

Csongrád-Vendelhalom 10-11. századi temetője régészeti és
természetföldrajzi szempontból

Jelige: Vendelhalom

1. Tartalomjegyzék

1.	Tartalomjegyzék	1
2.	Bevezetés	2
3.	A vizsgált terület földrajza, története.....	2
3.1.	Csongrád város természeti földrajza	2
3.2.	Megtelepedésre alkalmas helyek Csongrád környékén	5
3.3.	A csongrádi határ késő avar és kora Árpád-kori temetői	6
3.4.	Írott források Csongrádról	9
4.	A vizsgált lelőhely környezete, kutatástörténete	11
4.1.	Vendelhalom	11
4.2.	Kutatástörténet	12
5.	A temető értékelése.....	16
5.1.	A temető kiterjedése.....	16
5.2.	Temetkezési szokások	16
5.3.	A temető leletanyaga és keltezése	18
5.4.	Összegzés	26
6.	Befejezés.....	26
7.	Felhasznált irodalom.....	29
7.1.	Rövidítések.....	29
7.2.	Irodalom	29
7.3.	Internetes hivatkozások	33
7.4.	Képek jegyzéke	33
8.	Mellékletek	36
8.1.	Avar lelőhelyek (1. sz. melléklet)	36
8.2.	10-11. századi lelőhelyek (2. sz. melléklet)	38
8.3.	Sírleírások (3. sz. melléklet).....	42
8.4.	Kelkezés (4. sz. melléklet)	48
8.5.	Keltezhető lelőhelyek (5. sz. melléklet)	50
9.	Képek.....	66
10.	Táblák	82

2. Bevezetés

Dolgozatomban Csongrád város közvetlen környékének természetföldrajzi adottságait, ezen belül a város Tiszához való viszonyát, a közelében megtalálható kiemelkedéseket, mocsaras területeket, környezeti adottságokat vizsgálom. Kitérek az itt található kereskedelmi útvonalakra, azok szerepére és főbb irányaira, valamint a Bódi-rév szerepének tárgyalására. A megtelepedésre alkalmas helyek vizsgálatakor az I. és a II. katonai felmérés térképei alapján elemzem a Csongrád környéki magaslatokat.

A város történetét elemző fejezetben felvázolom a felmerülő problémákat (bolgár uralom kérdése, avar továbbélés, a csongrádi vár elhelyezkedése), s a véleményeket is egymás mellé sorakoztatom, hogy pontos képet kapjunk a kutatás jelenlegi állásáról, valamint a még megoldásra váró kérdésekről. A nyelvészeti és régészeti adatokat érvekkel és ellenérvekkel támasztom alá. A történeti kitekintés a tatárjárás időszakáig tart, hiszen jelen dolgozat a honfoglalás korával foglalkozik, a késő középkor a vizsgálatnak nem tárgya.

Egy konkrét lelőhely, Csongrád-Vendelhalom tanulmányozása kapcsán kitérek szűkebb környezeti viszonyaira, a halmon végzett régészeti kutatások történetére. A kutatástörténeti részt az adatok zavartsága jellemzi, ezért jelen értekezésemben megpróbálom ezt átláthatóbbá tenni.

A leletanyag feldolgozásánál a rendelkezésre álló sírleírásokra, jegyzetekre támaszkodom, s ebből próbálom meg a temetőbe történő temetkezési szokásokat elemezni, azokat értelmezni. Az előkerült leletek keltezésénél megkísérlek minél pontosabb adatokat felvonultatni, de tisztában vagyok azzal, hogy pontos és teljes elemzéssel nem fogok tudni szolgálni, mivel csak egy temetőtörredéssel dolgozom.

3. A vizsgált terület földrajza, története

3.1. Csongrád város természeti földrajza

Csongrád városa a Kárpát-medence középső részén, a mai Magyarország déli régiójában, Csongrád megyében található. A Tisza folyó jobb partján fekszik, a várost dél felől a folyó egyik holtága határolja. [1-2.kép] A Hármas-Körös a településtől délre torkollik a Tiszába.

A folyószabályozások előtt sok kanyar, lomha folyás jellemezte a Tisztát, mely azt eredményezte, hogy helyenként ártere akár 10 km szélességben is vízzel ideiglenesen vagy

állandóan borított terület volt. A két part között csak ott volt biztonságos a közlekedés, ahol kiemelkedő partszakaszok, domborulatok biztosítottak rövidebb átkelést a folyón és a holtágakon. Ilyen volt Csongrád közelében a Bódi-rév is.¹ A folyó menti mezővárosokat összekötő utak mellett a Ny-ról K-re és az É-ről D-re haladóak is fontos szerepet kaptak a középkorban. Ezek közül számunkra a Szolnoktól délkelet felé haladó, a Tisza mentén Csongrádra, majd onnan tovább induló út jelentős, amely az Árpád-korban a megyés ispánsági várakat kötötte össze. Az út Csongrádtól délre a Bódi-réven át haladt Szentes irányába, majd Szegvárnál a Kurcán átkelve, Hódmezővásárhelyt érintve Férgeden és Földeákon keresztül jutott a vásárral, vámmal és révvel rendelkező Makóra, onnan Csanádra, majd Temesvárra érkezett.² [10. kép]

A mai város a Pilis-Alpári-Homokhát, illetve a Dél-Tisza-Völgy találkozásánál fekszik. [3-4. kép] Az egykori hordalékkúp felszíne főként szélhordta homokkal fedett.³ A futóhomok mellett többnyire öntésiszap borítja a felszínt, mely alatt réti agyag, agyagos iszap, és folyóvízi üledék található.⁴

A késő középkori Csongrád városát a Tisza három oldalról vette körül. Az első katonai felmérésre pillantva rögtön feltűnik [5. kép], hogy a Tisza folyásirány szerinti bal oldalán nagyrészt vízjárta terület található. A Körös folyó ekkor még a várossal szemben ömlött bele a Tiszába, viszont már a II. katonai felmérésen Csongrádtól délre látható, a torkolat változásának oka az, hogy a folyónak új medret ástak. A Tisza jobb oldalán a homokbuckák között ÉNy-DK irányú mélyedéseket figyelhetünk meg, melyekben időszakosan vízállások, vízfolyások jöhettek létre. Az ezekben összegyűlő esővíz, valamint a belvíz megbontották az egységesnek tűnő területet, s biztosították az itt élők vízzel való ellátottságát. A megyehatárig, illetve a *Feyer To* (Fehér tó) és Felgyő által bezárt területen szintén ilyen területek váltják egymást. Ez a rész távolabb esik a Tiszától, valamint az itt átfolyó Vidre-ér⁵ vízhozama is jóval kisebb lehetett, mint a túloldalon a Körös vagy akár a Kurca által szállított vízmennyiség, ezért voltak életföldrajzi szempontból fontosak az időszakosan vízzel borított területek, illetve a talajvíz, melynek állását a térképekről nem tudjuk leolvasni.

Dolgozatom fő témáját adó Vendelhalom nevét az I. katonai felmérésen nem olvashatjuk. A *Kako Szeig* (I. kat. felm.) néven jelölt tó délnyugati része és az ott elhaladó út

---

¹ BLAZOVICH-KRISTÓ 1993, 3–5. A rév megnevezése a forrásokban: Bódi, Böldi, Beudi. Dolgozatomban egységesen a Bódi-rév kifejezést használom.

² ROSTA 2010, 13–14.

³ MKT 62–64.

⁴ ANDÓ 1983, 49–50.

⁵ Dolgozatomban egységesen a Vidre-ér kifejezést használom. Régen használatos neve Vidra-ér

jobb oldalán jelölt domb környékén lehetett a Vendelhalom, melyet a II. katonai felmérésen már megtalálunk. [12-13. kép]

Az Orosháza, Hódmezővásárhely felől érkező utak Szentesnél egyesültek, s vezettek át a Tiszán, majd a túloldalon ismét három ágra váltak. Az I. katonai felmérésen a vizsgált halom mellett elvezető út a Bödi-révtől érkezett, s haladt tovább egy ideig délnyugat felé, majd beletorkollott a Ferencszállás felől érkező, Kistelek felé tartó *budai útba*, ez a legdélebbi útvonal, amásodik a város déli részénél indult nyugati irányba Kiskunfélegyháza felé, a harmadik pedig északnyugati irányba Kecskemétre fut, ennek egy elágazása van Szolnok felé a 6. számmal jelölt *Hedies halomnál*.

Az első katonai felméréshez képest a másodikon az útvonalak nem változtak túl sokat [7. kép], a Szentes felől érkező út továbbra is a Bödi-révnél ér át a Tisza alföldi oldalára. A rév után élesen északkelet felé fordul, majd a folyó kanyarulata előtt tér ki az első elágazás délkeleti irányba. Ez az út Vendelhalom (*Szt. Vendelin*) és *Nagy-Szék* között halad el. A II. katonai felmérés két térképszelvényének találkozásánál keresztezi az út a *Vidre-eret*. Innen a *Vidre-ér* vonalát követve, de attól kicsit távolabb, délkeleti irányba visz az út, *Akolszeg* és *Fölkelő* között beér a mai Csanytelekre, ahol a *Nagy-Csaj-tó* állja útját. Ha a távolabbi összefüggéseket is megnézzük a térképen, akkor egyértelművé válik, hogy ez a Szegedet és Szolnokot összekötő „*királyi útvonal*”, mely a Csaj-tónál Ópusztaszer irányába vezet, majd onnan dél felé, Szegednek tart. [7. kép]

Visszatérve az elágazáshoz a Bödi-rév felől jövő út betér a városba, majd nyugatra fordul. A mai Fő utcán hagyja el *Csongrádot*, s érkezik el a *Tekulics tanyáig*⁶, ott kétfelé ágazik el. A délnyugat felé induló út a *Vidre-éren*, majd a *Csukás-tónál*, át a *Kis bogárzó vízen* jut el *Kis-Szállás-Pusztáig* (mai Gátér). Itt az út északnyugatnak fordul, s *Szt. Vendel*⁷, *Horváth* és *Pap* halmok mellett haladva ér be *Félegyházára* (Kiskunfélegyháza). [7. kép]

Az északnyugat felé irányuló út a *Tekulics tanyáig* a kiskunfélegyházi úttal egy nyomvonalon halad, majd a *Mámai Pusztákon* át jut *Pusztá Ujfaluhoz*. A *Szaint Lőrinczi Nagy Lapos* mellett jut el a mai Nyárlőrinc területére, ahonnan továbbra is tartva az északnyugati irányt végül Kecskemétre ér. [7. kép]

A Bödi-rév fontos szerepet töltött be már a 11. században is, hiszen I. Géza király 1075-ben a rév vámjait a garamszentbenedeki apátságnak adományozta.⁸ Szentes előtt találkoztak a Maros mentén Erdély felől érkező utak a dél felől érkezőkkel, s ezek mind

---

⁶ Mai Saroktanya.

⁷ Nem azonos a korábbi Szt. Vendelin halommal.

⁸ ÍF 1050-1116, 65.

fontos szerepet játszottak a rév életében ugyanis az Alföldre való átjutás egyik útvonala itt vezetett, biztonságos átkelést biztosítva az utazóknak.

Az ún. Szeged-Szolnok „királyi útról” néhány dolgot fontos megemlíteni. A Tisza jobb oldalán Szolnoktól Alpáron, Csongrádon és Szeren át vezetett Szeged felé, majd Kanizsán és Adorjánon keresztül Zenta felé, onnan pedig Péterváradra [11. kép], tehát egymástól nagy távolságra lévő helyeket kötött össze, így a kereskedelemben elfoglalt szerepe sem volt elhanyagolható. A felsorolt helyeken révek biztosították az átkelést a K–Ny-i irányba közlekedőknek. A Körösöket kísérő utakról azonban kevés információval rendelkezünk. A Fehér-Körös bal partján Brád és Borosjenő felől Zarádon keresztül Gyulára haladó út egy szakasza ismert. Ennek Gyula és Békés közötti folytatása Maró határán át haladt, Szarvastól a Korógy mellett vezetett az út Szentesig és a Bödi-révig.⁹ [11. kép] Tehát, ha a kicsit távolabbról nézünk a térképre, akkor a vizsgálódások után feltűnhet, hogy a Csongrád és Szentes közötti rév fontos szerepet játszott nem csak a Tisza két oldalának összekötésében, hanem a távolsági kereskedelemben is. A „királyi út” a dolgozat későbbi részében bővebben vizsgált Vendelhalomnál csatlakozott a révtől érkező úthoz. A Nagy-Szék mocsár, a Dada-ér és a Felgyői-rét (a mai Kilences) körülölelték a Bödi-révtől kivezető utat. Lehetséges, hogy az ide telepített emberek felügyelték a réven való átkelés és a vámszedés biztonságát. Talán pont ez lehetett annak az oka, hogy a Kárpát-medencében egyébként rendkívül ritka szokással találkozunk a vendelhalmi temetőben, hiszen négy olyan sír volt, melybe a halott mellé szablyát is temettek, ez pedig az itt élők katonai, stratégiai szerepére utalhat.

3.2. Megtelepedésre alkalmas helyek Csongrád környékén

Mivel Csongrád a Tisza mellett fekszik fontosnak tartom megvizsgálni, hogy mely területeken tudtak a folyó szabályozása előtt az itt élők megtelepedni a térképek alapján.

Az I. katonai felmérésen, ha Csépa–Csongrád–Szentes vonalat nézzük, akkor feltűnik, hogy a Tisza ártere csak Csépa és Szentes környékén húzódik át a folyásirány szerinti jobb oldalra, azon kívül Csongrád környékén nagyobb, vízmentes szakaszok, legelőnek, szántónak használható területek feküdtek. A magaslatok között figyelhetünk meg mocsaras területeket, melyeket időszakosan víz boríthatott, de az ártéri gazdálkodásnak ez pont kedvezett.

A II. katonai felmérésen jobban megfigyelhetőek a természetes képződmények annak köszönhetően, hogy a térképkészítők az emelkedőket és lejtőket is jelölték, ezért itt nem csak a halmokat emelem ki, hanem a térképen jellegzetesen kiemelkedő réteket, tanyákat, szőlőket

---

⁹ BLAZOVICH 1998, 52–53.

is. A jobb parton 36 jelenséget emeltem ki¹⁰. A listát lehetne bővíteni, de jelenleg csak a térképen jól megfigyelő egységeket vettem figyelembe. [6. kép] A bal parton egészen a mai Kunszentmártonig vizsgáltam meg a kiemelkedéseket, feltehetőleg ezért lett itt néhányal több megnevezett hely. 43 olyan terület van a Tisza ezen oldalán.

A jobb oldalon továbbra is a part mentén folyamatosan sorakoznak a magasabb pontok, míg nyugat felé haladva (Kiskunfélegyháza és Kecskemét irányába) a *Kónya-szék* szikes mocsárvilágából kiemelkedő halmokat találunk. A halmok között vizes területek voltak, melyeknek partján a térképen megfigyelhető tanyákat látunk. A tanyák nagy száma azzal magyarázható, hogy azok csak a megtelepedésre alkalmas területeken épültek fel egy-egy legelő mellett.

A bal oldalon a Körös és a Tisza szögében továbbra is időszakosan vízzel borított területeket láthatunk, de ezeknek a szélén sorban kirajzolódnak a magasabb területek. A jobb és a bal part ilyen különbségének oka, hogy a jobb part magasabban van, mint a bal, így az áradások ezt az oldalt kevésbé fenyegették. Az ártéri dombok itt is megfigyelhetők, illetve a folyók medrének változásával egy-egy holtág mentén rét jött létre, ahol már kevés magasságkülönbség is alkalmas volt arra, hogy azt a részt *hátnak* vagy *magosnak* nevezzék. [6-7. kép]

3.3. A csongrádi határ késő avar és kora Árpád-kori temetői

Dolgozatomban a Csongrád környéki honfoglalás kori lelőhelyekkel foglalkozom, de fontosnak tartom kitérni a vizsgált terület települési viszonyaira az előkerült 7-8. századi avar és honfoglaláskori temetők alapján.

Az Avar Kaganátus területén a 8. század végi frank háborúk, belső harcok és a dél felől érkező bolgárok támadásai következtében az avar politikai hatalom megszűnt. Az avarság továbbélése sokáig vitatott kérdés volt, azonban mára már hangsúlyosabbá váltak azok a vélemények, melyek arra a következtetésre jutottak, hogy az Avar Kaganátus bukásából nem következik egyenesen az avarok nagy arányú pusztulása, s csupán a politikai hatalom szűnt meg.¹¹

827–831 között *Omurtag* bolgár kán seregei támadást indítottak a Közép-Duna- vidék ellen, elfoglalták a Szerémséget, Kelet-Szlavóniát és a Tisza-vidék pontosan nem ismert részeit is¹² (talán Csongrád = *černi grad* = „feketevár”¹³), azonban az elfoglalt területek

¹⁰ 6. kép leírásában található a számokkal megjelölt helyek.

¹¹ Például: VÁCZY 1974, 1047; SZÓKE 1993, 37–39.

¹² ET 1986, 189.

¹³ A továbbiakban egységesen a Feketevár alakot használom, de az irodalomban a „Fekete vár” is előfordul.

kiterjedése pontosan nem ismert. Itt kell megjegyezni, hogy egy helynév eredete nem határozza meg azt, hogy kik éltek ott. A szóvégi –*grad* alapján cseh, szlovák, horvát, bolgár, bolgár-szláv vagy szerb-horvát eredetű is lehet a szó.¹⁴ Csongrád várához hasonlóan Nógrád várát is szláv eredetűnek gondolja Kristó Gyula¹⁵ és Bóna István¹⁶. Csupán nyelvészeti vizsgálatokra építve nem lehet rekonstruálni egy település történetét.

Györffy György azzal támasztotta alá, hogy a honfoglalás előtt Csongrád megye bolgár érdekkörbe tartozott, hogy a magyar foglалás előtt itt élő szláv népességet a helynévanyagban próbálta azonosítani pl. a Kurca patak vagy az Osztora halastó.¹⁷

Konkrét idevonatkozó írásos források híján Blazovich László és Kristó Gyula szintén a nyelvészeti adatokra támaszkodva úgy fogalmaztak, hogy a kaganátus bukása után szláv jelenléttel kell számolni a Tisza mentén, hiszen maga a Kurca folyóvíz valamint Kanizsa település neve is szláv eredetűnek tekinthető. A nyelvészeti adatokból történeti folyamatot próbálnak meg rekonstruálni, melynek következménye, hogy Csongrád, Kanizsa, a Kurca folyó és az Osztora halastavakon kívül még a Tisza elnevezését is a szlávokhoz kötötték. A bolgár megtelepedést is nyelvészeti adatokkal mutatták be. A Nándor helynévalak Csongrád környékén két esetben is megjelenik, s ez alapján bolgár uralom alatt élő szlávokat és hozzájuk hasonló avarokat helyeztek a város közelébe.¹⁸

A csongrádi vár a mai napig nem lokalizálható, a nógrádi várban azonban ásatások is folytak, ahol megállapították, hogy csak középkori réteg van, tehát nem a szlávok építették.¹⁹ A bolgárok régészeti hagyatékát azonban csak a Maros völgy középső részén Gyulafehérvár²⁰ körzetében, az ún. Csombord²¹–Maroskarna²² csoportnál lehet bizonyítani²³. Mindössze Szentes környékén szórványként talált öntött bronz lovasfigura esetében merült fel, hogy

---

¹⁴ SZÖKE 1993, 39.

¹⁵ KRISTÓ 1983, 27–33.

¹⁶ BÓNA 1984, 372.

¹⁷ GYÖRFFY 1987, 882.

¹⁸ BLAZOVICH–KRISTÓ 1993, 6–7.

¹⁹ NOVÁKI–SÁNDORFI–MIKLÓS 1979, 68, 98.

²⁰ Jellegzetes gömbös, granulált, félhold alakú fülbevalók, kétfüles vörösre égetett kerámia, téglaszerkezetes sírok. ET 1986, 190–192.

²¹ Ékszeranyagban gazdag (nagygömbös lemezfülbevalók), de kerámiát és állatcsontot nem tartalmaztak a sírok. „A csombordi és gorbói ékszereknek *csak Bulgáriában van párhuzamuk*, ott viszont szinte valamennyi 9–10. századi temetőben.” ET 1986, 192.

²² A Maros edényeket és csontvázakat mosott ki a partoldalból. 1982-ben egészlovas temetkezést találtak, valamint szarvasmarha koponya, juhcsont és három líra alakú csat került elő az ekkor feltárt két sírból. ET 1986, 190.

²³ Bóna István Erdély területén gyűjtötte foglalta össze korabeli dunai bolgár hagyatékot. A fazekasság jellegzetes megnyilvánulása a „sárga és vörösesbarna színű, egyfülű és kétfülű palackok, gömbölyded testű, duzzadt „gyűrűs” peremű csuprok sima felülettel vagy mélyen besimított hálószerű díszítéssel, enyhén tölcéses peremű fazekak, egy különleges lyukasztott fülű üstszerű fazék...” A Bulgáriában talált kerámiákkal talált párhuzamot, így azt állapította meg, hogy bolgár-szláv hatásra kezdtek el a 9. századi Erdélyben terjedni. ET 1986, 190.

hozzájuk tartozhatott. Azonban akár keletről a magyarok közvetítésével is ide kerülhetett²⁴, s párhuzama Hajdúszoboszló-Árkoshalom 151. sírjából²⁵ egy 10–11. századi temetőből került elő, így bolgárokhoz kötése kétséges. Ezen kívül más a bolgárokra utaló régészeti anyag nem került elő Szentes és Csongrád környékéről.

Szalontai Csaba hívta fel a figyelmet arra, hogy sem a bolgárok, sem a szlávok régészeti anyaga nem jelenik meg olyan nagy mennyiségben az egykori Avar Kaganátus területén, hogy jelentős bevándorlásról lehessen beszélni. Ebből arra következtetett, hogy az avarság nem tűnt el olyan mértékben, hogy a tömeges betelepedés lehetővé váljon, ezért szerinte csakis azon területeken volt szláv jelenlét a 9. században, ahol már a kaganátus fennállása alatt is kimutatható volt.²⁶

A 7-8. századi avar lelőhelyek (*1. sz. melléklet*) térképre vetítésével [**8. kép**] Csongrád, Szentes és Szelevény környékén azt figyelhetjük meg, hogy szinte kivétel nélkül állandóan vagy ideiglenesen vízzel borított terület mellé temetkeztek. Talán a Körös partján látszik ez a legjobban, ahol 6 lelőhely közvetlenül a vízparton található. A csongrádi oldalon a Bódi-révtől induló út mellett is találunk lelőhelyet, illetve a későbbi Kecskemét felé vezető út mentén is van két lelőhely. Szentesen a lelőhelyek sűrűsödését figyelhetjük meg, itt is vízben gazdagabb területek találhatók. Az ismert lelőhelyek egyike sem tekinthető teljesen feltártnak, ezért az ismertetett sírszámok csupán a jelenleg ismert számokat adják meg. 10 sírnál kevesebbet tartalmazó lelőhely 15 db volt²⁷, ide számoltam azokat is, ahol csak annyi szerepel, hogy több sír volt. 10 és 50 közötti sírszám²⁸ 3, 50-100 közötti²⁹ 2, 100-200 közötti³⁰ 1 és 300-nál több sír³¹ 2 lelőhelyen fordult elő. (*1. sz. melléklet*)

A honfoglalás korából 106 lelőhelyet találtam Csongrád környékén (*2. sz. melléklet*). Ezekből 65-öt tudtam térképre vetíteni [**9. kép**] a publikációkban lévő pontatlanságok és be nem azonosítható lelőhelyek miatt.³² Az avar temetőkhöz hasonlóan a honfoglaló lelőhelyek is a folyópartok mellett találhatóak meg nagy számban. A Körös, a Kórógy- és a Veker-ér, valamint a csongrádi oldalon a Vidre-ér partján a kiemelkedéseken megfigyelhetjük a lelőhelyek sorakozását. Ahogy azt már fentebb is említettem a Szeged-Szolnok „királyi út”

²⁴ SZALONTAI 2000, 285.

²⁵ M. NEPPER 2002, 81.

²⁶ SZALONTAI 1996, 28–31.

²⁷ 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 20, 21, 22, 23 számmal jelölt lelőhelyek.

²⁸ 1,3,4 számmal jelölt lelőhelyek.

²⁹ 12, 15 számmal jelölt lelőhelyek.

³⁰ 18 számmal jelölt lelőhely.

³¹ 13, 19 számmal jelölt lelőhely.

³² Sokszor csak egy-egy tanya tulajdonos neve alapján lett egy lelőhely beazonosítva, egy esetleges tulajdonoscseré után már nagyon nehéz megtalálni, hogy valójában hol volt az adott lelőhely.

délnyugat felől érkezett Csongrád városa alá. A térképen jól látható, hogy több lelőhely az úttól kisebb-nagyobb távolságra található, ugyanezt megfigyelhetjük a Tisza szentesi oldalán az Aradra, Mindszentre, Szegvárra tartó útvonalak esetében is.

Sírszám nélkül vagy szórványként ismeretes 44 lelőhely. Magányosnak mondott (vagy csak esetlegesen előkerült) sír 13 került elő. Kevesebb mint 10 sírt 22 helyen figyeltek meg. 10-30 közötti sírszámú temető 13 volt, 30-50 sírt tartalmazó pedig 3. „Több” sírt találtak 7 helyen, míg 1 helyről nem tudjuk, hogy mennyi sír került ott elő. 81 sírt figyeltek meg Kunszentmártonon, ettől több Szentes Szentlászlón és Szegváron figyeltek meg.

A 5. sz. *mellékletben* azokat a lelőhelyeket soroltam fel, melyeknek leletanyaga valamelyest értékelhető.³³ A táblázatban azokat a lelőhelyeket próbáltam meg felosztani a 10-11. századon belül, melyek legalább három keltező értékkel bíró tárggyal rendelkeznek. Ez alapján 44 lelőhelyről a következő adatokat kaptam:

Csak a 10. század végéig használt temetőből 9-et találtam.³⁴ Olyan temetők, melyek a 10. század elején megindulhattak, s a 11. század elejéig, közepéig használhatták őket folyamatosan 14 esetben tudtam kimutatni.³⁵

14 temetőbe kezdtek temetkezni a 10. század közepétől és használták azokat egészen a 11. század közepéig.³⁶ A 11. század elejétől a második harmadáig 3, az egész századon keresztül egy temető volt használatban.³⁷ Nem lehet elkülöníteni a 10-11. századon belül 4 temetőt.³⁸

3.4. Írott források Csongrádról

Csongrádról szóló első írásos adatként a garamszentbenedeki alapítólevelet³⁹ szokták emlegetni (1075), de hasonlóan a dömösi adománylevélhez⁴⁰ (1138) és a Várad Regestrumhoz⁴¹ (1205–1235) csak a megyére való utalást találunk, nem pedig a településre történőt.⁴²

Anonymus művében már Csongrád váráról van szó. Azt írta, hogy a várat Ond vezér fia, Ete építtette szlávokkal, ezért nevezték szlávul *Surungradnak* (Csongrádnak),

³³ Több esetben csak annyi információ van egy-egy lelőhelyről, hogy sírok kerültek elő, vagy, hogy karikaékszereket találtak. Ez alapján a 9-10. században való elhelyezést nem kísérelhetők meg.

³⁴ 20, 27, 31, 46, 71, 72, 75, 80, 86. számú temetők.

³⁵ 18, 23, 37, 38, 50, 54, 57, 70, 77, 79, 83, 84, 85, 92. számú temetők.

³⁶ 2, 5, 7, 15, 32, 33, 34, 36, 40, 60, 68, 73, 78, 90. számú temetők.

³⁷ 2, 12, 26, valamint a 87. számú temetők.

³⁸ 11, 24, 41, 89. számú temetők.

³⁹ ÍF 1050-1116, 61.

⁴⁰ BOLLA-ROTTLER 1993, 65–74.

⁴¹ <http://www.rfnlib.hu/digitkonyvtar/dok/vr/index.html> 2012. 12. 13. 8:32.

⁴² LŐRINCZY 1993, 188.

Feketevárnak.⁴³ Anonymus a Tiszától a *Batva mocsaráig és a Körtevélytől* Alpár homokjáig valamint a *Bőd-révig* fekvő területet tulajdonította Ondnak, s ide lokalizálja Csongrád várát is.⁴⁴

Abū Abd Allāh Muhammad al-Idrīsī arab utazó Csongrád városán is keresztül utazott a 12. században.⁴⁵ Az ország jelentős városai között említi, s nagynak és népesnek írja le, melynek vására és természeti javai vannak.⁴⁶ Az eddig előkerült régészeti leletek azonban nem hozhatók összhangba Idrīsī leírásával, mert a mai város területén az eddigi kutatások során nem kerültek elő erre utaló leletek. Lőrinczy Gábor lehetségesnek gondolja Kürti Béla és Trogmayer Ottó kutatásaira hivatkozva, hogy a város a Tisza bal oldalán helyezkedett el, nem pedig ott, ahol a mai település; de amíg régészeti leletekkel nem lehet ezt bizonyítani, addig a kérdést eldönteni nem lehet.⁴⁷

A csongrádi vár és település elhelyezkedésének problematikáját Lőrinczy Gábor foglalja össze: A 17–18. századi térképek hatására és a település kontinuitást feltételezve több kutató Györffy György, Blazovich László, Németh Péter a Tisza jobb partjára helyezte Csongrádot. Kristó Gyula a Tisza-Körös szögébe, míg Hrenkó Pál a 16–18. századi térképek alapján jutott arra a következtetésre, hogy Csongrádot következetesen a Tisza bal partján ábrázolták. Tari László csongrádi fogorvos, helytörténész a Tisza által mára már elmosott területre, a mai Belsőváros területére lokalizálta a várost.

1075-ben *Cernigrad*, 1138-ban *Cerungrad* névalakon szerepel az oklevelekben. Blazovich László és Kristó Gyula ez alapján úgy vélik, hogy a szláv „*csrnrgrad*” alakból jöhetett létre a vár neve, melynek jelentése feketevár (fekete földből épült vár).⁴⁸

A vár neve eddig még egy forrásban sem szerepelt *Feketevár* alakban, ami felveti a kérdést, hogy nem a honfoglalás előtt épült várral van-e dolgunk? Amennyiben már magyar utasításra építették volna meg a várat, akkor feltehetőleg nem a szlávok adtak volna neki nevet, hanem magyarul *Feketevárnak* nevezték volna el. Elképzelhető, hogy a magyarok

---

⁴³ BLAZOVICH–KRISTÓ 1993, 6.

⁴⁴ PAIS 1975, 114.

A kutatók egy részében ezen helyzet meghatározás miatt merült fel az, hogy Csongrád a Tisza jobb partján volt. Azzal érvelnek ugyanis, hogy az alpári vár és Bőd falu a Tisza jobb partján feküdt, s így szerintük Csongrádnak is ezen az oldalon kellett lenni. Lőrinczy Gábor azonban felhívja a figyelmet arra, hogy Anonymus korában már lehet, hogy a földvár már nem volt annyira ismert, s ezért kellett nagyjából behatárolni a helyét. LŐRINCZY 1993, 189–190.

⁴⁵ Idrisi leírása a vár/város bal parti elhelyezkedése mellett szól, ugyanis leírásában sem a Bődi-rév sem a Szegednél a Tiszán történő átkelés nem szerepel, s térképén Csanád városával azonos oldalon ábrázolja Csongrádot. LŐRINCZY 1993, 189.

⁴⁶ ELTER 1985, 61.; LŐRINCZY 1993, 189.

⁴⁷ LŐRINCZY 1993, 187.

⁴⁸ BLAZOVICH–KRISTÓ 1993, 6.

átvették az itt található erősség nevét az itt élőkől anélkül, hogy nevének jelentésével tisztában lettek volna.⁴⁹

István király a vármegyerendszer kialakításakor a Csongrádi földvárba saját ispánját ültette, de az Ond nemzetségből származó Kalán- vagy Bor-nem még a 13–14. században is ezen a területen élt.⁵⁰ A tatárjárás alatt feltehetőleg a csongrádi földvárat is megtámadhatták, mivel a tatár sereg a Tisza mentén vonult Szeged irányába, ahol bevárta az addig a Tiszántúlt dúló csapatok másik részét. Elképzelhető, hogy annyira nagy kárt okozott a tatárjárás a csongrádi földvárban, hogy addigi vezető szerepét a szegedi kőből épült vár vette át.⁵¹

4. A vizsgált lelőhely környezete, kutatástörténete

4.1. Vendelhalom

Csongrád tágabb természeti és történeti viszonyainak bemutatása után egy konkrét lelőhely feldolgozásával foglalkozom. Az I. katonai felmérésen pontosan nem lehet beazonosítani a halmot, ezért a II. katonai felmérést veszem alapul a vizsgálathoz. A lelőhely Csongrádtól 2 kilométerre délre fekszik. [11-12. kép]

Vendelhalom egy nagyobb, északnyugat-délkelet irányú kiemelkedés északnyugati részén található. A vizsgált halmot magába foglaló terület a *Nagy-Szék- Soos tenger- Szántó Major* háromszögében van.

A halom nagyobb arányú bolygatása 1937 áprilisában kezdődött meg homokbányászással, de már Párducz Mihály is leírja 1939-es cikkében,⁵² hogy korábban is hordtak innen homokot.⁵³ Az első átvágások a halom északkeleti harmadánál kezdődtek. Egy északnyugat-délkelet irányítású bányát nyitottak, mely 1937-ben Párducz Mihály leírása szerint kb. 70 m. hosszú és 10 m széles volt. 1957-ben a Magyar Nemzeti Múzeum által leletmentésre kiküldött Dienes István ásatási naplójában leírja, hogy az 1930-as évek óta újabb két homokbányát létesítettek a dombon az elsőtől nyugat és délnyugat felé. Az 1957-es ásatás helyszínrajzán azonban csak az I. homokbánya és a II. egy részlete látható [13. kép], s

⁴⁹ BLAZOVICH–KRISTÓ 1993, 6.; GYÖRFFY 1987, 882.

⁵⁰ GYÖRFFY 1987, 883.

⁵¹ GYÖRFFY 1987, 886.; HORVÁTH 2006, 6.

⁵² PÁRDU CZ–TÁRY 1939, 189–196.

⁵³ PÁRDU CZ–TÁRY 1939, 189.

Dienes István ásatási naplója tartalmazott egy lapot, melyen mindenféle méretarány nélkül, de látható, hogy hogyan helyezkedtek el a homokbányák a dombon.⁵⁴ [14. kép]

Dienes István kutatóárkokat ábrázoló helyszínrajzról leolvasható, hogy 70,5 méter az A és B pontok közötti távolság. [13. képen 16. képről] Mivel Dienes István ezt milliméterpapíron is ábrázolta és méretarányt is adott meg, így ezt viszonylag biztos adatnak tekinthetjük. Ha a méretarányokat vesszük figyelembe, akkor a helyszínrajzon 1 mm körülbelül 1,56 méternek számít.⁵⁵ A fasor hossza ez alapján 118 méter körül lehetett. [13. kép] Az I. homokbánya leghosszabb átmérője kb. 165 méter volt. Ezen számítások elvégzésére azért volt szükség, mert a helyszínrajzon nem szerepel se a II. homokbánya teljesen, ill. a III. homokbánya nem is látszik. Az I. homokbánya méreteinek kiszámításával körülbelüli képet kaphatunk arról, hogy a másik két bánya mekkora lehetett, ezáltal a domb nagy részéről is kicsit többet tudunk meg. A másik két homokbánya csak a Dienes István-féle rajzon látható [14. kép], így a méretarányokat felhasználva a többi homokbánya és a domb méreteire is bizonyos adatokhoz juthatunk. Természetesen nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy Dienes István jegyzetnek készíthette el ezt a rajzot, arra a célra, hogy a homokbányák helyét rögzítse és azokat a dombon elhelyezze, így a számítások csakis erős kritikával kezelhetők. A domb ez alapján⁵⁶ körülbelül 300x180 méteres lehetett. A KÖH adatbázisban a halom magassága 83 m, szélessége 150 m, hosszúsága 170 méter. Az adatbázis és a Dienes István-féle jegyzeteken mért adatok ekkora különbségének több oka lehet. Egyrészt a már fentebb is többször említett jegyzet pontatlansága és ezáltal az ott mért adatok esetlegessége, másrészt Dienes István az 1950-es évek végén ásatott a halmon, azóta több, mint 50 év eltelt. A homokbányászás olyan mértékig pusztíthatta az egykori dombot, hogy szélei azóta eltűnhettek, magassága csökkenhetett, s így a KÖH által mért adatok a mai állapotoknak feleltethetők meg.

4.2. Kutatástörténet

A várostól 2 kilométerre délre elhelyezkedő Vendelhalmon az 1930-as évek végén indult meg a homokbányászás. 1937. áprilisában Párducz Mihály⁵⁷ Tari László fogorvos,

⁵⁴ Ezen a lapon az északjel nem úgy áll, mint a kimért helyszínrajzon. Mivel ez egy jegyzet, így a helyszínrajzon található északjelet vélhetjük valósnak.

⁵⁵ Az adatot fenntartással kell kezelni, hiszen a helyszínrajzon nem szerepel méretarány, illetve lépték se.

⁵⁶ A fasor hossza a helyszínrajzon 118 m, a Dienes-féle jegyzeten ez kb. 4,4 cm tehát 1 mm kb. 2,68 m. A domb É-D-i iránya 11,3 cm tehát kb. 302-303 m, míg a Ny-K-i iránya 6,7 cm tehát kb. 180 m.

⁵⁷ A temetőtöredéket Párducz Mihály közölte, de a Koszta József Múzeum adattárában Csallány Gábor van megnevezve. 26735/Csongrád

helytörténész hathatós közreműködésével⁵⁸ kezdte meg a leletmentést a homokbányászás közben. A folyamatos munkálatok miatt nem tudtak térképet, illetve a sírokról pontos adatokat feljegyezni. A megfigyeléseik szerint a halom keleti oldalán voltak a mellékletekben gazdagabb sírok, míg a délkeleti lejtőn sűrűn egymás mellett mellékletekben szegény sírokat találtak. **[18. kép]** Tari Lászlóval⁵⁹ ekkor összesen 43 sírt mentettek meg, melyből legalább 6 római kori szarmata és 37 pedig honfoglaláskori volt. A Párducz Mihály által említett Varga Dudás József szőlője Dienes István 1957-es ásatási naplójában is szerepel, de addigra már nem szülő volt ott, hanem annak helyén létesítették a II. homokbányát. **[14. kép]**

1938-ban Exterde Tibor tanyasi tanító egy 10. századi sírt tárt fel, melyben lókoponya, lólábcsontok, zabla és kengyelpár került elő. A homokbánya falában ezüst szalagkarpercet és több rossz megtartású rozettát is talált.⁶⁰ Az ásatásra Nyilas János földjén a Patak-parti dűlőben került sor. A szentesi Koszta József Múzeumban egy helyszínrajzot és három sírlapot őriznek erről az ásatásról.⁶¹ A sírrajzok minden bizonnyal a szarmata temetkezésekhez tartozhattak, mert az É-D-i tájolásuk a honfoglalókra nem lenne jellemző. **[15. kép]** A mellékelt helyszínrajzon a 3. sírnak tér el a tájolása, feltehetőleg ez keletelve volt, illetve a rajzon jelölt gödörben is volt sír, melyek valószínűleg szarmaták voltak, hiszen Exterde Tibor ekkor négy szarmata és egy honfoglalás kori sírt tárt fel. A Magyar Nemzeti Múzeumban 7/1940.1-2. leltári számmal szintén Nyilas János földjéről találtam leleteket, de ezek préselt veretek töredékei és két törött végű, feltehetőleg eredetileg s-végű karikaékszer, így az Exterde Tibor-féle ásatáshoz kötésük kétséges.

1955-ben fuvarosok többek között egy gyermeksírt találtak (Inf. II.), melyből karperec és karikaékszer került elő. Ekkor került egy adultus korú férfi koponyája az SZTE Embertani Tanszékére is.⁶² Szintén 1955-ben, de már júniusban találtak egy szablyás sírt. A következő hónapban (július 15-én) a homokbánya nyugati partján mosta ki az eső egy matus korú férfi vázát, melyből szintén került elő szablya.⁶³

Ugyaninnen, de sírszám nélkül őriz a csongrádi múzeum egy visszacsukló markolatövvisű szablyát, valamint egy fűrés alakú függőt és egy átfűrt aranyozott bizánci bronzpénzt.⁶⁴

---

⁵⁸ Sokszor Tari László leírásait vette át szóról-szóra.

⁵⁹ A temető publikációjában és az ásatási dokumentációkban is Tary-ként szerepel, de a róla elnevezett múzeum Tari-ként használja nevét. Ezért dolgozatomban további részében (a hivatkozásokat kivéve) egységesen a Tari alakot fogom használni.

⁶⁰ LŐRINCZY-SZALONTAI 1993, 294.

⁶¹ KJM 47-84/1, 2, 3, 4.

⁶² LŐRINCZY-SZALONTAI 1993, 294.

⁶³ LŐRINCZY-SZALONTAI 1993, 294.

⁶⁴ LŐRINCZY-SZALONTAI 1993, 294. TLM 57.20.16–17.

A szablya elképzelhető, hogy 1955. márciusában került a múzeumba, ugyanis 48-84/2-3. számon a szentesi múzeum adattárában megtalálható egy ásatási napló, melyet az adattári leltárkönyv Csalogh József nevéhez köt. A naplóban azt olvashatjuk, hogy március 2-án Tari László 3 sírt talált. Ebből a három sírből kettő D-É-i tájolású, így feltehetőleg szarmaták. A 2. sírből nyitott végű karperec és nyitott végű gyűrű (?) került elő.

A probléma az, hogy a következő oldalon februári dátumok szerepelnek, de nem írja a szerző, hogy ez előző hónapi megfigyelésekről van szó, vagy esetleg a következő évben is volt kint a Vendelhalmon, s csak akkor írta meg összefoglalóan a naplót, így zavaros lett a keltezése a dokumentumnak. A naplóban leírja, hogy februárban találtak egy szablyás sírt. Ebben a dokumentációban is található egy rajzolt „térkép”, mely alapján az 1955-ös ásatás az I. és a II. homokbánya területén folyhatott, de pontosabb helyét megállapítani nem lehet. [17. kép]

Szintén zavaros egy kiszállási napló értelmezése is (KJM 48-84/1.).⁶⁵ A lelőhely fel van tüntetve, valamint Tari László neve is szerepel rajta, azonban a kiszállás időpontját nem tudjuk. A sír a dögtemető északkeleti oldalán került elő, s ezt Tari László bontotta ki (két vaskengyel és szablya került múzeumba). A napló szerzője megemlíti, hogy a lábvég kibontását a fagyos föld nagyon megnehezítette. Majd a napló későbbi részeiben márciusi és áprilisi bejárásairól ír, mely során nem talált újabb leleteket. Elképzelhető, hogy a fentebb említett ásatási naplóban szereplő szablyás sír azonos ezzel a szablyás sírral, de az ásatási naplóban csak a szablya szerepel leletként, míg a kiszállási naplóban kengyelekről is szó van, így ez a feltételezés egyáltalán nem bizonyítható.

1957-ben a Magyar Nemzeti Múzeum által kiküldött Dienes István leletmentést végzett, ugyanis a homokkitermelés továbbra is rombolta a lelőhelyet. Párducz Mihályék szerint a temető nagyobb, bolygatatlan része az egykori Varga Dudás József szőlője alatt helyezkedett el, a szőlőt ültetéskor csak szántották. Dienes István leírása szerint a szőlő földjén építették fel a későbbi dögtemetőt és itt létesült a II. homokbánya is, mely a halom gerincén, középső részén helyezkedett el. 1957-re Dienes István úgy jellemezte a lelőhelyet, hogy annak körülbelül 4/5-e már alkalmatlan a kutatásra, csupán a halom északkeleti szegélye alkalmas az ásatásra. [14. kép] A halom középső részére a dögtemető és a II. homokbánya környékére lokalizálhatjuk a temető legsűrűbb részét, Tari László becslése szerint itt körülbelül 60 sírt pusztítottak el a földkitermelés során. A III. homokbányában Dienes ásatása alatt is folyt a munka, találtak sírokat, melyeket fel is dúltak. A régész 3 csontváz töredékét

---

⁶⁵ A Koszta József Múzeum adattári leltárkönyvében Csalogh József és 1955-ös évszám szerepel. 1955. februárjából ismert egy ásatás, de szablya akkor nem került elő.

találta meg a felszínen, s a munkásokkal való beszélgetés után arra jutott, hogy a domb délnyugati részén szórványos temetkezések történhettek csak, mert a homokbánya nagyságához képest az ott dolgozók csak kevés sírról számoltak be, mivel a dombon szarmata temetkezéseket is találtak, ezért ezeknek a síroknak a honfoglalókhoz kötése kérdéses. Ezért nyitott az I. homokbányától északkeletre a kutatóárokot, mert a domb többi részén még kevesebb sírra számíthatott. A kutatóárkokban azonban honfoglaló sírok helyett szarmatákat találtak, s az 1957-es vendelhalmi ásatás egyetlen honfoglaló sírja egy, az ásatás alatt a III. homokbánya területén feldúlt sír lett, ugyanis a munkások csak azután értesítettek a régészt, miután a sírt szétdőlték. Dienes István két honfoglaló-típusú kengyelről és egy hevedercsatról számolt be, de a leletek további sorsáról nem tett említést és sajnos se a térképen se jegyzetében nem jelölte annak előkerülési helyét. Az előbb elmondottak alapján feltételezhetjük, hogy a domb egészére temetkeztek a honfoglalás korában, mivel az I. homokbánya a domb északkeleti részén, a III. homokbánya a délnyugati részén található, s közöttük a II. homokbányában is találtak néhány évvel korábban szablyás-lovas temetkezést. 1963-ban B. Nagy Katalin két bolygatott sírt tárt fel, melyekben nyílcsúcsot és rozettát talált. Ekkor került a múzeumba egy pödrött végű bronz karikaékszer is.⁶⁶

A fentieket összegezve elmondhatjuk, hogy jelenleg 47 sírról rendelkezünk információval, Tari László becslése szerint a II. homokbánya területén legalább 60 sír elpusztult, a kettő együtt több, mint 100 sírt jelent. A III. homokbánya területéről azonban még ilyen jellegű becsléssel sem rendelkezünk, de itt is találtak sírt (1957-ben). Dienes István az ebben a bányában dolgozó munkások beszámolója alapján arra jutott, hogy itt csak szórványos temetkezésekkel számolhatunk, de ennek ellentmond az, hogy legalább 4 sírt találtak itt csak 1957-ben az ásatás ideje alatt (12 nap). Ez alapján nem feltétlen kell szórványos temetkezésre gondolnunk. Dienes István ásatása után, azonban csak B. Nagy Katalin 1963-as adata ismert. A két dátum között is folyt a homokkitermelés, tehát feltételezhetjük, hogy ez alatt is találtak sírokat, csak ezek nem jutottak se Tari László, se egy környékbeli régiségek iránt érdeklődő ember tudomására. Véleményem szerint a III. homokbánya területéről elképzelhető, hogy további sírok kerültek elő. Ez alapján a Csongrád-Vendelhalmi temetőben 100-120 sír lehetett. Ehhez képest az ismert 47 sír (39-47%) elenyésző számú, s így biztos következtetéseket a leletanyag értékelése után sem vonhatunk le.

---

⁶⁶ LÖRINCZY-SZALONTAI 1993, 294.

5. A temető értékelése

5.1. A temető kiterjedése

A vizsgált lelőhelyről, ahogy már fentebb is említettem 1937-ben homokot kezdtek kitermelni, a feltárás ezért vált szükségessé. A bánya 1937-ben 70x10 méter volt. [14. képen 1., 18-19. képeken I.] Az 1937-es megfigyelések szerint a halom keleti oldalán kerültek elő a gazdagabb sírok. A délkeleti lejtőn ezzel szemben a mellékletekben szegényebb, de sűrűbben elhelyezkedő temetkezések voltak, a domb északi részén pedig szarmata sírokat találtak. [18. kép] Az egy évvel későbbi, 1938-as ásatásról is rendelkezünk egy helyszínrajzzal, azonban ezt csak találmányra lehetne beilleszteni a dombra, mert a rajzon megjelölt út és mellette az akácfák a dombon lévő két dűlőút bármelyikére beilleszthetők lennének.⁶⁷ Az 1955. február 9-i keltezésű dokumentum rajzáról leolvasható, hogy a szablyás sírt a dögtemető [14. kép 5., 19. kép 1-2.] keleti részén találták. A dátum nélküli kiszállási naplóban szereplő szablyás sír is a dögtemetőnél került elő. Tehát a II. homokbánya területén (mely az egykori Dudás József szőlőjével megegyezik) is kerültek elő honfoglaláskori sírok, sőt a szablyás sírok feltehetőleg nem túl messze egymástól. A már korábban is említett Dienes István-féle ásatási naplóból sikerült a lelőhelyről legtöbb adatot megtudni, az itt található rajznak [14., 18. kép] köszönhetően volt lehetséges nagyjából az előkerült sírok dombon való elhelyezése. A naplóból tudjuk, hogy 1957-ben a III. homokbánya területén is találtak sírokat, de ezek pontosabb helye ismeretlen. Feltehetőleg az 1957-es ásatás jelölte ki a temető északkeleti szélét, ugyanis a kutatóárkokban honfoglalás kori sírok helyett csak szarmatákat találtak. [19. kép]

A körülbelül 300x180 méteres halom egész területére temetkeztek a honfoglalás korában, a rendelkezésre álló adatokból azt viszont nem tudjuk meg, hogy az egész dombot ténylegesen felhasználták-e, vagy pedig szórványosan egy-egy család a domb különböző pontjaira temetkezve kezdte meg a temető „benépesítését”.

5.2. Temetkezési szokások

A temetőterkép hiánya miatt se sírcsoportokat se sírsorokat nem lehet rekonstruálni. Néhol van csak arra adatunk, hogy a sírok milyen távolságban voltak a sírok egymástól. Párducz Mihály és Tari László leírásában olvashatjuk, hogy az utolsó négy sír egymástól 190 cm

---

⁶⁷ Feltételezhető, hogy az I. vagy II. homokbánya területére esett az ásatás, de az északjel hiánya miatt nem lehetséges eldönteni, hogy az út melyik oldalán kerültek elő a sírok.

távolságra volt. Azonban ezt nem az utolsó négy sír előtt írják, s a többi temetkezésről ilyen adattal nem rendelkezünk. Ha összeszámoljuk az évek alatt előkerült leleteket és azokat megpróbáljuk sírokhoz kötni, akkor legalább 47 sírral számolhatunk. Ezekről valamilyen formában van adatunk, azonban feltehetőleg nagyobb azoknak a száma, melyeket teljesen megsemmisültek. Tari László 1957-ben legalább 60 sír pusztulását becsülte, s a halmot még ezután is bolygatták.

A rendelkezésre álló adatok alapján az összes ásatásból előkerült sír közül 18 volt nagyjából Ny-K-i tájolású (38,3%), ezen belül ÉNy-DK: 2., 3., 4., 19. sírok; NyÉNy-KDK: 5., 8., 36., sírok; DNy-ÉK: 18. sír; ÉÉNy-DDK: Az 1955. júliusában megmentett sír; Ny-K-i tájolású a 7., 10., 12., 13., 14., 17., 26., 28., 38., 39. sírok voltak. 3 sír K-Ny-i tájolású volt (6,3%), az 1. sír biztosan honfoglalás kori, azonban a másik kettőről (32., 33.) mellékletek híján ezt nem lehet eldönteni. 26 sír tájolásáról nem tudunk semmit⁶⁸. A temetőtöredék sírjainak tájolását vizsgálva tehát megállapíthatjuk, hogy az ismert sírok 44,6%-ának ismerjük a tájolását, míg 55,4% irányítása nem ismert, így messzemenő következtetéseket nem tudunk levonni.

14 vázról tudjuk, hogy *hanyatt fekve, nyújtóztatva*⁶⁹ fektették a sírba (29,8%). Gondolhatnánk arra, hogy ez azt is jelenti, hogy ezeknek a vázaknak a karjai testük mellett helyezkedtek el, de több esetben is előfordul, hogy a sírleírásban szerepel a „hanyatt fekvő, kinyújtóztatott csontváz”, majd megemlítik, hogy az egyik kar a medence fölött, a másik a medence alatt, illetve karok a medencén összetéve. Tehát ebből a kifejezésből nem lehet arra következtetni, hogy a 14 váznak nyújtva lett volna a teste mellett a karja.

9 esetben tér ki az ásatási napló a *karok helyzetére* (19,1%). Bal kéz a medence fölött, jobb kéz a medence alatt a 4. és 19. sír leírásánál olvasható. 4 esetben találtak olyan vázat, melynek kezei a medence fölött össze voltak téve.⁷⁰ A 18. sírban a karok a mell fölött keresztbe voltak rakva. A 20. sírban a bal kar nyújtva, a jobb pedig a mellkasán keresztbe téve került elő. Az 1955. júliusában előkerült sírról tudjuk, hogy szablya is volt benne, s az a bal karcsonton és a bal combcsont mellett helyezkedett el, ebből arra következtethetünk, hogy legalább a bal karja nyújtva volt.

Az 1937-1963 közötti ásatások összességéből 21 sír *mélységét* ismerjük (44,7%). A legtöbb sírt 1 méter mélyen találták meg. Ez a 14 sír mind az 1937-es ásatási szezonban került

⁶⁸ 9., 20., 23., 24., 25., 29., 30., 37., 40., 41., 42., 43., 1938-as ásatás sírjai, 1955. februárjában előkerült 2 sír, 1955 júniusban talált sír, 1957-es ásatás sírja, az 1963-ban talált leletekhez tartozó sírok.

⁶⁹ 4., 5., 7., 17., 18., 19., 20., 26., 31., 32., 33., 34., 36., 1955. július.

⁷⁰ 5., 7., 8., 10.

elő.⁷¹ Felmerül a kérdés, hogy a sokszor munkások által feltárt vagy megbolygatott, szétdőlt sírt pontosan be tudták-e mérni, vagy esetleg ez az 1 méteres adat csak a körülbelüli előkerülési mélysége a síroknak?

80 cm mélyen volt a 34. sír, 90. cm mélyen a 10., 110 centiméternél került elő a 20. és a 26. sír. A következő mélységadat 130 cm, ahol a 8. és 38. sírt találták. Az 1955. júliusában előkerült sírt 135 cm mélyen sikerült megfigyelni.

Egy esetben ismerjük a sír *hosszát*, a többinél feltételezhetően a vázakat mérték. Erre abból következtettek, hogy ahol hiányzott a koponya, ott a sírleírásnál az szerepel, hogy a csontváz hosszát nem lehetett megmérni. Az 1955. júliusában előkerült sírnál tudjuk, hogy a sír hossza 200 cm, szélessége 50–55 cm, s a benne talált váz hossza 167 cm volt. Összesen 12 esetben rendelkezünk adattal a váz hosszáról, melyek alapján 156–178 cm közöttiek voltak.⁷²

A temetőtöredékben nyugvó emberek *nemére* a 47-ből 17 esetben lehetett következtetni (36%). 8 esetben feltételezhető, hogy férfi volt a sírban.⁷³ Legbiztosabb pont az előkerülő szablya, így bizonyára legalább 4 férfi sírja volt az előkerültek között. 6 női sírt is el tudunk különíteni. Biztosan nő feküdt a 38. sírban, hiszen a csizmaveretek kizárólag a női temetkezésekre jellemzők. A 28. sír halottját a pajzs alakúan kiszélesedő gyűrűje miatt soroltam a nők közé (KESZI 1999, 133. alapján). A 29. sírban fekvő egyén is nő lehetett, hiszen a kéttagú csüngők a női viselet díszai voltak. Esetlegesen ide soroltam még az 1. és 19. sírt, valamint az 1938-ban talált rozettát tartalmazó sírt is. Két esetben tudunk gyermeksírról: az egyik az 1937-es ásatás 39. sírja, melyben egy átfúrt állatfog volt amulettként a gyermek nyakában; s az 1955 februárjában talált karperecet és bronz karikaékszert tartalmazó gyermeksírt. A többi sír esetében nem jelölték meg az ásatók, hogy milyen nemű egyén feküdt a sírban, sokszor hiányzó, vagy fel nem jegyzett mellékleteik alapján pedig ma már nem lehet eldönteni ezt a kérdést.

5.3. A temető leletanyaga és keltezése

A Csongrád-Vendelhalmi temetőtöredékben 25 sírből került elő leletanyag (**y. számú mellékelt**). Ez a jelenleg ismert legalább 47 sír több, mint 50%-a.

⁷¹ 1., 2., 3., 5., 7., 12., 13., 14., 17., 18., 31., 32., 36., 39.

⁷² 156 cm: 8., 158 cm: 19., 31., 160 cm: 20., 163 cm: 10., 165 cm: 5., 167 cm: 1955. július, 168 cm: 32., 173 cm: 34., 175 cm: 7., 26., 178 cm: 33.

⁷³ 4. sír ? – nyílcsúcs alapján, 17. sír – szablya, 26. sír – tegez, 1955. február – adultus férfi koponyája, 1955. június – szablya, 1955. július – szablya, 1963. – nyílcsúcs, 1955 után került a múzeumba – nyílcsúcs.

A *karikaékszerek* közül a nyitott karikák voltak a temetőben többségben⁷⁴ (5 db), s-végű⁷⁵ és pödrött végű⁷⁶ karikából egy-egy darab, míg meg nem határozható típusból két darab⁷⁷ látott napvilágot. A pödrött végű karikák jól keltezhetőek, hiszen a 10. század harmadik negyedében jelentek meg, s az ezredforduló elejére meg is szűnt a használatuk.⁷⁸ A nyitott végű karikák némelyikénél felmerül, hogy azt gyűrűként viselték, ugyanis nem minden esetben ismert előkerülésük pontos helye.

Gyöngyöt két sírban találtak⁷⁹, azonban egyik sírban sem ismert a pontos előkerülési helyük. A gyöngyök közül egy volt öttagú, a többi dudoros, folytatott mintával. A 39. sírban egy gyermek mellkasán *állatfog* került elő, elképzelhető, hogy óvó- védő szerepet töltött be. 1955. után került a múzeumba egy *fűrész alakú függő* és egy *átfúrt bizánci bronzpénz*. Nem tudjuk pontos rendeltetését a 18. sírban fekvő egyén kezében talált *kereszt alakú vastárgynak* sem, amely mára darabjaira esett szét, s felületén farost nyomok is alig figyelhetők meg. [4. tábla 3]

A temetőtöredék leggyakoribb lelete a karperec, ugyanis ebből 7 db került elő. 5 sírból és egy szórványként. Kettő ezek közül *állatfejes*, a Kovács László által felállított tipológia 1b és 2b csoportjába tartoznak.⁸⁰ Ezeket a karpereceket a 10. század utolsó harmadától, harmadik negyedétől a 11. század közepéig használták.⁸¹ *Pántkarperec*, illetve annak töredéke kettő került elő.⁸² Használatuk főként a 10. század első kétharmadára tehető.⁸³ További két karperec kihegyesedő végű⁸⁴ volt, s egy rombusz átmetszetű huzalkarperec⁸⁵ is napvilágot látott. A kihegyesedő végű karpereceket a 10. század elejétől kezdték használni, s még a 11. század második felében is feltűntek.⁸⁶ A rombusz átmetszetű karperecekről ismeretes, hogy a 10. század legvégén készülhettek, s a 11. században is használatban voltak.⁸⁷ A 29. sírban találtak egy három szálból fonott hurkos-kampós végű karperecet, melyek a 10. század második felében váltak általánossá.⁸⁸

⁷⁴ 7., 17. (2 db), 19., 28. sírok.

⁷⁵ 1. sír. MESTERHÁZY 1965, 104–107.

⁷⁶ 1963-ban előkerült leletek.

⁷⁷ 7., 1955. február 1. sír.

⁷⁸ BENDE-LÖRINCZY 1997, 229., RÉVÉSZ 2008, 402.

⁷⁹ 28., 43. sírok.

⁸⁰ 1b: 1. sír, 2b: 19. sír. KOVÁCS 1994, abb. 19–20.

⁸¹ SZÖKE 1962, 69., RÉVÉSZ 2008, 417.

⁸² 26. sír, 1938. szórvány

⁸³ RÉVÉSZ 2008, 415.

⁸⁴ 29., 1955. 1. sír.

⁸⁵ 1. sír.

⁸⁶ RÉVÉSZ 2008, 417.

⁸⁷ RÉVÉSZ 2008, 417.

⁸⁸ SZÖKE 1962, 68., LANGÓ 2000a, 42–44.

Az előkerült három gyűrűből kettőről csak annyit tudunk, hogy ezüstből készültek, de formájukra nincs utalás.⁸⁹ A harmadik gyűrű a 28. sírból került elő. Pajzs alakúan kiszélesedő fejű bronz lemezgyűrű madarábrázolással, ez a típus eddig csak női és gyermeksírokban került elő, ezért feltételeztem, hogy az ebben a sírban nyugvó egyén is nő volt. Keszi Tamás gyűjtése alapján tudjuk, hogy ez a típus a 10. század végéig volt használatban.⁹⁰ A gyűrű legközelebbi párhuzamát a Csongrád-Felgyő, Csizmadia tanyán 40 síros temetőben találhatjuk meg.⁹¹

Kéttágú csüngős ruhadísz a 29. sírból került elő, de csak egy darab. Mivel a sírt munkások találták meg könnyen elképzelhető, hogy a többi ruhadísz elveszett, vagy a sírt annyira szétdúlták, hogy meg sem találták őket. Ezt a ruhadísz típust a 10. század elejétől a 11. század közepéig, második harmadáig használták.⁹² Bálint Csanád tipologizálta a csüngős vereteket, s a 29. sírban talált dísz⁹³ [7. tábla 5] a bajóti,⁹⁴ marcellházi⁹⁵ és pilinyi⁹⁶ veretekhez hasonlítható a legjobban. A Bálint Csanád által összeállított elterjedési térképeken megfigyelhetjük [21. kép], hogy a Körös–Tisza–Maros vidékén találhatók meg nagy számban a tárgyalt ruhadíszek. Kétféle fülesgombot találtak két sírban.⁹⁷ Az egyik fajta tömör bronz öntvény volt, a másikat két félből öntötték, majd összeragasztották. A fülesgombokat a Kárpát-medencében a 11. század végéig használták.⁹⁸

Csakis a nőkre jellemző lelet a veretes lábbeli, mely a 38. sírból került elő. Szerencsére sikerült megfigyelni a veretek elhelyezkedését: A lábfejen háromszög alakban az aranyozott közepű ezüst pitykék helyezkedtek el. A háromszög középpontjában egy rozetta alakú négyszögletes dísz volt. A háromszöget összesen 12 pityke alkotta, s az alapvonalon a láb széle felé volt még mindkét oldalon 2–2. [20. kép] A veretek különlegessége, hogy ez volt az első olyan ásatás, ahol feljegyezték az elhelyezkedésüket, bár Fettich Nándor már 1931-ben felhívta rájuk a figyelmet.⁹⁹ Legközelebbi párhuzama Szentes-Borbásföldön került elő a 12. sírból. Itt azonban Szabó János Győző csak a bal lábfejen találta meg a lábbeli maradványait.¹⁰⁰ Ebből arra következtethetünk, hogy a halott lábán csak az egyik cipőt

⁸⁹ 18., 26. sírok.

⁹⁰ SZÖKE 1962, 63–65., KESZI 1999, 133. A1 típus.

⁹¹ BÁLINT 1991,

⁹² LANGÓ 2000b, 302–303., RÉVÉSZ 2008, 423.

⁹³ BÁLINT 1991. TAF. XXXVII. 22.

⁹⁴ BÁLINT 1991. TAF. XXXVII. 19.

⁹⁵ BÁLINT 1991. TAF. XXXVII. 26.

⁹⁶ BÁLINT 1991. TAF. XXXVIII. 9.

⁹⁷ 10., 18. sírok.

⁹⁸ RÉVÉSZ 2008, 425.

⁹⁹ FETTICH 1931, 87–88.

¹⁰⁰ RÉVÉSZ 1996, 103.; RÉVÉSZ 1996b, 306.

hagyták, ami a honfoglaló magyarság halottas szokásaiban nem ismeretlen, hiszen a ruházat megoldására már eddig is voltak példák.¹⁰¹ A veretes lábbelik használata a 10. század utolsó harmadáig tartott.¹⁰² 1996-ig 8 olyan leletegyüttes volt, melyeknél a veretek kompozícióját rekonstruálni lehetett: Csongrád-Vendelhalom 38. sír; Tiszaeszlár-Vörösmarty u. 1.; Szentes Borbásföld 12. sír; Koroncó-Bábota; Buj-Gyeptelek 1. sír; Madaras Árvai halmok 4. sír; Letkés-Téglaégető II. 54. sír. Ezeken kívül 31 további leletről állapította meg Révész László, hogy a leletkörhöz kapcsolható, s további 23 együttes veretes lábbeli, de akár a ruházatot díszítő elem is lehetett.¹⁰³

Egy-egy kés volt a 4. és az 5. sírban. A 4. sírban jobb megtartású két darabba törött, s a nyélrészén farostok nyomokkal, hegye felé ívesen keskenyedő, végig egyenes fokú kés volt. A másik sírban sokkal rosszabb állapotban találták meg, de felületén szintén lehetett látni farost nyomokat. Csíholóacél is két sírban volt. Az 5. sírban épebb, míg a 7. sírban töredékesebben került elő. A 31. sírban erősen elrozsdásodott árszerű vasdarabot találtak, melyről már az eredeti 1939-es publikációban sem készült fotó.

7 sírban találtak az íjászfelszereléshez tartozó tárgyat.¹⁰⁴ A 26. sírban talán nyíltartó tegez merevítőit és az ahhoz tartozó nyílcsúcsokat találtak. A részleges lovastemetkezéssel eltemetett halott bal válla mellett vaspálca maradványok és három nyílcsúcs volt. A nyílhegyek alatt három csontlemez feküdt, melyek feltehetőleg a nyíltegez merevítésére szolgáltak, a váz könyökénél pedig egy villás hegyű nyílcsúcs volt. A tegez alkatrészeit képző vaspálcákat ma már nem lehet összerakni, hiszen egyrészt nem készült sírrajz, ami alapján látnánk, hogy valójában hogy álltak, másrészt pedig töredékes állapotban találhatók csak meg a Magyar Nemzeti Múzeumban. Mióta Nagy Géza helyesen határozta meg a Pilinyben talált leletekről, hogy a nyíltartó tegez részeit képezik a vastöredékek, azóta a kutatás már nem csak nyeregvereteknek, illetve íj maradványainak gondolja ezeket.¹⁰⁵ A sírban két darab nagyjából egyenes és egy ívelt csontlemez is volt. Mindhárom felületén balról jobbra haladó rovátkolás figyelhető meg, ezek egymáshoz képest párhuzamosan helyezkednek el.

Az első csontlemez 9,2 cm hosszú, szélessége 0,5–0,3 cm között van, fokozatosan keskenyedik. A második 9,6 cm hosszú, szélessége 0,5–0,4 cm között van, s ez is fokozatosan keskenyedik. Felső, szélesebb részén (a tetejétől 1,6 cm-ig talán festés nyoma látszik). Az ívelt darab 8,4 cm hosszú, 0,5 és 0,6 cm között változik a szélessége. Elképzelhető, hogy ezek

¹⁰¹ KÖHEGYI 1980, RÉVÉSZ 1996, 103.; LANGÓ 2000b, 307–308.

¹⁰² RÉVÉSZ 1996, 103.

¹⁰³ RÉVÉSZ 1996, 99.

¹⁰⁴ 4., 26. sír, 1963-ban talált leletek.

¹⁰⁵ NAGY 1890, 294.; BÁLINT 1976, 140.; K. VÉGH 1993, 71.

a csontlemezek a Karos-Eperjesszög II/14. és II/34. sírokban található töredékes csontlemezekhez hasonlóan a tegez szájának merevítésére szolgálhattak.¹⁰⁶ A csontlemezek beirdalása a felfüggesztésükkel lehetett kapcsolatban, ugyanis más erre utaló nyomot nem látni rajtuk. Szentes-Borbásföldön is került elő nyíltartó tegez a 15. és 20. sírból, ahol a csontlemezeket pontkörös mintával díszítették. A 15. sírban 6, a 20. sírban 4, míg a csongrádiban 3 nyílhegyet találtak, tehát egyik temetőben sem a teljes nyílkészletet tették a tegezbe.¹⁰⁷

A temetőtöredék talán legérdekesebb leletanyaga a 4 db szablya. 1937-ben találták az elsőt a 17. sírban. A sírról pontos méreteket nem tudtak venni, mivel a munkások a koponyát eltávolították. A szablya összesen 1 m hosszú volt, ebből 10 centimétert a markolatrésze adott. A penge szélességét 4 centiméternek mérték. A szablya ellenzője nem ismert, már az első leletközlés sem említi. Gömbszerűen lekerekített aljú tokos bronzkoptató tartozott hozzá, melynek egyik oldalán függőlegesen csepp alakú bevágás található.

A szablyához tartozott két pajzs alakú bronzból készült szablyafüggesztő. Mindkettő felülete palmetta díszes, az egyik azonban kopottabb. A jobb állapotú függesztőn látható, hogy két egymásnak szembefordított tulipán szerű virág alkotta a díszítést. Nyomokban még látszik, hogy a kiemelkedő részeket aranyozták. A függesztő füleket bronzpánttal kapcsolták a hüvelyhez, s ide tartozott még két szablyafüggesztő hurok, melyeken fa maradványokat láthatunk. Ezek közül ma már csak az egyik található meg a múzeumban, a másiktól csak az 1939-es publikációban van kép. A sírban a szablyán kívül egy ezüst karika, egy tausírozott trapéz alakú vállas kengyel, valamint egy csikózabla, s egy már a megtaláláskor teljesen oxidálódott állapotban lévő vaslánc voltak.

1955. június 15-én homokbányászáskor találtak egy sírt, melyből egy szablya apró, farostlenyomatos maradványait sikerült megmenteni.¹⁰⁸ Feltételezhető, hogy a bal oldalon volt ez is, mert az ezen az oldali a bordán és a kulcsesonton is vasrozda okozta elszíneződés volt.

A harmadik szablyát tartalmazó sírt 1955. július 15-én mosta ki az eső. Meg tudták állapítani, hogy egy maturus korú férfi bal oldalán a karcsonton és a combcsont külső oldala mellett feküdt az összesen 76 cm hosszú szablya.¹⁰⁹ A markolata 5 cm hosszú volt és sikerült megfigyelni a csónak alakú ellenzőjét is, melyet a közepén lévő lyukon keresztül húztak rá a markolatra. Két fokosszerű vége kissé a szablyahegy felé görbült. A markolat és a penge

---

¹⁰⁶ RÉVÉSZ 1996, 169–173.

¹⁰⁷ RÉVÉSZ 1996b, 302.

¹⁰⁸ TLM 57.20.13. Megszámlálhatatlanul sok töredék, melyekhez ha hozzáérünk további darabokra esnek.

¹⁰⁹ TLM 57.20.15. A leltárkönyvben 73,5 cm hosszúnak van írva.

enyhe szöget zártak be az él irányában. Találtak félköríves elrozsdásodott vaslapokat (szablyafüggesztőket) nagyon rossz állapotban. A negyedik szablya előkerülési körülményeiről csak annyit tudunk, hogy valamikor 1955. után került a múzeumba. Visszacsukló markolattövisrel rendelkező 63,8 cm hosszú, 4,5 cm széles jó megtartású szablya.

A honfoglalás kori szablyákról általánosságban elmondható, hogy pengéjük enyhén ívelt, alsó harmadukat kétélűre köszörülték, vagy a penge síkjából kiugró fokéllal látták el.¹¹⁰ A penge tövére általában csónak alakú, mindkét szárával a penge felé hajló keresztvasat húztak, melynek végei gömb alakúak voltak. Az ellenző többnyire vasból, ritkán bronzból, s még ritkábban ezüsből készült. A szablya hüvelyét fából készítették, melyet két félből állítottak össze. Aljára vas- bronz- kivételes esetekben arany- vagy ezüstkoptatót szereltek. Általában ezek alakja ovális. A szablya felfüggesztését függesztőfülekkel oldották meg, legtöbbször félkör alakúak voltak, s egy-két pánttal, vagy széles lemezzel kapcsolták a hüvelyhez. A méltóságjelvényként használt szablyákon ezek aranyból vagy aranyozott ezüstlemezből készültek. Érdekesség, hogy mindössze 9 olyan lelőhely van, ahol kettő vagy több szablya került elő, Vendelhalomhoz hasonlóan Kolozsvár-Zápolya utcában is 4 darab, míg 2-2 darab került elő Püspökladány, Sárrétudvari, Budapest-Rákos, Eger-Szépasszonyvölgy, Marosgombás és Kál lelőhelyeken. Karoson az I. temetőben 2, a II. temetőben 8, a III. temetőben 1 szablya került elő. Érdekes megfigyelni, hogy a Budapest-Sárrétudvari vonaltól a csongrádi szablyákon kívül csak keletre találunk több ilyen fegyvert tartalmazó temetőt. Lehetséges, hogy a szablyák tulajdonosaiban a közösség vezetőit fedezhetjük fel. Az aranyozott bronz szerelékű szablyát viselő személy közülük is kiemelkedhetett, elképzelhető, hogy a többi szablyás sírban az ő testőrségét fedezhetjük fel.¹¹¹

Lószerzőt, vagy ló maradványait tartalmazó sír 6 került elő. A fentebb már tárgyalt szablyás 17. sírban trapéz alakú vállas kengyel¹¹² és csikózabla volt. A kengyel füle lekerekített téglalap alakú, középen nyújtott téglalap alakú áttöréssel. A jobb oldali kengyelszáron taúsírozás figyelhető meg, mely téglalap alakú, egymással párhuzamosan álló díszítésből áll. A talpaló és a kengyelszár találkozásánál négyzetes alakú taúsírozás van, a kengyel nyakánál és a nyak alatt a vállak előtt is nyoma maradt a díszítésnek. A kengyel bal oldala rosszabb állapotú, és hiányos, a taúsírozás nyoma itt nem maradt meg. Talpának kétharmada hiányzik, valamint a bal szárának a vége sincs meg. Karoson a temető használatának végére tehető ez a sír. Elképzelhető, hogy ez a típusú kengyel már egy újfajta

¹¹⁰ BÁLINT 1976 137., FODOR 1975, 250., KÜRTI 1983, 260.

¹¹¹ RÉVÉSZ 1996, 178–185., RÉVÉSZ 1999, 160–163.

¹¹² KOVÁCS 1986b, 204–223.

katonai kíséret felszereléséhez tartozott, mivel ezen a két eseten kívül leginkább az új típusú fegyverekkel (szablyamarkolatú kard, kétélű kard) került elő.¹¹³

A 26. sírban az íjászfelszerelések mellett a bal alsólábszár végénél ló koponyája feküdt, orral nyugatra, előtte lólábcsontok és kengyelek voltak. Mire kibonthatták volna a váz lábát a fuvarosok leszakították a sírt tartalmazó homokbánya falát, így csak töredékeket sikerült megmenteniük. Az 1938-ban talált sírban zabláról, kengyelpárról, lókoponyáról és lólábcsontokról tudunk, azonban ezek sírban való helyzetéről, formájáról, méreteiről sem rendelkezünk adattal. Ugyanekkor, de szórványként préselt rozettát is találtak.

1957-ben Dienes István ásatása alatt a III. homokbányában munkások dúltak szét egy sírt, melyről csak az ismert, hogy „honfoglaló típusú” kengyel és egy hevedercsat voltak benne. 1963-ben rozettát talált B. Nagy Katalin, melyek lószerszámdíszként szolgálhattak.

A vendelhalmi temetőt a fentiek alapján akár már a 10. század első évtizedeiben is elkezdheték használni. Erre utal a veretes lábbeli, a szablyák és a lovas temetkezések is. A temetőben talált leletek használati idejét táblázatba foglalva, hogy a 11. század elejétől, de legkésőbb a közepétől nem temetkeznek ebbe a temetőbe.

A Csongrád környéki 106 honfoglalás kori lelőhely vizsgálatakor megállapíthatjuk, hogy 54 lelőhelyről láttak karikaékszerek napvilágot. Legáltalánosabb típusuk a sima, nyitott karika, de nagy számban fordulnak elő s-végű és pödrött karikák is. Fülbevalót már csak 8 helyről ismerünk, ezek között is akad azonban olyan, melyet csak fenntartással fogadhatunk el, hiszen a publikációban „fülkarika” szerepel. Különböző típusú gyöngyök (hordó alakú, paszta, üveg, kása stb.) 22 lelőhelyen kerültek elő. Nyakperekék közül a fonott és sodrottak figyelhetők meg nagy számban a 17 lelőhelyről. Mellkereszt Felgyőn, Csizmadia Ferenc földjén volt egyedül. Karperekék különböző variánsait (nyitott, négyzetes átmetszetű, zárt állatfejes, nyitott állatfejes, csavart, lemez, pödrött végű stb.) ezzel szemben 40 helyről ismerünk; gyűrű pedig 25 lelőhelyen került elő. A már fentebb is említett Felgyő Csizmadia földön a vendelhalmihoz hasonló pajzs alakúan kiszélesedő fejű gyűrű madárbrázolással látott napvilágot, tehát legközelebbi párhuzamának ez tekinthető.

Ruhadíszek közül legnagyobb számban a kéttagú csüngős vereteket kell megemlíteni, hiszen 18 környékbeli lelőhelyen találtak ilyen tárgyakat. „Vereteket” 15 lelőhelyről ismerünk – ennél a megnevezésnél nem tudunk meg többet a tárgyról, legfeljebb az anyagát (ezüst, bronz). A kéttagú csüngős veretekkel ellentétben rombusz alakú ruhadíszekről csak 2 esetben van tudomásunk, de az mindkettő Szentés közelében került elő. „Rozettás ruhadísz” 6

---

¹¹³ RÉVÉSZ 1996, 45–46.

lelőhelyen találtak. A fülesgombok közül a tömör öntöttet, és a két félből összeállítottakat is megfigyelhetünk 13 lelőhelyen. Veretes díszítésű lábbelije a vendelhalmi asszonyon kívül a szentes-borbásföldi hölgynek volt. Az eddig megfigyelt veretes díszítésű lábbelikhez hasonlóan itt sem mutatható ki hasonlóság a veretek elhelyezkedése között. Veretes övre 4 lelőhelyről van utalás; mind a 4 esetben övdíszeket említenek a leírásokban, de Szentes-Nagyhegyen szíjvéget is találtak.

Fegyverzetre 26 lelőhelyről van adatunk. Ezek megoszlása a következő: 19 helyről ismerünk íjászfelszerelésre utaló tárgyakat (nyíl, tegezmaradvány), 2 helyen került elő szablya, 1 szablyamarkolatú kard, 2 helyről kétélű kard, valamint 2 lelőhelyről fokost is ismerünk. Tehát a katonai kíséret Északkelet-Magyarországon használt és az új típusú kíséret fegyverei is megtalálhatók ezen a területen. Ezt támasztják alá a lovassírokban előkerült trapéz alakú vállas kengyelek is, melyek egyik legszebb példánya a vendelhalmi temetőben került elő. Lócsontot 14, kengyelt 20, zablát 13 lelőhelyről ismerünk.

A Vendelhalom tágabb környezetében lévő lelőhelyeket figyelembe véve úgy gondolom, hogy a vizsgált temető a fegyverek (azon belül is a szablyák) magas számában emelkedik ki a közeli temetők közül. Terjedelmi okok miatt csak a fegyverek ilyen nemű vizsgálatára van lehetőségem. Összegyűjtöttem a fegyveres sírokat tartalmazó lelőhelyeket és azokat térképre is vetítettem. **[22. kép]** Íjászfelszerelés (íj, nyíl, tegez): **23. kép**, szablya, szablyamarkolatú kard: **24-25. kép**, kétélű kard, fokos, balta, lándzsa: **26-27. kép**

A térképek alapján láthatjuk, hogy íjászfelszerelést tartalmaz a legtöbb temető (összesen 14 lelőhely), ez is igazolhatja azt, hogy a vendelhalmi temetkezések már a 10. század elején elkezdődtek, hiszen ez a típusú fegyver a Felső-Tisza-vidékről ismert katonai kíséret egyik eszköze is volt. Az összes fegyvert tartalmazó lelőhelyet térképre vetítve feltűnhet, hogy Szentes-Szentlászló Tárkány Szűcs Sándor földjén többféle fegyver is előfordult. Elképzelhető, hogy az ide temetkező népesség is hasonló stratégiai szerepet töltött be, mint a vendelhalmi közösség? A temetőkben fegyveres harcosok megoszlása a következő:

Csongrád-Vendelhalom: 47 sírból 11 fegyveres

Szentes-Szentlászló Tárkány Szűcs Sándor földje 110 sírból 12 fegyveres

Szentes-Borbásföld 20 sírból 7 íjász

Szentes-Nagyhegy Berényi László földje 30 sírból 2 íjász

Szentes-Nagytőke Jámbozhalom 45 sírból 3 íjász

Szentes-Kökényzug Jaksor, Molnár Ignác földje 18 sírból 2 íjász

A fentiek alapján úgy gondolom, hogy nem csak a Tárkány-féle föld jöhet szóba, hanem Szentes-Borbásföld is, hiszen ott az összes sírhoz képest nagy számban vannak jelen a fegyverek.

5.4. Összegzés

A vendelhalmi temetőt a többi környékbeli temetővel összehasonlítva megállapíthatjuk, hogy a női temetkezéseknél a kéttagú csüngős veretek a környéken általánosnak mondhatók, s a temetőből előkerült 1 db ilyen tárgy semmivel sem lóg ki ebből a körből. Ami érdekesebb az a veretes lábbeli, hiszen az 1996-ig gyűjtött 38 ilyen lelet közül kettő is a vizsgált területen található, s mindkettő díszítését sikerült pontosan dokumentálni. A vendelhalmi 4 szablya mellett Nagymágocson a község határában lócsontokkal, íjászfelszereléssel és övveretekkel került elő egy szablya. Csongrádon a 17. sírról tudjuk a legtöbbet, itt zabla és kengyel került elő, Párducz Mihály és Tari László nem említenek lócsontokat. Igaz itt övveretek sem kerültek elő, de mindenképpen ki kell emelni a szablya aranyozott bronz függesztőit. Tehát mindkét szablyával eltemetett férfi fontos szerepet játszhatott a saját közösségének életében.

A vendelhalmi temető töredékessége és nagyfokú bolygatottsága miatt időben való elhelyezése bizonytalan, hiszen nem áll rendelkezésünkre az összes sír leletanyaga, illetve nem tudjuk, hogy a temető összegészének hány százaléka a megtalált körülbelül 47 sír. A sírokban fellelt mellékletek alapján összesen 20 sírt lehetett valamilyen szinten a 10–11. században elhelyezni. Ez a feltételezhető 47 sírnak 42,5%-a, mely felhívja a figyelmünket a keltezés óvatosságára. A 10. századon belül 10 sírt tudunk jobban időhöz kötni (17., 26., 28., 29., 38., 39., 1938., 1955. június, 1955. július, 1955. után a múzeumba került sírok). 5 sírban olyan tárgyakat találtak, melyek az egész 10. században használatban voltak, így a századon belüli elhelyezésük nem lehetséges (39., 1938., 1955. június, 1955. július, 1955. után a múzeumba került sírok). A 10. század második negyede és a század vége között a 28. és 29. sírban fekvő egyéneket temethették el. További 10 sír leletanyaga a 10–11. századra tehető, azonban ettől szűkebb időtartamra nem tudjuk keltezni őket. Ahogy már korábban is kifejtettem a temetőt már a 10. század elején megnyitották, s egészen a 11. század közepéig temetkezhetek oda.

6. Befejezés

Tanulmányomban Csongrád természetföldrajzi vizsgálatán keresztül jutottam el egy lelőhely szorosabb elemzéséhez. A földrajzi, vízrajzi viszonyok megfigyelésére azért volt

szükség, mert így képet kaptunk az eddig viszonylag száraznak hitt Alföldről, hiszen a térképen jól látszódnak az északnyugat-délkeleti irányítású vizes területek, mocsarak, erek, melyek mindegyike a Tisza felé igyekszik. [7. kép] Az útvonalak iránya is a vízrajzi viszonyok felvetítése után vált érthetővé, hiszen, ha megfigyeljük, akkor a nagyobb vizes területeket kikerülve a lehető legegyszerűbben haladnak állomásaik felé. [7. kép]

A dolgozat címét adó Vendelhalom lelőhely elemzése után elképzelhető, hogy egy előkelőbb csoport kezdhette meg a halmon temetkezését, erre utal a veretes csizma, illetve az aranyozott bronz szerelések szablya előkerülése is. A további sírok leletanyagában megtaláljuk a katonáskodó réteget (további szabályok, íjászfelszerelés), néhány női temetkezésekben figyelhetünk meg a ruhadíszeket, de előfordulnak egyszerű karikaékszerrel, vagy melléklet nélkül eltemetett halottak is. Messzemenő következtetések levonására nem törekedhetek a temető töredékessége miatt, hiszen lehet, hogy további gazdag mellékletanyagú sírokat semmisítettek meg az évek során, de az is előfordulhat, hogy az előkerült veretes csizmát és szablyát tartalmazó sírok voltak a temető „leggazdagabbjai”, s a szerencsének köszönhetően pont ezek kerültek napvilágra.

Úgy gondolom, hogy a Kárpát-medencei viszonylatban is sok szablya előkerülése egy temetőn belül felhívja a figyelmünket arra, hogy mennyire összetett folyamatok voltak hatással egy-egy csoport megtelepedési és temetkezési szokásaira. Véleményem szerint a dolgozatom fentebbi részében tárgyalt kereskedelmi útvonalaknak nem csak az Árpád-korban, hanem már a honfoglalás korában, sőt már azelőtt is olyannyira kiemelt helyzetűek voltak, hogy érdemes volt odatelepedni, s a kereskedelmi utakat esetleg felügyelet alatt tartani. Nem véletlenül merülhetett fel számos kutatóban a bolgárok, illetve szlávok Csongrádhoz kötése, hiszen a révet már akkor is használták, s jövedelmei mindig is jó szolgálatot tettek az ott élőknek. A Szeged-Szolnok útvonal, valamint az Erdély felől a Körös mellett érkező útvonalak és a délkeleti irányból, Szentes előtt egyesülő utak is a Bődi-révnél keltek át az Alföldre, s folytatták útjukat. Ezeket az útvonalakat felügyelheték az ide települt emberek már a honfoglalás előtt is, hiszen az itteni dombokról, halmokról messzire el lehetett látni, így az átkelőhöz érkező nem kívánt személyeket, csapatokat már messziről észrevehették, s a rév és környékének védelmét biztosíthatták. A 9. térképen is megfigyelhetjük a fenti állítást. Az Arad felől érkező út mellett néhány kilométeres távolságban láthatjuk a lelőhelyeket. A Tisza másik, csongrádi partján is ezt láthatjuk, hiszen a Szolnok-Szeged út közelében, valamint a Kiskunfélegyházára és Kecskemétre irányuló útnál is ezt figyelhetjük meg. A Bődi-rév mindkét oldalát körülölelik a lelőhelyek egy nagyobb kört alkotva körülötte. Úgy tűnik, hogy

a természetes vízrajzi viszonyokat kihasználták, s a rév közelébe jutást minden irányból ellenőrizték.

7. Felhasznált irodalom

7.1. Rövidítések

ArchÉrt	Archaeologiai Értesítő
DDMÉ	A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve
Diss. Slavicae	Dissertationes Slavicae
ComArchHung	Communicationes Archaeologicae Hungariae
FolArch	Folia Archaeologica
FontesArchHung	Fontes Archaeologici Hungariae
HOMÉ	A Herman Ottó Múzeum Évkönyve
JAMÉ	A Jósza András Múzeum Évkönyve
KJM	Kosztai József Múzeum
MFME StudArch	A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve–Studia Archaeologica
StudArch	Studia Archaeologica
TLM	Tari László Múzeum
VariaArchHung	Varia Archaeologica Hungarica

7.2. Irodalom

ADAM 2002	<i>Archäologische Denkmäler der Awarenzeit in Mitteleuropa I-II.</i> Hrsg.: Szentpéteri József. VariaArchHung 13. Budapest 2002.
ANDÓ 1983	Andó Mihály: A Természeti környezet adottságainak és erőforrásainak értékelése. In: <i>Csongrád megye gazdasági földrajza</i> . Szerk.: Dr. Krajkó Gyula–Dr. Mészáros Rezső. Szeged 1983.
BÁLINT 1976	Bálint Csanád: A honfoglalás kor. In: <i>Bevezetés a magyar őstörténet kutatásának forrásaiba</i> . I. Szerk.: Hajdú Péter–Kristó Gyula–Róna-Tas András Budapest 1976, 121–164.
BÁLINT 1991	Bálint Csanád: Südungarn im 10. Jahrhundert. <i>StudArch XI</i> . Budapest 1991.
BENDE–LÖRINCZY 1998	Bende Livia–Lőrinczy Gábor: A szegvár-oromdűlői 10-11. századi temető. In: <i>MFME–StudArch III</i> . Szeged 1997, 201–286.
BLAZOVICH 1998	Blazovich László: Az Alföld 14–16. századi úthálózatának vázlata. In: <i>Tanulmányok Csongrád megye történetéből</i> 26. Szerk.: Blazovich László. Szeged 1998, 51–61.

- BLAZOVICH–KRISTÓ 1993 Blazovich László–Kristó Gyula: *A csongrádi régió 1100 éve*. Szeged 1993.
- BOLLA–ROTTLER 1993 *Szemelvények az 1526 előtti magyar történelem forrásaiból I.* Szerk.: Bolla Ilona–Rottler Ferenc. Budapest 1993, 65–74.
- BÓNA 1984 Bóna István: A népvándorlaskor és a korai középkor története Magyarországon. In: *Magyarország története*. Előzmények és magyar történet 1242-ig. Szerk.: Bartha Antal. Budapest 1984, 265–373.
- DIENES 1957 Dienes István: *Ásatási napló 1957. október 18–1957. október 30. Csongrád-Vendelhalom*.
- ELTER 1985 Elter István: Magyarország Idrisi földrajzi művében (1154). In: *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae. Acta Historica*. 82. Szeged 1985, 53–63.
- ET 1986 Bóna István: Daciától Erdőelvéig. A népvándorlás kora Erdélyben *Erdély története három kötetben*. Szerk.: Köpeczi Béla–Makkai László–Mócsy András–Szász Zoltán–Miskolczi Ambrus. Budapest 1986, 271–896.
- FETTICH 1931 Fettich Nándor: Adatok a honfoglaláskor archaeológiájához. In: *ArchÉrt* 45. Budapest 1931, 48–112.
- FODOR 1975 Fodor István: *Verecke híres útján... A magyar nép őstörténete és a honfoglalás*. Budapest 1975.
- GYÖRFFY 1987 Györffy György: *Az Árpád-kori magyarság történeti földrajza*. I. kötet. Harmadik kiadás. Budapest 1987.
- HORVÁTH 2006 Horváth Ferenc: A szegedi vár története. In: *Castrum* 4. Budapest 2006, 5–30.
- ÍF 1050-1116 *Írott források az 1050-1116 közötti magyar történelemről*. Szegedi Középkortörténeti Könyvtár 22. Szerk.: Makk Ferenc–Thorockay Gábor. Szeged 2006.
- K. VÉGH 1993 K. Végh Katalin: A kistokaji honfoglalás kori temető. In: *HOMÉ XXX-XXXI*. Miskolc 1993, 53–103.
- KESZI 1999 Keszi Tamás: 10. századi zárt lemezgyűrűk pajzs alakúan kiszélesedő fejjel, pentagramma és madárábrázolással. In: *A Népvándorlaskor fiatal kutatói 8. találkozásának előadásai*. Szerk.: S. Perémi Ágota. Veszprém 1999, 133–148.

- KRISTÓ 1983 Kristó Gyula: Az alföldi bolgár uralom kérdéséhez a IX. században In: *Diss. Slavicae* Szeged 1983, 27–33.
- KŐHEGYI 1980 Kőhegyi Mihály: Das landnahmezeitliche Gräberfeld von Madaras. *ActaArchHung* 32. Budapest 1980, 206–239.
- KOVÁCS 1986a Kovács László: Honfoglalás kori sírok Nagytarcsán II: A homokbányai temetőrészlet. In: *ComArchHung*. Budapest 1986, 93–121.
- KOVÁCS 1986b Kovács László: Über einige Steigbügeltypen der Landnahmezeit. In: *ActaArchHung* 38. Budapest 195— 225.
- KOVÁCS 1994 Kovács László: Das früharpadenzeitliche Gräberfeld von Szabolcs. In: *Varia Archaeologica Hungarica* 6. Budapest 1994.
- LANGÓ 2000a Langó Péter: Megjegyzések a 10–11. századi huzal- és sodrott karperecek kronológiájáról. In: *JAMÉ* 42 2000, 33–57.
- LANGÓ 2000b Langó Péter: Honfoglaláskori temetők Szarvas területén. In: *MFME–StudArch VI*. Szeged, 2000. 287–348.
- LŐRINCZY 1993 Lőrinczy Gábor: Megjegyzések a korai csongrádi vár topográfiájáról. In: *Az Alföld a 9. században*. Szerk.: Lőrinczy Gábor. Szeged 1993, 187–196.
- LŐRINCZY–SZALONTAI 1993 Lőrinczy Gábor–Szalontai Csaba: Újabb régészeti adatok Csongrád megye területének 6–11. századi településtörténetéhez I. In: *HOMÉ XXX–XXXI*. Miskolc 1993, 280–320.
- M. Nepper 2002 M. Nepper Ibolya: *Hajdú-Bihar megye 10–11. századi sírleletei*. Budapest-Debrecen 2002.
- MESTERHÁZY 1965 Mesterházy Károly: Az S-végű hajkarika elterjedése a Kárpát-medencében. In: *DDMÉ 1962–1964*. Debrecen 1965, 95–119.
- MKT *Magyarország Kistájainak Katasztere*. Szerk.: Dövényi Zoltán MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. Második átdolgozott kiadás. Budapest 2010.
- NAGY 1890 Nagy Géza: A magyar középkori fegyverzetről. In: *ArchÉrt* 10. Budapest 1890, 289–301.

- NOVÁKI–SÁNDORFI–MIKLÓS 1979 Nováki Gyula–Sándorfi György–Miklós Zsuzsa: A Börzsöny hegység őskori és középkori várai. In: *FontesArchHung* Budapest 1979.
- PÁRDUCZ–TARY 1939 Párducz Mihály–Tary László: A Csongrád-Vendelhalmi honfoglaláskori lelet. In: *FolArch 1-2*. Budapest 1939, 189–196.
- PAIS 1975 Pais Dezső: *Anonymus Gesta Hungarorum*. Hasonmás kiadás Pais Dezső fordításával Budapest 1975.
- RÉVÉSZ 1996 Révész László: *A karosi honfoglalás kori temetők : Régészeti adatok a Felső-Tisza-vidék 10. századi történetéhez*. Magyarország Honfoglalás Kori és Kora Árpád-kori Sírleletei. Miskolc: Herman Ottó Múzeum, Magyar Nemzeti Múzeum 1996.
- RÉVÉSZ 1996b Révész László: Honfoglalás kori temető Szentes-Borbásföldön (Szabó János Győző ásatása nyomán). In: *MFME–StudArch II*. Szeged 1996, 299–336.
- RÉVÉSZ 1999 Révész László: *Emlékezzetek utatok kezdetére... Régészeti kalandozások a magyar honfoglalás és államalapítás korában*. Budapest 1999.
- RÉVÉSZ 2008 Révész László. *Heves megye 10–11. századi temetői*. Magyarország honfoglalás és kora Árpád-kori sírleletei 5. Budapest 2008.
- ROSTA 2010 Rosta Szabolcs: A Kiskunság középkori úthálózata. In: *Múzeumőr–A Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezetének folyóirata*. Szerk.: Bánkiné dr. Molnár E. VIII. évf. 1. szám Kecskemét 2010, 9–15.
- SZALONTAI 1996 Szalontai Csaba: Az Alföld a 9. században. In: *Honfoglaló magyarság Árpád-kori magyarság*. Antropológia- régészet-történelem. Szerk.: Pálfi György, Farkas L. Gyula, Molnár Erika. Szeged 1996, 23–41.
- SZALONTAI 2000 Szalontai Csaba: Kritische Bemerkungen zur Rolle der Bulgaren im 9. Jahrhundert in der Großen Ungarischen Tiefebene und in Siebenbürgen. In: *MFME StudArch 6*. Szeged 2000, 263–286.

- SZÖKE 1993 Szőke Béla Miklós: A 9. századi Nagyalföld lakosságáról. In: *Az Alföld a 9. században*. Szeged 1993, 33–43.
- VÁCZY 1974 Váczy Péter: A frank háború és az avar nép. *Századok* 108. Budapest 1974, 1041–1061.

7.3. Internetes hivatkozások

<http://www.rfmllib.hu/digitkonyvtar/dok/vr/index.html> 2012. 10. 30. 11:16.

7.4. Képek jegyzéke

1. kép: Csongrád megye
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/82/HU_county_Csongrad.svg
2. kép: Csongrád város
http://maps.google.hu/maps?hl=hu&bav=on.2,or.r_gc.r_pw.r_qf.&bpcl=36601534&biw=1366&bih=677&q=csongr%C3%A1d&um=1&ie=UTF-8&hq=&hnear=0x4743f0e1e4f0161b:0x400c4290c1e1470,Csongr%C3%A1d&gl=hu&sa=X&ei=dXCPUIL1DsXXtAa7lIGYCA&ved=0CCkQ8gEwAQ
3. kép: Dél-Tisza-völgy
Magyarország Kistájainak Katasztere. Szerk.: Dövényi Zoltán MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. Második átdolgozott kiadás. Budapest 2010. 191.
4. kép: Pilis-Alpári-homokhát
Magyarország Kistájainak Katasztere. Szerk.: Dövényi Zoltán MTA Földrajztudományi Kutatóintézet. Második átdolgozott kiadás. Budapest 2010. 62.
5. kép: Magaslatti helyek, útvonalak Csongrád környékén az I. katonai felmérésen
Első Katonai Felmérés: Magyar Királyság – Georeferált változat. Digitized Maps of the Hungarian Empire. Arcanum Adatbázis Kft. 2004.
6. kép: Kiemelkedő területek Csongrád környékén a II. katonai felmérésen
Második Katonai Felmérés: Magyar Királyság és a Temesi Bánság – Georeferált változat. Digitized Maps of the Hungarian Empire. Arcanum Adatbázis Kft. 2005.
7. kép: Csongrád környékének vízrajza és az itt áthaladó útvonalak
Második Katonai Felmérés: Magyar Királyság és a Temesi Bánság – Georeferált változat. Digitized Maps of the Hungarian Empire. Arcanum Adatbázis Kft. 2005.
8. kép: 7-8. századi avar lelőhelyek

Csongrád környékén

Második Katonai Felmérés: Magyar Királyság és a Temesi Bánság – Georeferált változat. Digitized Maps of the Hungarian Empire. Arcanum Adatbázis Kft. 2005.

9. kép: 10-11. századi lelőhelyek Csongrád környékén

Második Katonai Felmérés: Magyar Királyság és a Temesi Bánság – Georeferált változat. Digitized Maps of the Hungarian Empire. Arcanum Adatbázis Kft. 2005.

10. kép: Az Alföld úthálózata a 14–16. században

Blazovich László: Az Alföld 14–16. századi úthálózatának vázlata. In: *Tanulmányok Csongrád megye történetéből* 26. Szerk.: Blazovich László Szeged 1998, térképmelléklet.

11. kép: Vendelhalom környezete az I. katonai felmérésen

Első Katonai Felmérés: Magyar Királyság – Georeferált változat. Digitized Maps of the Hungarian Empire. Arcanum Adatbázis Kft. 2004.

12. kép: Vendelhalom a II. katonai felmérésen

Második Katonai Felmérés: Magyar Királyság és a Temesi Bánság – Georeferált változat. Digitized Maps of the Hungarian Empire. Arcanum Adatbázis Kft. 2005.

13. kép: Az 1957-es ásatás helyszínrajza

Dienes István: Dienes István: *Ásatási napló 1957. október 18–1957. október 30. Csongrád-Vendelhalom.*

14. kép: A homokbányák elhelyezkedése

Dienes István 1957-es jegyzetén

Dienes István: Dienes István: *Ásatási napló 1957. október 18–1957. október 30. Csongrád-Vendelhalom.*

15. kép: Exterdre Tibor ásatási helyszínrajza 1938-ból

Exterde Tibor ásatási dokumentációja. KJM Régészeti Adattár 47-84/1.

16. kép: Kutatóárkok Dienes István ásatási dokumentációjában

Dienes István: Dienes István: *Ásatási napló 1957. október 18–1957. október 30. Csongrád-Vendelhalom.*

17. kép: Az 1955-ös ásatási naplóban talált vázlat

Ásatási napló. Csongrád-Vendelhalom. 1955. február 9. KJM Régészeti Adattár 48-84/2-3.

18. kép: Dienes István és az 1937-es megfigyelések alapján készített rajz Dienes István jegyzetei alapján készített rajz.
19. kép: Az 1957-es ásatás helyszíne Dienes István alapján Dienes István jegyzetei alapján készített rajz.
20. kép: A veretek elhelyezkedése a csizma orrán Csizmaveretek elhelyezkedése. Párducz–Tary 1938 194.
21. kép: A kéttagú csüngős veretek elterjedési térképe a Kárpát-medencében Bálint 1991, 132. Abb. 36.
- 22-27. kép: Fegyveres sírok Második Katonai Felmérés: Magyar Királyság és a Temesi Bánság – Georeferált változat. Digitized Maps of the Hungarian Empire. Arcanum Adatbázis Kft. 2005.

8. Melléklet

9. ek

9.1. Avar lelőhelyek (1. sz. melléklet)

	Lelőhely kódja az ADAM-ban	Lelőhely neve	Keltezés	Sírok száma
1	01-06-0150-03	Csongrád-Hunyadi tér, Mezőgazdasági Szakiskola	8. század 3. negyede-8. század 4. negyede.	<10
2	01-06-0150-04	Csongrád-Kilencesi rakodó	8. század	3
3	01-06-0150-05	Csongrád-mámai-csárdadülő	8. század	33
4	01-06-0150-07	Csongrád-Sárkányfarok	8. század	<10
5	01-06-0150-02	Csongrád-Bokros Buzáspart Legelő	7-8. század	10
6	01-06-0220-01	Felgyő - Alsómajor-Újszőlő	8. század	Több
7	01-06-0220-02	Felgyő - Ürmös tanya	7-8. század	Legalább 1
8	01-06-0590-06	Szentes - Alsórét 256. sz. tanya, Városi homokbánya, Széchenyi úti homokbánya	8. század	8
9	01-06-0590-08	Szentes - Beloianisz (Szent Imre herceg) u. 16.	8. század	Legalább 1
10	01-06-0590-11	Szentes - Belsőecser, Vekerimezsgyecsatorna	8. század	<3
11	01-06-0590-23	Szentes - Gógány, Epressor 35.	7. század 4. negyede-9. század első negyede	8
12	01-06-0590-24	Szentes - Hékéd, Felsőcsordajárás, Koba M. telke	7. század 4. negyede-9. század első negyede	73
13	01-06-0590-26	Szentes – Kaján	7. század 4. negyede-8. század 2. negyede	459
14	01-06-0590-28	Szentes – Kisjaksorpart	8. század	1
15	01-06-0590-29	Szentes - Kistőke 140. sz., T6th G. földje	7. század 4. negyede-8. század 1. negyede	85
16	01-06-0590-30	Szentes - Kökényzug, Jaksor 1., Molnár I. földje	6. század 4. negyede-7. század 2. negyede, 8. század	Több
17	01-06-0590-33	Szentes - Lakos u. 41, Szabó F. háza	7-8 század	1
18	01-06-0590-35	Szentes - Lapistó, Bíró G. és Székely M. földje	8. század	172

	Lelőhely kódja az ADAM-ban	Lelőhely neve	Keltezés	Sírok száma
19	01-06-0590-37	Szentes – Nagyhegy	7. század 4. negyede-9. század 1. negyede	385
20	01-06-0590-38	Szentes - Nagytőke, Jaksorpart	8. század 1. negyede	1
21	01-06-0590-41	Szentes – Tési magaslat	8. század	1
22	01-06-0590-43	Szentes –Tűzköves, Köröspart	8. század	Legalább 1
23	01-06-0590-45	Szentes – Zalota, Vecseri M. Földje	8. század	4
24	01-06-0590- (01-05)	Szentes – környéke 3 db.	01 8. század 05 7-8. század	?

9.2. 10-11. századi lelőhelyek (2. sz. melléklet)

	Lelőhely	FÉK	SÜDUNGARN	Irodalom, Adattár	Sírszám
1	Csongrád Tyukász J. 429. sz. tanyája	194	50		34
2	Csongrád környéke			MNM KO ltsz.: 80.6.1-6.	Szórvány, vásárlás útján került a múzeumba
3	Csongrád-Bogárczó		41		1
4	Csongrád-Ellésmonostor				Templom körüli temető
5	Csongrád-Greskovics József földje	193			Több sír
6	Csongrád-Just Gyula utca 15.	184	43		Kettőnél több
7	Csongrád-Kádár tanya	185	44		Több sír
8	Csongrád-Kettőshalom Bárdos tanya		45		Több sír
9	Csongrád-Kossuth tér			Lőrinczy-Szalontai 1993, 293.	Szórvány
10	Csongrád-Laposhalom			Lőrinczy-Szalontai 1993, 293.	2
11	Csongrád-Bukrospart-Mámai dűlő (Deák Rókus tanyája, Szabó László földje, Busáné Mucsi Erzsébet földje)	187, 188	46a		Legalább 37
12	Csongrád-Máté Lajosné 872. sz. tanyája	189	46		Köznapi temető-ből 10
13	Csongrád-Oláh féle szőlő			Lőrinczy-Szalontai 1993, 293.	20
14	Csongrád-Öregszőlők			Lőrinczy-Szalontai 1993, 293.	Több sír
15	Csongrád-Petenchalom		47		2
16	Csongrád-Rozsárdűlő		48		Több sír
17	Csongrád-Szántó, Pogányvár (Böld, Szántói tanya, Vörös Csillag TSz. III. üzemegeység)	183	42, 49		Legalább 22
18	Csongrád-Vendelhalom (Nyilas J. tanyája)	190	51		Legalább 47
19	Csongrád vagy Szentés vidéke			Lőrinczy-Szalontai 1993, 295.	Szórvány
20	Csongrád ismeretlen lelőhely	195			Szórvány
21	Csongrád ismeretlen lelőhely			TLM.lt.sz.:57.20.12, 57.20.82.	Szórvány
22	Csongrád ismeretlen lelőhely	196			Szórvány
23	Felgyő-Alsómajor, Homokos/Figura		42c	Lőrinczy-Szalontai 1993, 295.	Több sír
24	Felgyő-Gedahalom	311, 313	42a, b 42a= csizmadia tanya		Legalább 40
25	Felgyő-Gressó halom		42d		Legalább 9
26	Szegvár-Cickazug	963	252		13
27	Szegvár-Erdei F. u. 50-52.	964	251		3

28	Szegvár-Kórógyszentgyörgy			RégFüz 1964, 18.	18
29	Szegvár-Kórógytorok	965	253		
30	Szegvár-Oromdülő, Boros-féle homokbánya	966	254		Több mint 100
31	Szegvár-Oromdülő, Hevesi Vincze/Rácz Antal földje, Purger János tanyája	967	255		Legalább 38
32	Szegvár-Oromdülő			Lőrinczy 1986, 45; Lőrinczy 1991; Lőrinczy 1992, 81.	365
33	Szegvár-Sáphalom	968	256		Több mint 100
34	Szegvár-Szőlőkalja				62
35	Eperjes-Királyság		63	KJM RégAd 296-84.	Sírok
36	Eperjes-Nagykirályság Ujj Sándor földje	282	64		2
37	Eperjes-Takács-Tábla (Kiskirályság)	281	63	KJM 33/1948.; 78.2.1-7.; 78.3.1.; KJM RégAd 78-84; 191-84/2; MFM RégAd 98-76; 390-76.; 443-78.	7
38	Eperjes-Ifjú Gárda TSz 3. sz. üzemegység			RégFüz I 1970, 63, 1971, 64.	30
39	Fábiánsebestyén-Kántorhalom	307	69		Szórvány
40	Fábiánsebestyén-Mikecz föld (=Csárdahalom)	306	68, 70		11
41	Fábiánsebestyén-Molnár F. tanya (=Templomrom, Pusztatemplom)	308	71		20
42	Fábiánsebestyén-Ormok			KJM RégAd 60-84.	3--4
43	Fábiánsebestyén-Vasút	309	72		1
44	Magyartés-Zalota, Magaspart	629	154a, b, c, 295	KJM 57.47.1.; 57.48.1-2.; 57.49.1-6.	Szórvány
45	Magyartés-Zalota, Vecseri M. földje	630	154b		1
46	Magyartés			KJM 75.71.1-15.	1
47	Magyartés	631	238, 295. o		Szórvány
48	Magyartés-Zalota Gyarmati J. földje			KJM 57.48.1-2.	Kb. 11 sír
49	Nagymágocs-Bojártelek			KJM RégAd 105-104, 107-84, 125-84, 126-84.	20-25 sír
50	Nagymágocs-Homokbánya	720-722			Kb. 70 sír
51	Nagymágocs-Kastélykert			KJM RégAd 121-84, 338-86. KJM ltsz.: 72.133.1-3.	4
52	Nagymágocs-Papp tanya			KJM RégAd 338-86, KJM 72.136.1., 72.137.1., 72.138.3.	1
53	Szentes-Berekhát, Tetemhalom			RégFüz 1987, 85., KJM GyN: 95., 115.	7
54	Szentes-Borbásföld		259	Révész 1996, 299-336	20
55	Szentes-Bökény, Tűzköves		260	KJM 57.9.3., Széll 1942, 129.	Szórvány

56	Szentes-Bökény, Tűzköves		260	KJM 57.6.1-3.	Szórvány
57	Szentes-Derekegyházi oldal 129. Berényi B. tanya	1003	261	FA 1941, 182-186. KJM 55.14.1-5., 55.20.1., 55.26.1-18., 57.10.1-58., 82.4.1-4., KJM RégAd 55- 84/5. MNM RégAd 116.D.III., MFM RégAd 94-76.	Legalább 4
58	Szentes-Derekegyházi oldal 116. sz. föld (=Iskola)	1004, 1005	262-263	KJM 57.11.1-2.	1
59	Szentes-Donáttornya			KJM RégAd 131-84; 191- 84/2; 295-85/96.	Templom körüli temető és templom alapja
60	Szentes-Ficsorhalom	1006	264	MNM 66/1895.1-2., 7-11.	
61	Szentes-Hékéd	1008	266	MNM RégAd 379. Sz. VII.	Sírok
62	Szentes-Hármashalom		265		2
63	Szentes-Jaksor-Kettőshalom (=Kunszentmárton-Jaksor- Kettőshalom)	604		KJM 57.16.1-4., 1937/6-7., 1938/265.	26
64	Szentes-Kaján, Dallos Sz. földje és Bartha J. földje	1009	267, 268	KJM RégAd 311-85., 312- 85., KJM 57.17.1-4., KJM 57.18.1-3.	27
65	Szentes-Kaján, Kettőshalom	1010	269	KJM ltsz.: 57.19.1.	Szórvány
66	Szentes-Kaján, Köveshalom			MNM RégAd IV. 1960/159.	Több sír (talán templom körüli temető)
67	Szentes-Kistőke, Dinnyéshalom	1011	270	MNM RégAd 382. Sz. VIII.	Legalább 2 sír
68	Szentes-Kistőke, Kürthy földje	1012	271	KJM 57.20.1-5.	Szórvány
69	Szentes-Kistőke, Székhát, Búza P. 222. tanya (=Szentes- Székhát)	1014	272, 296a	Dolg 1942, 132., RégFüz V. 65., KJM RégAd 171-84.	1
70	Szentes-Kistőke, Libahalom (=Szentes-Liba-Jámborhalom)	1013, 1015		MNM RégAd 382. Sz. VIII.	14
71	Szentes-Kossuth u. 38/A.	1016	273	KJM RégAd 198-84., KJM 57.21.1-19.	8
72	Szentes-Kökényzug, Jaksor 1. sz. Molnár Ignác földje (=Kunszentmárton-Kökényzug (Jaksor), Molnár Sándor földje)		146	KJM 57.22.1-64., 57.23.1- 2..	Legalább 18
73	Szentes-Kökényzug, Köröspart		147, 297	MNM 307/1876., 1519., 1521-23.	Szórvány
74	Szentes-Kökényzug			MNM 66/1895.15-17.	Szórvány
75	Szentes-Kunszentmártoni u. (=Szentes-Nagytőke, Jámborhalom)	730	296	KJM 55.28.1., 55.29.1-4., 55.25.1., 55.33.1., 55.34.1., 82.2.1-2.	1-nél több
76	Szentes-Kucori			MNM RégAd 394.	Legalább 10 sír
77	Szentes-Nagyhegy, Gyarmati Sándor földje (=Szentes- Nagyhegy, Gyarmati I. szőlője)	1020	280, 285, 290	KJM 55.16.1-49., 57.28.1- 70.	2
78	Szentes-Nagyhegy, Bartha János szőlője (=Szentes- Kispatéi út)	1017	281	KJM 57.25.1-9., KJM 2003-2015/1931.	2

79	Szentes-Nagyhegy, Berényi Lajos földje (=Szentes-Nagyhegy, Nagypatái u.)	1018	282	KJM RégAd 238-84., KJM 57.26.1-108.	Legalább 30
80	Szentes-Nagyhegy, Bogyó Jánosné földje	1019	283	KJM 57.27.1-34.	Szórvány
81	Szentes-Nagyhegy, Bugyi Antalné földje	1020	284	KJM 55.17.1.	Szórvány
82	Szentes-Nagyhegy, Musa J. földje	1021		KJM 55.29.1.	Szórvány
83	Szentes-Nagyhegy, Vekerpart	1022	286	MNM 87/1888.1-7.	1-nél több
84/A	Szentes-Nagyhegy, Szórvány	1023	287	MNM 13/1900.2-3.	Szórvány
84/B	Szentes-Nagyhegy, Szórvány	1024	288	KJM 78.4.1-5.	Szórvány
84/C	Szentes-Nagyhegy, Szórvány	1024?		KJM 57. 29.4-9.	Szórvány
84/D	Szentes-Nagyhegy, Szórvány				Szórvány
84/E	Szentes-Nagyhegy, Szórvány	1025			Szórvány
85	Szentes-Nagytőke, Jámorhalom (=Szentes-Nagytőke Halász Szabó Zsigmond földje; Szentes-Nagytőke, Kiss Balázs Györgyné földje; Szentes-Nagytőke, Homokbánya, Némediné földje; Szentes-Nagytőke, Jámorhalom (Libahalom); Nagytőke-Jámorhalom (Libahalom); Szentes-Nagytőke 9. Jánoshalom (Kunszentmárton)	727, 728	274, 276, 277, 278	MNM RégAd 79. K. II., KJM RégAd 147-84., KJM 55.18.3-4., 57.32.1-61., 57.33.1-42., 57.34.1., 57.35.1., 57.36.1-51.	45
86	Szentes-Jaksorpart Libahalom (=Szentes-Nagytőke, Jámorhalom, Szabó I. földje; Szentes-Nagytőke, Libahalom, Szabó I. földje)	729	275	MNM RégAd 492. Sz. VIII.; KJM ltsz. 57.37.1-8.	5
87	Szentes-Nagytőke-Szászhalom			KJM RégAd 148-84., KJM 89.12.1.	Több sír
88	Szentes-Ilonapart	1026	292	KJM RégAd 231-84.; KJM 72.125.1-2.	14?
89	Szentes-Szentlászló, Tárkány Szűcs Imre földje	1028	293	KJM RégAd 164-84.; KJM 55.1.1-121.; 57.3.1-763.; 72.124.1.	Kb. 110
90	Szentes-Szentlászló, Kánvási S. földje	1027	294	KJM 57.2.1-31.	13
91	Szentes-Szentlászló			KJM RégAd 175-84.	Sírok
92	Szentes-Lapistó, Tőke		291	Csallány 1899, 21., MNM 13/1893.114.; 116-122.	Szórvány
93	Szentes-Tűzköves (=Szentes-Bökény, Tűzköves)			MNM RégAd 374. Sz. VII.; KJM 57.6.1-3.	1
94	Szentes-Vekerpart			KJM 72.135.1-2.	Szórvány
95	Szentes környéke, szórvány		298	KJM 57.4.68-76., 81-83.; MNM 13/1893, 78., 92-94., 1135., 1147., 1155., 1521-1523.	Szórvány

96	Szentes környéke, szórvány	1029		KJM 57.4.12.	Szórvány
97	Szentes környéke, szórvány	1030			Szórvány sírleletek
98	Szentes környéke, szórvány	1031		MNM 13/1893.92-94.	Szórvány
99	Szentes környéke, szórvány	1033			Szórvány
100	Szentes környéke, szórvány	1034			2
101	Szentes környéke, szórvány	455, 1032		KJM 57.4.50-87.	Szórvány
102	Ismeretlen lelőhely			KJM 72.126.1-131.2.	Szórvány
103	Ismeretlen lelőhely			KJM 55.19.1-4.; 55.21.1.; 55.22.1.; 55.23.1.; 55.24.1- 2.	Szórvány
104	Ismeretlen lelőhely			KJM 55.3.1.	Szórvány
105	Szentes környéke, szórvány			MNM 13/1893.78.	Szórvány
106	Ismeretlen lelőhelyű leletek	KJM 75.70.1-2.; 75.77.1-2.; 78.4.1-5.; 82.5.1.; 82.6.1.; 82.7.1.; 82.8.1.; 82.9.1.; 82.10.1.; 82.11.1.; 82.12.1.; 82.13.1.; 82.14.1.; 82.15.1.; 82.16.1.; 82.17.1.; 82.18.1.; 82.19.1.; 82.20.1.; 82.21.1.			Szórvány

9.3. Sírleírások (3. sz. melléklet)

1937.

1. sír

A munkások találták meg és bontották ki, de a sír fekvését még ellenőrizni lehetett. ÉK-DNy irányítású volt, fejjel ÉK-nek, 1 m mélyen.

Mellékletek:

1. A két csukló tájon 1-1 karperec. Az egyik karperec ezüsből van, egy tagba öntött, két egymással szemben álló állatfej dudorodik ki rajta. A fejek mögötti nyakrészt, mindkét oldalon, mélyített, egyenes szárú vonalas kis kereszt ékíti. Külső átmérő 7 cm, belső átmérő 5, 1. Metszete 0,5 cm (1. tábla 3.) A másik karperec négyzetes átmetszetű, bronzból készült, nyitott. Külső átmérő: 7,2 x 7,2 cm, belső átmérő: 4,95 x 5,2 cm, legszélesebb átmetszet: 0,6x0,6 cm (1. tábla 4.)

2. Két ezüst karikaékszer s-formájú végekkel. Egyiknek a vége letörött. Az ép: 2,5x3 cm, belső: 0,9x1 cm, az s-végének a szélessége 0,6 cm, átmetszet: 0,2x0,3 cm A törött: 2,6x2,5 cm, belső 1,1x1,2 cm (1. tábla 1-2.)

2. sír

Munkások találták 1 m mélyen. Irányítása ÉNy-DK.

Melléklete nem volt.

3. sír

Munkások találták 1 m mélyen. Irányítása ÉNy-DK.

Melléklete nem volt.

4. sír

Az ÉNy-DK irányítású csontváz, hanyatt, nyújtóztatott helyzetben feküdt. Bal keze a medence fölött, jobb keze a medence alatt volt. Koponyája hiányzott, s az alsó állkapocs az összevissza hányt nyakcsigolyák alatt feküdt.

Mellékletek:

1. A bal csípőcsont tányérja alatt vaskés. H: 14 cm, Sz.: 1,4 cm. A nyélrészén a rozsdás farostok nyomát őrizte meg. A hegye felé ívesen keskenyedik, foka végig egyenes. A kés egész felületén halvány farostnyomok látszanak és néhol a bőr maradványai. (2. tábla 4.)

2. Ugyanitt volt egy acéllevél alakú erősen rozsdás, vasnyílhegy. A nyílhegy szárán, a felerősítést szolgáló, teljesen átrozsdásodott vászonmaradvány van. Teljes hossza: 6,2 cm, a nyélrészre ebből 1,5 cm esik, legnagyobb szélessége 2,3 cm. (2. tábla 3.)

3. Ugyaninnen került elő egy pecék nélküli vascsat. Nagyobb darab: 2,7x2,5 cm, kisebb darab: 0,9x2 cm (2. tábla 2.)

4. A jobb csípőtányérban egy kis, kétosztású bronz csat feküdt, elrozsdásodott vastövissel. Hossza: 2,3 cm, csattest szélessége: 1,5 cm, karika szélessége: 1,7 cm, átmetszet: 0,2 cm (2. tábla 1.)

5. Vastöredékek. Hossza: 5,7 cm (2. tábla 5.)

5. sír

A váz a felszín alatt 1 m mélyen, hanyatt nyújtóztatva feküdt. Irányítása NyÉNy-KDK. Kezei a medence felett össze voltak téve. Hossza 165 cm.

Mellékletek:

1. A jobb csípőtányér mellett, erősen elrozsdásodott kés, a nyélrészén farostok nyomaival. Hossz: 3,9 cm, szélessége 1,2 cm (3. tábla 3)

2. A forgócsont mellett, elrozsdásodott, valószínűleg csiholóacél töredékét találtuk. Hossza: 5,9, legnagyobb szélessége: 1, 5 cm, legnagyobb vastagság: 0,5 cm (3. tábla 2)

7. sír

1 m mélységben, hanyattfekvő, kinyújtóztatott, 175 cm hosszú csontváz, kezei a medence fölött össze voltak téve. Irányítása Ny-K.

Mellékletek

1. A jobb halántéktájon, rosszezüstből való, nyitott karika. Kivételkor szétmállott.

2. A bal csípőtányér alatt csiholóacél töredékei. 2 darabban: nagyobb: 5,1 cm, kihajló rész hossza: 2 cm, középső rész 1,5 cm, kicsi: 0,9 cm x 3 cm (3. tábla 4)

3. A bal halántéktájon, pusztán rozsdanyomokban megmaradt halántékkarika.

8. sír

1,30 m mélységben, hanyattfekvő, kinyújtóztatott, 156 cm hosszú csontváz. Kezei a medence fölött össze voltak téve. Irányítása NyÉNy-KDK.

Melléklete nem volt.

9. sír

90 cm mélységben, hanyattfekvő, kinyújtóztatott 156 cm hosszú csontváz. Kezei a medence fölött voltak összetéve.

Melléklete nem volt.

10. sír

A sírt Forgó László mérnök bontotta ki. Az ő adatai szerint 90 cm mélységben, 163 cm hosszú csontváz feküdt, hanyatt nyújtóztatva, kezei a medence fölött össze voltak téve. Irányítása Ny-K.

Mellékletek:

1. A mellcsont fölött két részből álló, bronz fülesgombot találtak. Egyik fele: 1,6x0,9 cm, a gomb 1 cm hosszú, a fül, 0,6 cm, a másik fele: 1,7x1 cm, a gomb 1 cm hosszú, a fül 0,7 cm (3. tábla 1)

12-14. sírok

Munkások találták, állítólag 1 m mélységben, Ny-K irányítással. A három koponyát őrizték csupán meg. Mellékletek a munkások bevallása szerint nem voltak.

15-16. sírok

Munkások találták s róluk semmi adatot nem lehetett megtudni.

17. sír.

1 m mélyen fekvő, Ny-K-i irányítású hanyatt fektetett férfi váza. A koponyát a munkások

kivették, ezért a csontváz hosszát nem lehetett megmérni.

Mellékletek:

1. Bal oldalán szablya, bronz hüvelyvéggel, két, bronzból készült, díszített hüvelyfüllel, amelyeket két-két bronzpánt kapcsolt a hüvelyhez. A szablya hossza 90 cm, a markolatrészt 10 cm. A penge szélessége 4 cm. (5. tábla 1) 7 db: 6 cm x 1,3 cm ívelt darab. Markolat: 5,2x1,9-0,8-1 cm. További darabok: 10,8x3,4 cm, 6,8x3,5 cm, 5,9x2,5 a hosszanti oldalán 2,25-2,5 között 3 mm-re a tetejétől lyuk található. 9x3,5 cm, 5x2,4 cm

A függesztőfülek szélessége: 3,3 cm, hossza: 2, 6 cm, hátulján három szegecs, a két szélén 2 mm-re a két oldalától felül, a középső a függesztő közepén, az aljától 2 mm-re található. Magasságuk: a két szélső: 0,2 és 0,3 a középső 0,6 cm magas.

A kopott: szélessége: 3,2 cm, hossza: 2,5 cm, hátulján három szegecs, egyiknél látszik a forrasztás nyoma –ez maradt meg a legépebben, megvan a visszakalapált vége is. Ez 0,7 cm magas, a bal oldali 0,5 cm, a középső lent 0,5 cm. (5. tábla 2, 3)

Bronz szablyafüggesztő hurok fa maradványokkal. A hurok és a két oldalra elkalapált vége között 0,2-0,3 mm vastag fa maradványok találhatók. A fa maradvány 3,2x1 cm. A fa maradványon 1,2 és 2 cm között van a bronz függesztő hurok áttörése. A hurok a fa fölött 1 cm magas, alatta 0,2 centiméteresre van szétlapítva mindkét oldalra. Teljes magasság 1,5 cm. (5. tábla 5)

Szablyakoptató: gömbszerűen lekerekített aljú tokos bronzkoptató. Szájának egyik oldalán függőlegesen csepp alakú kivágás. Másik oldalán az egymásra hajtott lemezeket átütő 3 db szegecs nyoma 9,7 cm hosszú, 4,1 cm széles, alja 3,3 cm széles, hátulja 9,2 cm magas, csepp alakú szélessége 0,5 cm, 2,1 cm mélyre megy lefelé, a csepp teteje 0,5 cm. Az első szegecs: 1,8-tól 2-ig tart, lefelé pedig 0,3-tól 0,5-ig, a második 1,9-2,1-ig, lefelé 1,4-1,6-ig, a harmadik 2,2-2,4-ig lefelé 3,2-3,6-ig, a negyedik jóval lejjebb 2,2-2,5-ig lefelé 6,5-6,7-ig. (5. tábla 7)

2. A jobb kulcsont alatt két, nyitott ezüst karika. 1,9 cm hosszú átmérő 0,2 mm. 1,6 cm hosszú átmérő 0,2 mm (5. tábla 6)

3. A jobb lábfejen vaskengyel. Vaskengyel, füle lekerekített téglalap alakú, nyújtott téglalap alakú áttöréssel. A jobb oldali kengyelszáron tausírozás figyelhető meg. Téglalap alakú, egymással párhuzamosan álló díszítés. A talpaló és a kengyelszár találkozásánál négyzetes alakú tausírozás. Illetve a kengyel nyakánál és a nyak alatt a vállak előtt is nyoma maradt a díszítésnek. A bal oldala rosszabb állapotú, és hiányos, a tausírozás nyoma itt nem maradt meg. Talpának kétharmada hiányzik, illetve a bal szárának is a vége. Fül szélessége 4 cm, magassága: 3,5 cm. 0,9x2,2 a téglalap alakú áttörés és 1 cm-re van a kengyel fülének a tetejétől. Nyak szélessége 2,6 cm. Teljes mérhető hossz: 17,4 cm, legnagyobb mérhető

szélesség: 13,4 cm, a kengyelszár 1x0,6 cm, talpaló legnagyobb szélessége 2,7 cm. (4. tábla 2)

4. A bal bokán vaszabla. Vas csikószabla töredéke. Az egyik karika töredéke, a csuklós szájvas van meg. A karika töredéke: Átmérő 6,5 cm. Négyzetes átmetszetű, 0,8 cm széles és 0,4-0,5 cm vastag. Az egyik szájvas 9,4 cm hosszú, 1,3 cm-ig a karika töredéke figyelhető meg, 2 cm-től 7,5-ig íves. A másik vas 10,7 cm hosszú, sokkal kevésbé ívelt, 2,5 cm-ig látható rajta a karika maradvány és belerozdásodva egy másik vasdarab. (4. tábla 1)

5. A zabla fölött közvetlenül vaslánc, teljesen elmállott állapotban (álladzólánc?).

6. A bal lábfej előtt, csaknem teljesen oxidálódott vaskengyel.

18. sír

DNy-ÉK irányítású csontváz, 1 m mélyen, hanyatt kinyújtózott. A karok, könyökben be voltak hajlítva, az alkarcsontok a mell fölött keresztbe voltak téve.

Mellékletek:

1. A jobboldali kulcsont alatt bronz fülesgomb, mely kivételnél ketté vált. A belső része valamilyen sárgás színű, viaszos tapintású anyaggal volt kitöltve.

2. A bal kulcsont alatt, kisebb bronz füles gömböcske. A gomb szélessége 0,5 cm, magassága 0,3 cm, a borda 0,2 cm magas, a fül: 0,45x0,5 cm (4. tábla 4)

3. A jobb kéz egyik ujjpercén egy rosszezüst oxidálódott gyűrű.

4. A bal kéz csontjai marokra voltak szorítva s közülük egy erősen elrozsdásodott, kereszt alakú vasdarabot sikerült több részre törve kiszabadítani. A kereszt egyik oldalán farost nyomok láthatók. 2,8x0,3 cm, 2x0,4 cm, 1,3x0,4, 1,3x0,8-0,3, 1x0,4 cm (4. tábla 3)

5. Töredékek.

19. sír

Hanyatt fektetett, kinyújtózott, 158 cm hosszú csontváz. Balkéz a medence fölött, jobb kéz a medence mellett. A sír mélysége nem volt megállapítható. Irányítása ÉNy-DK.

Mellékletek:

1. A jobb oldali bordák fölött a könyök magasságában 6 cm hosszú, teljesen elrozsdásodott vasdarab volt.

2. Jobb oldalán a szegycsont felett fél ellipszis alakú, rozsdátt vaslemez (3x3 cm). Egyenes oldala mellett a közepén és az ívsúcsnál akasztóg nyomai. Kivételkor szétporlott.

3. Nyakcsigolyái mellett, bal oldalt, 2 cm átmérőjű nyitott, de összeérő végű sima karika volt. (4. tábla 6)

4. A jobb csuklója alatt 6,5 cm átmérőjű, zárt, bronzkarperec. Alig kivehető állatfejekkel van díszítve. Átmetszete 0,3 cm (4. tábla 7)

20. sír

Hanyattfekvő, kinyújtózott, 110 cm mélyen fekvő csontváz. Hossza 160 cm. Jobb keze mellen keresztbe volt téve, bal keze ki volt nyújtva.

Mellékletek:

1. Egyetlen melléklete az ágyéki gerincoszlop mellett, jobbról fekvő, téglalap alakú vascsat. 2,7x4 cm. Átmérő: 0,6 cm (4. tábla 5)

23-25. sírok

Mindhárom bolygatott sír, összevissza fekvő csontokkal. A koponya mindháromnál hiányzott. Valószínű, hogy régebbi ásatásnál tárták fel ezeket.

26. sír

Hanyatt fektetett, kinyújtózott csontváz 110 cm mélyen. Hossza 175 cm, irányítása Ny-K.

Mellékletek:

1. A bal válla mellett valószínűleg tegez alkatrészeit képező, elrozsdásodott vaspálca maradványok és három nyílcsúcs került elő. Rombusz alakú vasnyílhegy töredékek. 4 darabba törve. A nyéltüskéből 2,4 cm hossz mérhető, 0,55-és 0,4 között van a szélessége, lefelé szűkül. Farost maradványok figyelhetők meg rajta.

Nyílhegy darabok: Legnagyobb háromszög alakú oldalai: 3,1x3,4x2,5 cm, 1,6x0,9 cm, 2,6x1 cm belőle egy nyúlvány 1,6 hosszú az elejétől és 0,8 cm széles. (6. tábla 7)

2. A nyílhegyek alatt három csontlemez volt. Egy a karcsont alatt keresztbe feküdt, annak felső harmadán; egy ettől kifelé, kb. 10 cm-re, de vele egy magasságban; karcsonttal párhuzamosan, 18 cm-re volt a harmadik. Mindhárom felületén balról jobbra lefelé rovátkolás figyelhető meg, ezek egymáshoz képest párhuzamosan. 1. 9,2 cm hosszú, 0,5-0,3 között van a szélessége, fokozatosan keskenyedik. 2. 9,6 cm hosszú, 0,5-0,4 között van a szélessége, fokozatosan keskenyedik. Felső, szélesebb részén (a tetejétől 1,6 cm-ig talán festés nyoma?) 3. Az ívelt darab 8,4 cm hosszú, 0,5 és 0,6 cm között változik. (6. tábla 4, 5, 6)

3. A könyök magasságában került elő egy villás hegyű nyílcsúcs.

4. A jobboldali második borda fölött, nyitott végű ezüstgyűrű. Többi darabban: 2,1 cm, 1,7 cm, 0,9 cm (6. tábla 1)

5. A jobb alsókaron, ezüstlemezből készült, nyitott karperec. Két darabban: 8,3 cm pántszélesség: 0,6 cm, kisebb átmérője: 6,8 cm, pántszélesség: 0,4 cm (6. tábla 3a, 3b)

6. A jobb csipő mellett nyitott ezüstgyűrű. Átmérője 2,2 cm (6. tábla 2)

7. Az alsó állkapocs középső részén, úgy a belső, mint a külső oldalon, zöld rozsdanyomok (érem?) voltak észlelhetők.

8. A bal alsólábszár vége mellett, egy ló koponyája feküdt, orral nyugatra, előtte lólábsontok és kengyelek voltak. A sötétsége beállta miatt ennek a résznek kibontása másnapra maradt. Ekkorra azonban a homokbánya falát, melyben a lelet feküdt a munkások leszakították, a homokot a fuvarosok elhordták, úgy hogy csak töredékeket sikerült a kengyeltől és zablábtól (?) megmenteni.

28. sír

Munkások találták. Állítólag Ny-K irányítású.

Mellékletek:

1. Bronz pecsétgyűrű, amelynek pecsételő részén kiterjesztett szárnyú galamb van bevésve. Pajzs alakúan kiszélesedő fejű bronz pántgyűrű madárábrázolással. „Pecsétlő” részén kiterjesztett szárnyú galamb van bevésve. A galamb körül benyomkodott pontdíszítés látható. A kiszélesedő

fej mindkét oldalán egy-egy bevéssett csillagdíszítés látható. Átmérő: 2,2x2,2 (7. tábla 3)

2. Két vékony, nyitott bronzkarika. Bronzkarika egymásra hajtott nyitott végekkel. 2x1,6 huzalvastagság: 0,1 cm. Egy másik kettőtörve. 1,5 cm hosszú, 1,5 cm hosszú, 1 cm hosszú darabokban. (7. tábla 1-2)

3. Ismeretlen rendeltetésű vasdarabok.

4. Ismeretlen rendeltetésű, hajlított bronzlemez töredékek.

5. Nyolc gyöngy, egy üvegből való hengeres, spirális bordázattal, hét darab szintén üveg, gömbölyű, egymást keresztező hullámvonallal díszítve, s a hullámok öbleiben piros berakások vannak. Hengeres és lapított gömb alakú pasztagyöngyök. Egy üveg hengeres, spirális bordázattal. Hét darab szintén üvegből gömbölyűek egymást keresztező hullámvonalakkal díszítve, a hullámok között piros berakások vannak. (8. tábla 2)

29. sír

Munkások találtak rá.

Mellékletek:

1. Három sodronyból fonott karperec bronzból. Három szálból fonott, eredetileg hurkos kampós záródású karperec. A kampó előtti részen törött, egy szál innen hiányzik. Átmérő: 7, 2 cm. Belső átmérő: 6,5 cm. A három szál vastagsága: 0,3-0,4 cm. (7. tábla 6)

2. Kerek átmetszetű bronzhuzalból nyitott karperec. Bronzhuzalból készült kerek átmetszetű nyitott karperec. Átmérő 6,2 cm Belső átmérő: 5,8 cm, huzalvastagság: 2 mm (7. tábla 7)

3. Kéttagú, lekopott aranyozású ezüst csüngődísz. Felső tagja kerek, közepén kiemelkedő kerek rész, háttére aranyozott. Alsó része szív alakú, aranyozás nyomai ezen is megfigyelhetők. A szív alakú alsó rész végén hármassal dísz van. Hossza 5 cm, Alsó rész 3,1 cm, Felső rész 1,9 cm, felső rész szélesség 1,5 cm, alsó rész legnagyobb szélesség 1,7 cm legkisebb 0,7 cm, a felső rész hátulján a felerősítésre szolgáló hurok. (7. tábla 5)

4. Rozetta alakú dísz bronzból (?). Négyszögletes bronz veret. Középe kiemelkedik, ehhez egy kis árok után négy szív alakú szírom kapcsolódik. Az egyik szírom vége letört. Mérete: 2,5x2,5 cm. A kiemelkedő rész átmérője 0,6 cm. Közepén kicsit összeszűkül: egyik oldalon 2,1 cm-re, másik oldalon 2,3 cm-re. Hátulján három sarkán a felerősítést szolgáló szegek megtalálhatók. (7. tábla 4)

30. sír

A homokos gödörből csak egy állkapocs nélküli koponya került elő, amit a munkások dobhattak földre.

31. sír

Hanyattfekvő, kinyújtóztatott csontváz, 1 m mélyen. A csontváz hossza 158 cm, irányítása KÉK-NyD Ny, fejjel NyD Ny felé.

Mellékletek:

1. A jobb csípőn fekvő, elrozsdásodott ár alakú vasdarab.

32. sír

Hanyattfekvő, kinyújtóztatott csontváz, 1 m mélyen. Hossza: 168 cm. Irányítása KDK-NyÉ Ny.

Melléklete nem volt.

33. sír

Hanyattfekvő, kinyújtóztatott csontváz. Hossza: 178 cm. Irányítása KÉK-NyD Ny.

Melléklete nem volt.

34. sír

80 cm mélyen fekvő, kinyújtóztatott csontváz. Hossza 173 cm. Irányítása KÉK-NyD Ny.

Melléklete nem volt.

Az utolsó 4 sír egymástól 190 cm távolságra volt ásva.

36. sír

1 m mélyen, hanyattfekvő, kinyújtóztatott csontváz. Irányítása NyD Ny-KÉK.

Melléklete nem volt.

37. sír

Munkások dúlták fel, akik semmiféle leletről nem tudtak.

38. sír

130 cm mélyen fekvő, a munkások által feldúlt sír. Irányítása Ny-K. Csupán a lábközép és a lábfej csontjai voltak eredeti fekvésben, a csontváz többi részét a munkások széthányták.

Mellékletek

1. A jobb oldali lábfejen pitykék a következő elrendezésben: A lábközép, illetve a részben a lábujj csontjai felett, egy rozettaalakú dísz körül, tizenhat kerek lapocskára csoportosult, olyanképpen, hogy a kerek tagok közül 12 a lábujjak felé néző csúcsú, egyenlőszárú háromszöget alkotott, amelynek közepén a rozettaalakú dísz foglalt helyet. A fennmaradó 4 kerek tag, a háromszög lábfej felőli oldalának meghosszabbításában, mindkét oldalt 2-2 volt elhelyezve, olyanképpen, hogy a láb domborulatát követve, felül a lábközépcsontokra szorosan rásimult, oldalt pedig a talp alá hajlott, ahol is a két szélső kerek tagocskák már szögecseikkel felfelé fordulva kerültek elő. A csontok és a díszítő tagok között mállékony bőrszerű anyag volt található, amelybe az aklaszögek belekapaszkodtak.

A bal lábfejet, teljesen érintetlenségben in situ lehetett észlelni, míg a jobb lábfejen a külső oldalon

három kerek tagocskára hiányzott, egyébként a többiek éppen úgy feküdtek, mint a bal lábon leírtak. A hiányzó három kerek tagocskát másnap, a homok átszitalásakor találták meg. A jobb lábfej csontjaitól jobbra, mintegy 18 cm-re két párhuzamosan haladó, egymástól kb. 10 cm-re fekvő sorban a sír fekvésére keresztbe fekvő irányban, egymástól szabályosan kb. 5 cm-térközre, újabb négy rozetta és tíz kerek tag került elő, mégpedig úgy, hogy a fej felől fekvő sorban rozetta, kerek taggal váltakozott, míg a második sorban csupa kerek tag foglalt helyet. 6 db négyyszögletes ezüst veret kereszt alakú középpel, szárai körül négy darab kerek valami. Háttérre aranyozott. Mindegyik hátulján 4 db szegecs, mely a felerősítést szolgálta, mindegyik 0,2-0,4 cm magasan áll ki. Megfigyelhető, hogy a szegecseket ellapították. A keresztnek egyik oldala túlnyúlik a kerek részekre, ezek az első méretek a lenti részben. Méretek: 2,2x2 cm, 2,3x1,9 cm, 2,2x2 cm, 2,2x2,1 cm, 2,2x1,9 cm, 2,3x2 cm
Kerek ezüst pitykék, bemélyített közepük aranyozott. Az összes 1,5x1,5 cm – bemélyítés 0,6 cm átmérőjű méretek körül van (1-2 mm eltérés van csak) (9. tábla 1, 2)

39. sír

1 m mélyen fekvő gyermek sír. Ny-K irányítású.

Mellékletek:

1. A melle fölött átfúrt állatfog volt. Hossza: 3,6 cm, legnagyobb szélessége: 0,8 cm. két vége felé elhegyesedik. Felső részén furat található. A tetejétől 0,5 cm-re kezdődik és tart 0,9 cm-ig. Szélessége 0,35 cm. (7. tábla 8)

40-42. sírok

Munkások által feldúlt sírok, amelyek mellől mellékletek nem kerültek elő.

43. sír

Feldúlt sír.

Mellékletek:

1. Sárga berakásos, zöld üveggyöngyök. 1 cm, lyukátmérő 0,6 cm, 1,2 cm, lyukátmérő 0,5 cm, 1,2 cm, lyukátmérő 0,6 cm, 1 cm, lyukátmérő 0,4 cm, 1,2 cm, lyukátmérő 0,6-0,7 cm, 1,2 cm, lyukátmérő 0,4 cm. (8. tábla 1)

Szórvány

1. Csikózábla. Teljes hossza 26,4 cm. (10. tábla 5)
2. Körte alakú kengyel Magasság: 10, 6 cm, szélesség 9,2, talpaló szélessége 2 cm. (10. tábla 6)

1938.

Sírszám nélkül.

Mellékletek:

1. Zábla

2. Kengyel pár.

3. Lókopnya és lólábsontok.

Szórvány:

1. Szalagkarperec.
2. Ezüst rozetta alakú veret.

7/1940. 1.

Két db préselt veret töredéke. (10. tábla 2, 3)

7/1940. 2

Két db s-végű karika, mindkettőnek hiányzik az s-vége. (10. tábla 1, 4)

1955. február

1. sír

Gyermeksír (Inf II.).

Mellékletek:

1. Kettétört kerek átmetszetű, elhegyesedő végű bronzkarperec.
  2. Lapos kettétört bronzkarika.
  2. sír (?)
- Adultus korú felnőtt férfi koponyája.

1955. június

1. sír

Mellékletek:

1. Szablya apró, farostlenyomatos maradványai, néhány bal oldali bordán és kulcsontonon vasrozdsa elszíneződése.

1955. július

1. sír

135 cm mélyen fekvő, eső által kimosott sír. ÉÉNy-DDK tájolású maturus korú férfi váza. A sír hossza 200 cm, szélessége 50-55 cm. A váz sírban mért hossza 167 cm.

Mellékletek:

1. Szablya a bal karcsontokon és a bal combcsont külső oldala mellett. Hossza 76 cm, ebből a markolat az ellenzővel együtt 5 cm. A csónak alakú ellenzőt a közepén lévő lyukon keresztül húzták rá a markolatra. Fokoszerű élben végződő két vége a szablyahegy felé kissé görbült. A markolat a pengével enyhe szöget zár be az él irányában. A bontásnál megfigyelhető volt a hüvely famaradványa. A fahüvelyen keresztben két keskeny vaspánt került elő, a markolattól 9,2 és 35,2 cm-re. Ezek irányában a szablyafok felőli oldalon fél kerek, elrozsdásodott vaslapok voltak, átmérőjükkel a tok felé simulva. A szablya a kiemeléskor három részre tört, és az ellenző lehámlott róla (TLM ltsz.: 57.20.16.).
2. A mellkas felett vasrozsdarögök.
3. A combcsontok között felismerhetetlen rendeltetésű vasdarabok.

1957.

Munkások által szétdőlt sír.

Mellékletek:

1. „Honfoglaló-típusú” kengyel.
2. Hevedercsat.

1963.

Sírszám nélkül.

1. Nyílcsúcsok
2. Rozetta alakú veret.
3. Pödrött végű bronz karika. Átmérője 3,1 cm.

1955 után (?) előkerült leletek sírszám nélkül.

1. Visszacsukló markolattövisű, jó megtartású meglehetősen széles pengéjű szablya. H.: 63,8 cm, Sz.: 4,5 cm. TLM ltsz.: 57.20.16.
2. A váz nyakcsigolyái környékén három bronzlemezről kivágott fűrész alakú függő volt.
3. Átfűrt aranyozott bizánci bronzpénz. TLM ltsz.: 57.20.17.

9.4. Keltetés (4. sz. melléklet)

1. sír	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
S-végű karikaékszer									
Állatfejes karperec									
Rombusz átmetszetű, vége felé keskenyedő huzalkarperec									
4. sír	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Bronzcsat									
Nyílcsúcs									
Vaskés									
5. sír	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Csiholóacél									
Vaskés									
7. sír	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Nyitott karikaékszer									
Csiholóacél									
10. sír	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Fülesgomb									
17. sír	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Szablya									
Nyitott karikaékszer									
Trapéz alakú vállas kengyel									
Csikózabla									
18. sír	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Fülesgomb									
19. sír	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Nyitott karikaékszer									
Állatfejes karperec									
26. sír	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Nyitott ezüst gyűrű									
Nyitott ezüst pántkarperec									
Tegez									
Nyílhegy									
Lovas temetkezés									
28. sír	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Pajzs alakúan kiszélesedő fejű gyűrű									
Nyitott karikaékszer									
Gyöngy									
29. sír	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Három szálból fonott karperec									
Elhegyesedő végű huzalkarperec									
Kéttagú csüngő									
Négyzetes alakú veret									
38. sír	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Veretes csizma									

39. sír	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Állatfog									
Szórvány									
	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Csikózabla									
Körte alakú kengyel									
1938.									
1. sír	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Lovas temetkezés									
Szórvány									
	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Pántkarperec									
Préselt rozetta									
7/1940.1.									
	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
S-végű karikaékszer									
7/1940.2.									
	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Préselt rozetta									
1955. február									
1. sír	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Kerek átmetszetű, elhegyesedő									
végű bronz karperec									
Bronz karikaékszer									
1955. június									
	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Szablya									
1955. július									
	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Szablya									
1963									
	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Nyílhegyek									
Préselt rozetta									
Pödrött végű karikaékszer									
1955. után került a múzeumba									
	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Szablya									

9.5. Keltezhető lelőhelyek (5. sz. melléklet)

1	Csongrád Tyukász J. 429. sz. tanyája Zárt állatfjejes karperec	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
2	Csongrád környéke (szórvány) S-végű karikaékszer Pödrött végű karikaékszer Kerek átmetszetű, hegyesedő végű karperec Zárt karikagyűrű Kerek pityke	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
3	Csongrád-Bogárzó S-végű karikaékszer Granuláció díszes arany gyűrű	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
4	Csongrád-Ellésmonostor Kereszt I. László H27 denára	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
5	Csongrád-Greskovics József földje S-végű karikaékszer Pödrött végű karikaékszer Fonott nyakperec Fonott gyűrű Zárt karikagyűrű	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
6	Csongrád-Just Gyula utca 15. S-végű karikaékszer Sodrott nyakperec Fonott gyűrű Két tagból összeállított fülegsgomb	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
7	Csongrád-Kádár tanya Karikaékszer Gyöngy Lovas temetkezés I. István H1? denára	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
8	Csongrád-Kettőshalom Bárdos tanya Karikaékszer Lovas temetkezés	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100

15	Csongrád-Petenchalom	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyílhegy									
	Lovas temetkezés									
	Körte alakú kengyel									
	Trapéz alakú kengyel									
16	Csongrád-Rozsárdűlő	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Körte alakú kengyel									
17	Csongrád-Szántó, Pogányvár (Böld, Szántói tanya, Vörös Csillag TSz. III. üzemegység)	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	S-végű karikaékszer									
	Fonott nyakperec									
18	Csongrád-Vendelhalom (Nyilas J. tanyája)	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Lásd xy melléklet										
19	Csongrád vagy Szentes vidéke	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	S-végű karikaékszer									
	Gömborscsüngős fülbevaló									
20	Csongrád ismeretlen lelőhely	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Sodrott karperec									
	Lemezkarperec									
	Kiszélesedő végű karperec									
	Préselt kerek veret (ruhadísz)									
	Kerek pityke									
21	Csongrád ismeretlen lelőhely	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Trapéz alakú kengyel									
	Vállában kovácsolt fülű kengyel									
22	Csongrád ismeretlen lelőhely	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	S-végű karikaékszer									
23	Felgyő-Alsómajor, Homokos/Figura	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Gyöngy									
	Nyílhegy									
	Kétélű kard									

	Gyöngy									
	Kauricsiga									
	Kereszt									
	Kerek átmetszetű, hegyesedő									
	végű karperec									
	Préselt, kerek veret									
	Öntött, tömör fülesgomb									
	Két tagból összeállított									
	fülesgomb									
36	Eperjes-Nagykirályság Ujj Sándor földje	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyitott végű karikaékszer									
	S-végű karikaékszer									
	Zárt karikagyűrű									
	Lovas temetkezés									
37	Eperjes-Takács-Tábla (Kiskirályság)	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Hajfonatkorong									
	Gyöngy									
	Arany nyaklánc									
	Fonott karperec									
	Nyitott karperec									
	Hegyesedő végű karperec									
	Kéttagú csüngős ruhadísz									
	Rombusz alakú ingnyakdísz									
	Préselt kerek veret									
	Öntött, tömör fülesgomb									
	Veretes öv									
	Lovas temetkezés									
	Oldalpálcás zabla									
	Lószerszámdísz									
38	Eperjes-Ifjú Gárda TSz 3. sz. üzemegység	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyitott karikaékszer									
	S-végű karikaékszer									
	Gyöngy									
	Két tagból összeállított									
	fülesgomb									
	Íjcsontok									
	Kerámia									
	Ételadomány									
39	Fábiánsebestyén- Kántorhalom	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Gyöngycsüngős fülbevaló									
40	Fábiánsebestyén-Mikecz föld (=Csárdahalom)	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyitott végű karikaékszer									
	S-végű karikaékszer									
	Gyöngy									

		900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Tarsolyveret-, merevítő									
	Öntött, tömör fülesgomb									
	Veretes öv									
	Nyílhegy									
	Íjcsontok									
	Tegez									
	Szablya									
	Lovas temetkezés									
	Oldalpálcás zabla									
	Lószerszámdísz									
	Líra alakú csat									
	Szent László denár									
51	Nagymágocs-Kastélykert	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Karikaékszer									
	I. András denár									
52	Nagymágocs-Papp tanya	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyitott végű karikaékszer									
	S-végű karikaékszer									
53	Szentes-Berekhát, Tetemhalom	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	S-végű karikaékszer									
	Gyöngy									
54	Szentes-Borbásföld	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyitott végű karikaékszer									
	Gömbsorcsüngős fülbevaló									
	Gyöngy									
	Négyzetes átmetszetű huzalkarperec									
	Kiszélesedő végű karperec									
	Pödrött végű karperec									
	Kéttagú csüngős dísz									
	Rombusz alakú ingnyakdísz									
	Rozettás ruhadísz									
	Préselt kerek veret									
	Tarsolyveret-, merevítő									
	Öntött, tömör fülesgomb									
	Két tagból összeállított fülesgomb									
	Veretes lábbeli									
	Veretes öv									
	Nyílhegy									
	Íjcsontok									
	Tegez									
	Lovas temetkezés									
	Körte alakú kengyel									
	Trapéz alakú kengyel									
	Csikózabla									
	Nyeregdísz									
	Lószerszámdísz									
	Líra alakú csat									
	VII. Konstantinos									

II. Romanos										
55	Szentes-Bökény, Tűzköves	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Kereszt									
56	Szentes-Bökény, Tűzköves	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	S-végű karikaékszer									
57	Szentes-Derekegyházi oldal 129. Berényi B. tanya	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyitott karikaékszer									
	Gyöngycsüngős fülbevaló									
	Gyöngy									
	Sodrott nyakpereg									
	Kéttágú csüngős veret									
	Rombusz alakú ingnyakdísz									
	Öntött, tömör fülesgomb									
	Íjcsontok									
	Tegez									
	Lovas temetkezés									
	Körte alakú kengyel									
	Csikózabla									
	Lószerszámdísz									
58	Szentes-Derekegyházi oldal 116. sz. föld (=Iskola)	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	S-végű karikaékszer									
60	Szentes-Ficsorhalom	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	S-végű karikaékszer									
	Sodrott nyakpereg									
	Négyzetes átmetszetű, hegyesedő végű karpereg									
61	Szentes-Hékéd	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Zárt karikaékszer									
	Kerámia									
62	Szentes-Hármashalom	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Karikaékszerek									
64	Szentes-Kaján, Dallos Sz. földje és Bartha J. földje	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	S-végű karikaékszerek									
	Rombusz alakú ingnyakdísz									
	I. András									
	Szent László dénár									
65	Szentes-Kaján, Kettőshalom	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100

Csikózabla										
78	Szentes-Nagyhegy, Bartha János szőlője (=Szentes-Kispatéi út)	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Lunula									
	Rombusz alakú ingnyakdísz									
	Préselt kerek veret									
79	Szentes-Nagyhegy, Berényi Lajos földje (=Szentes-Nagyhegy, Nagypatéi u.)	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyitott végű karikaékszer									
	Gyöngy									
	Sodrott nyakperec									
	Kerek átmetszetű, hegyesedő végű karperec									
	Sodrott gyűrű									
	Fejes gyűrű									
	Pántgyűrű									
	Kéttagú csüngős ruhadísz									
	Préselt kerek veret									
	Kerek pityke									
	Öntött, tömör fülesgomb									
	Két tagból összeállított fülesgomb									
	Csőrgő									
	Nyílhegy									
80	Szentes-Nagyhegy, Bogó Jánosné földje	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyitott végű karikaékszer									
	Gyöngy									
	Kerek átmetszetű, hegyesedő végű karperec									
	Csavart karperec									
	Lemezkarpercc									
	Kéttagú csüngős ruhadísz									
	Préselt kerek veret									
	Öntött, tömör fülesgomb									
	Veretes öv									
81	Szentes-Nagyhegy, Bugyi Antalné földje	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Zárt állatfejes karperec									
83	Szentes-Nagyhegy, Vekerpart	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Kéttagú csüngős ruhadísz									
	Rozetta									
	Veretes öv									
	Nyílhegy									
	Tegez									
	Lovas temetkezés									

86	Szentes-Jaksorpart Libahalom (=Szentes- Nagytőke, Jámborhalom, Szabó I. földje; Szentes- Nagytőke, Libahalom, Szabó I. földje) S-végű karikaékszer Pödrött végű karikaékszer Gyöngycsüngős fülbevaló Gyöngy Hurkos-kampós nyakperek Vállába kovácsolt fülű kengyel	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
87	Szentes-Nagytőke- Szászhalom Nytított végű karikaékszer S-végű karikaékszer Salamon denár	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
88	Szentes-Ilonapart S-végű karikaékszer Mellkereszt	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
89	Szentes-Szentlászló, Tárkány Szűcs Imre földje Nytított végű karikaékszer S-végű karikaékszer Spirálesüngős karikaékszer Szőlőfürttel és két pár gyöngykoszorúval díszített, gömbfürtös fülbevaló Sodrott fülbevaló Gyöngy Lunula Kauricsiga Sodrott nyakperek Hurkos-kampós nyakperek Mellkereszt Sodrott karperek Négyzetes átmetszetű hegyesedő végű karperek Kiszélesedő végű karperek Pödrött végű karperek Pajzs alakúan kiszélesedő fejű gyűrű Fejesgyűrű Pántgyűrű Préselt kerek veret Öntött, tömör fülesgomb Két tagból összeállított fülesgomb Csörgő Nyílhegy Íjcsontok	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100

1	Csongrád Tyukász J. 429. sz. tanyája Zárt állatfjejes karperec	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
2	Csongrád környéke (szórvány) S-végű karikaékszer Pödrött végű karikaékszer Kerek átmetszetű, hegyesedő végű karperec Zárt karikagyűrű Kerek pityke	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
3	Csongrád-Bogárzó S-végű karikaékszer Granuláció díszes arany gyűrű	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
4	Csongrád-Ellésmonostor Kereszt I. László H27 denára	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
5	Csongrád-Greskovics József földje S-végű karikaékszer Pödrött végű karikaékszer Fonott nyakperec Fonott gyűrű Zárt karikagyűrű	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
6	Csongrád-Just Gyula utca 15. S-végű karikaékszer Sodrott nyakperec Fonott gyűrű Két tagból összeállított fűlegomb	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
7	Csongrád-Kádár tanya Karikaékszer Gyöngy Lovas temetkezés I. István H1? denára	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
8	Csongrád-Kettőshalom Bárdos tanya Karikaékszer Lovas temetkezés	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100

15	Csongrád-Petenchalom	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyílhegy									
	Lovas temetkezés									
	Körte alakú kengyel									
	Trapéz alakú kengyel									
16	Csongrád-Rozsárdűlő	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Körte alakú kengyel									
17	Csongrád-Szántó, Pogányvár (Böld, Szántói tanya, Vörös Csillag TSz. III. üzemegység)	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	S-végű karikaékszer									
	Fonott nyakpereg									
18	Csongrád-Vendelhalom (Nyilas J. tanyája)	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Lásd xy melléklet										
19	Csongrád vagy Szentes vidéke	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	S-végű karikaékszer									
	Gömbsorcsüngős fülbevaló									
20	Csongrád ismeretlen lelőhely	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Sodrott karpereg									
	Lemezkarperec									
	Kiszélesedő végű karpereg									
	Préselt kerek veret (ruhadísz)									
	Kerek pityke									
21	Csongrád ismeretlen lelőhely	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Trapéz alakú kengyel									
	Vállában kovácsolt fülű kengyel									
22	Csongrád ismeretlen lelőhely	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	S-végű karikaékszer									
23	Felgyő-Alsómajor, Homokos/Figura	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Gyöngy									
	Nyílhegy									
	Kétélű kard									

	Gyöngy									
	Kauricsiga									
	Kereszt									
	Kerek átmetszetű, hegyesedő									
	végű karperec									
	Préselt, kerek veret									
	Öntött, tömör fülesgomb									
	Két tagból összeállított									
	fülesgomb									
36	Eperjes-Nagykirályság Ujj Sándor földje	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyitott végű karikaékszer									
	S-végű karikaékszer									
	Zárt karikagyűrű									
	Lovas temetkezés									
37	Eperjes-Takács-Tábla (Kiskirályság)	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Hajfonatkorong									
	Gyöngy									
	Arany nyaklánc									
	Fonott karperec									
	Nyitott karperec									
	Hegyesedő végű karperec									
	Kéttagú csüngős ruhadísz									
	Rombusz alakú ingnyakdísz									
	Préselt kerek veret									
	Öntött, tömör fülesgomb									
	Veretes öv									
	Lovas temetkezés									
	Oldalpálcás zabla									
	Lószerszámdísz									
38	Eperjes-Ifjú Gárda TSz 3. sz. üzemegység	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyitott karikaékszer									
	S-végű karikaékszer									
	Gyöngy									
	Két tagból összeállított									
	fülesgomb									
	Íjcsontok									
	Kerámia									
	Ételadomány									
39	Fábiánsebestyén- Kántorhalom	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Gyöngycsüngős fülbevaló									
40	Fábiánsebestyén-Mikecz föld (=Csárdahalom)	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyitott végű karikaékszer									
	S-végű karikaékszer									
	Gyöngy									

	Sodrott nyakperec								
	Nyitott karperec								
	Kengyel								
	I. László denár								
41	Fábiánsebestyén-Molnár F. tanya (=Templomrom, Pusztatemplom)	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075
	Nyitott végű karikaékszer								
	S-végű karikaékszer								
	Pödrött végű karikaékszer								
	Sodrott nyakperec								
	Kerek átmetszetű, hegyesedő végű karperec								
	Négyzetes átmetszetű huzalkarperec								
	Kiszélesedő végű karperec								
	I. András denár (CNH I. 11)								
43	Fábiánsebestyén-Vasút	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075
	Lovas temetkezés								
44	Magyartés-Zalota, Magaspart								
	Sodrott nyakperec								
	Kerek átmetszetű, hegyesedő végű huzalkarperec								
45	Magyartés-Zalota, Vecseri M. földje	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075
	Fülesgomb								
46	Magyartés	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075
	Rombusz alakú ingnyakdíz								
	Rozettás ruhadíz								
	Préselt kerek veret								
47	Magyartés	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075
	Sodrott nyakperec								
	Nyitott karperec								
	Nyílhegy								
50	Nagymágocs-Homokbánya	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075
	Nyitott végű karikaékszer								
	S-végű karikaékszer								
	Pödrött végű karikaékszer								
	Gyöngy								
	Sodrott gyűrű								
	Fejes gyűrű								
	Kéttagú csüngős ruhadíz								
	Préselt kerek veret								

	Tarsolyveret-, merevítő									
	Öntött, tömör fülesgomb									
	Veretes öv									
	Nyílhegy									
	Íjcsontok									
	Tegez									
	Szablya									
	Lovas temetkezés									
	Oldalpálcás zabla									
	Lószerszámdísz									
	Líra alakú csat									
	Szent László denár									
51	Nagymágocs-Kastélykert	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Karikaékszer									
	I. András denár									
52	Nagymágocs-Papp tanya	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyitott végű karikaékszer									
	S-végű karikaékszer									
53	Szentes-Berekhát, Tetemhalom	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	S-végű karikaékszer									
	Gyöngy									
54	Szentes-Borbásföld	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyitott végű karikaékszer									
	Gömbsorcsüngős fülbevaló									
	Gyöngy									
	Négyzetes átmetszetű huzalkarperec									
	Kiszélesedő végű karperec									
	Pödrött végű karperec									
	Kéttagú csüngős dísz									
	Rombusz alakú ingnyakdísz									
	Rozettás ruhadísz									
	Préselt kerek veret									
	Tarsolyveret-, merevítő									
	Öntött, tömör fülesgomb									
	Két tagból összeállított fülesgomb									
	Veretes lábbeli									
	Veretes öv									
	Nyílhegy									
	Íjcsontok									
	Tegez									
	Lovas temetkezés									
	Körte alakú kengyel									
	Trapéz alakú kengyel									
	Csikózabla									
	Nyeregdísz									
	Lószerszámdísz									
	Líra alakú csat									
	VII. Konstantinos									

II. Romanos										
55	Szentes-Bökény, Tűzköves	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Kereszt										
56	Szentes-Bökény, Tűzköves	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
S-végű karikaékszer										
57	Szentes-Derekegyházi oldal 129. Berényi B. tanya	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Nyitott karikaékszer										
Gyöngycsüngős fülbevaló										
Gyöngy										
Sodrott nyakpereg										
Kéttágú csüngős veret										
Rombusz alakú ingnyakdísz										
Öntött, tömör fülesgomb										
Íjcsontok										
Tegez										
Lovas temetkezés										
Körte alakú kengyel										
Csikózabla										
Lószerszámdísz										
58	Szentes-Derekegyházi oldal 116. sz. föld (=Iskola)	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
S-végű karikaékszer										
60	Szentes-Ficsorhalom	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
S-végű karikaékszer										
Sodrott nyakpereg										
Négyzetes átmetszetű, hegyesedő végű karpereg										
61	Szentes-Hékéd	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Zárt karikaékszer										
Kerámia										
62	Szentes-Hármashalom	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
Karikaékszerek										
64	Szentes-Kaján, Dallos Sz. földje és Bartha J. földje	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
S-végű karikaékszerek										
Rombusz alakú ingnyakdísz										
I. András										
Szent László denár										
65	Szentes-Kaján, Kettőshalom	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100

Csikózabla										
78	Szentes-Nagyhegy, Bartha János szőlője (=Szentes-Kispatéi út)	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Lunula									
	Rombusz alakú ingnyakdísz									
	Préselt kerek veret									
79	Szentes-Nagyhegy, Berényi Lajos földje (=Szentes-Nagyhegy, Nagypatéi u.)	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyitott végű karikaékszer									
	Gyöngy									
	Sodrott nyakperec									
	Kerek átmetszetű, hegyesedő végű karperec									
	Sodrott gyűrű									
	Fejes gyűrű									
	Pántgyűrű									
	Kéttagú csüngős ruhadísz									
	Préselt kerek veret									
	Kerek pityke									
	Öntött, tömör fülesgomb									
	Két tagból összeállított fülesgomb									
	Csőrgő									
	Nyílhegy									
80	Szentes-Nagyhegy, Bogyó Jánosné földje	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Nyitott végű karikaékszer									
	Gyöngy									
	Kerek átmetszetű, hegyesedő végű karperec									
	Csavart karperec									
	Lemezkarpercc									
	Kéttagú csüngős ruhadísz									
	Préselt kerek veret									
	Öntött, tömör fülesgomb									
	Veretes öv									
81	Szentes-Nagyhegy, Bugyi Antalné földje	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Zárt állatfejes karperec									
83	Szentes-Nagyhegy, Vekerpart	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
	Kéttagú csüngős ruhadísz									
	Rozetta									
	Veretes öv									
	Nyílhegy									
	Tegez									
	Lovas temetkezés									

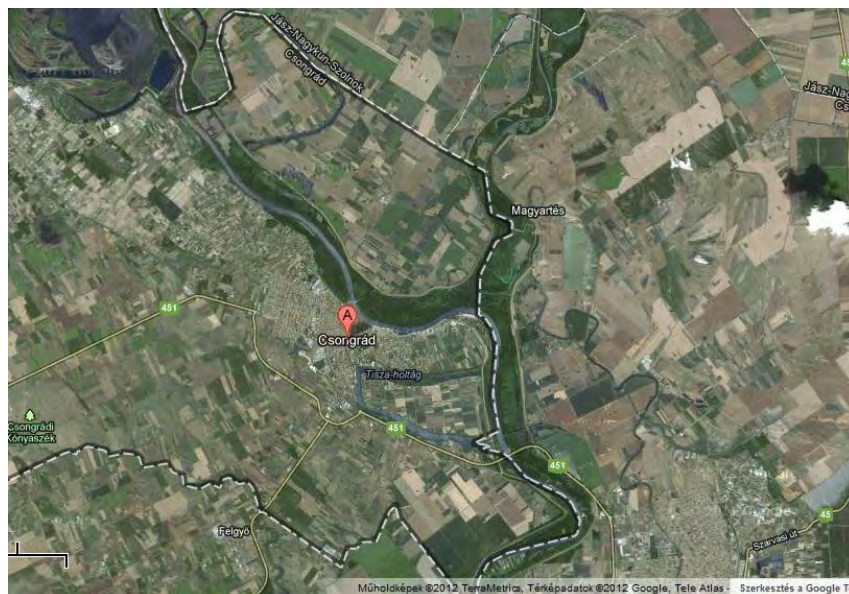
86	Szentes-Jaksorpart Libahalom (=Szentes- Nagytőke, Jámborhalom, Szabó I. földje; Szentes- Nagytőke, Libahalom, Szabó I. földje) S-végű karikaékszer Pödrött végű karikaékszer Gyöngycsüngős fülbevaló Gyöngy Hurkos-kampós nyakperek Vállába kovácsolt fülű kengyel	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
87	Szentes-Nagytőke- Szászhalom Nytított végű karikaékszer S-végű karikaékszer Salamon denár	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
88	Szentes-Ilonapart S-végű karikaékszer Mellkereszt	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100
89	Szentes-Szentlászló, Tárkány Szűcs Imre földje Nytított végű karikaékszer S-végű karikaékszer Spirálesüngős karikaékszer Szőlőfürttel és két pár gyöngykoszorúval díszített, gömbfürtös fülbevaló Sodrott fülbevaló Gyöngy Lunula Kauricsiga Sodrott nyakperek Hurkos-kampós nyakperek Mellkereszt Sodrott karperek Négyzetes átmetszetű hegyesedő végű karperek Kiszélesedő végű karperek Pödrött végű karperek Pajzs alakúan kiszélesedő fejű gyűrű Fejesgyűrű Pántgyűrű Préselt kerek veret Öntött, tömör fülesgomb Két tagból összeállított fülesgomb Csörgő Nyílhegy Íjcsontok	900	925	950	975	1000	1025	1050	1075	1100

9. Képek

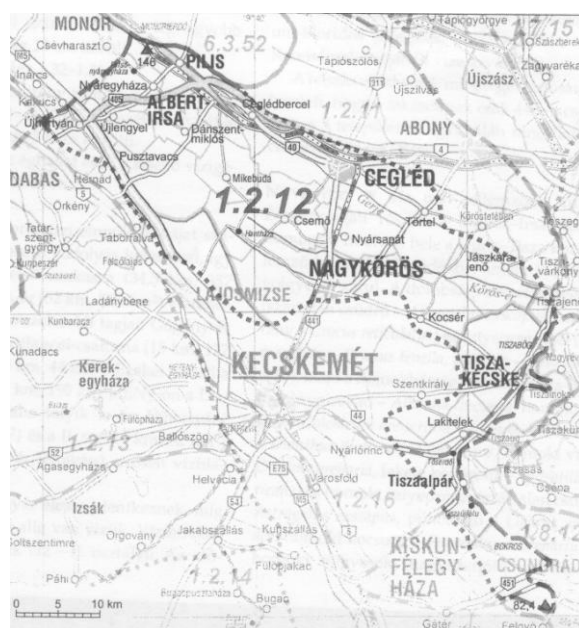
1. kép
Csongrád megye

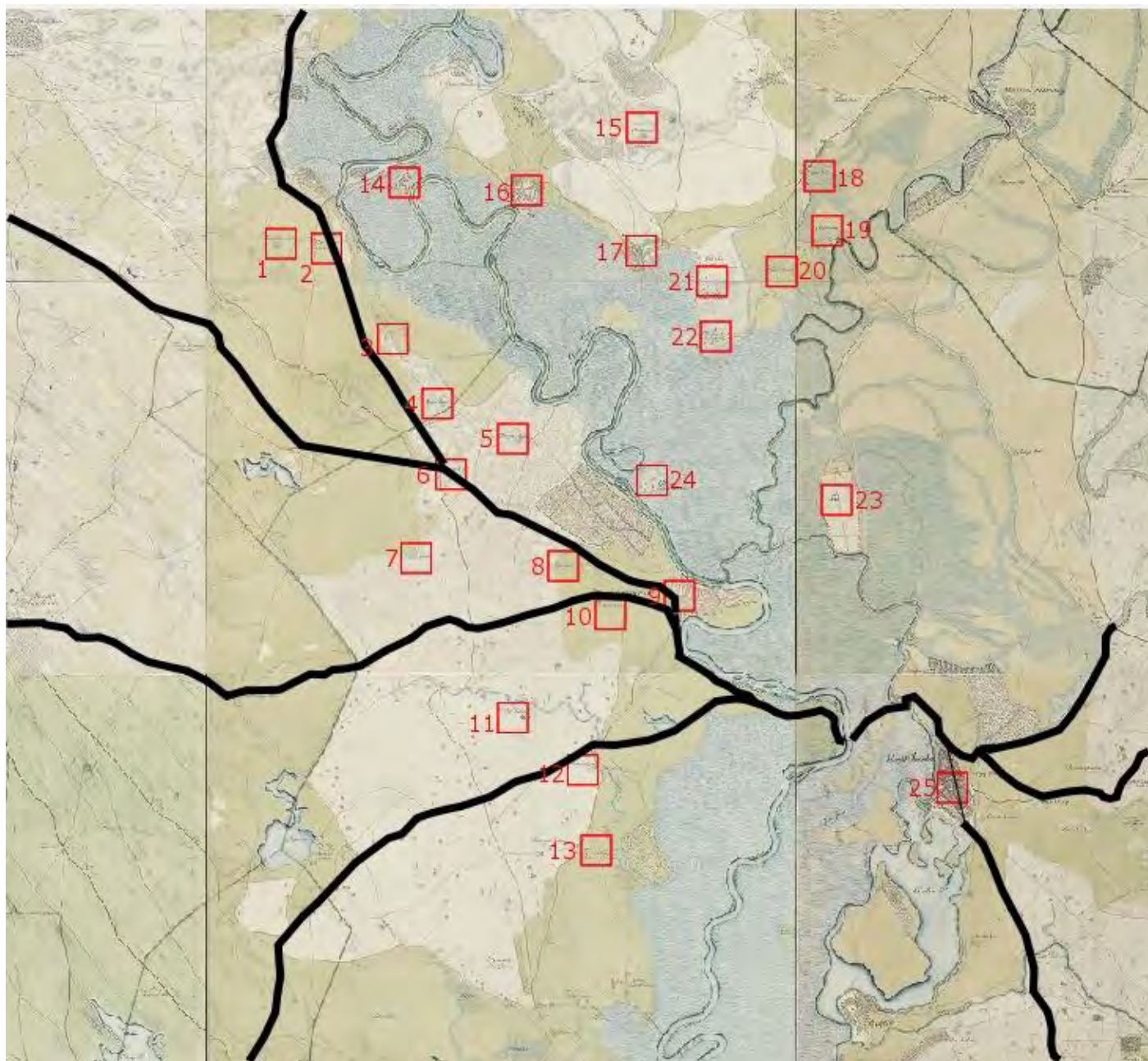
2. kép
Csongrád város

3. kép
Dél-Tisza-völgy

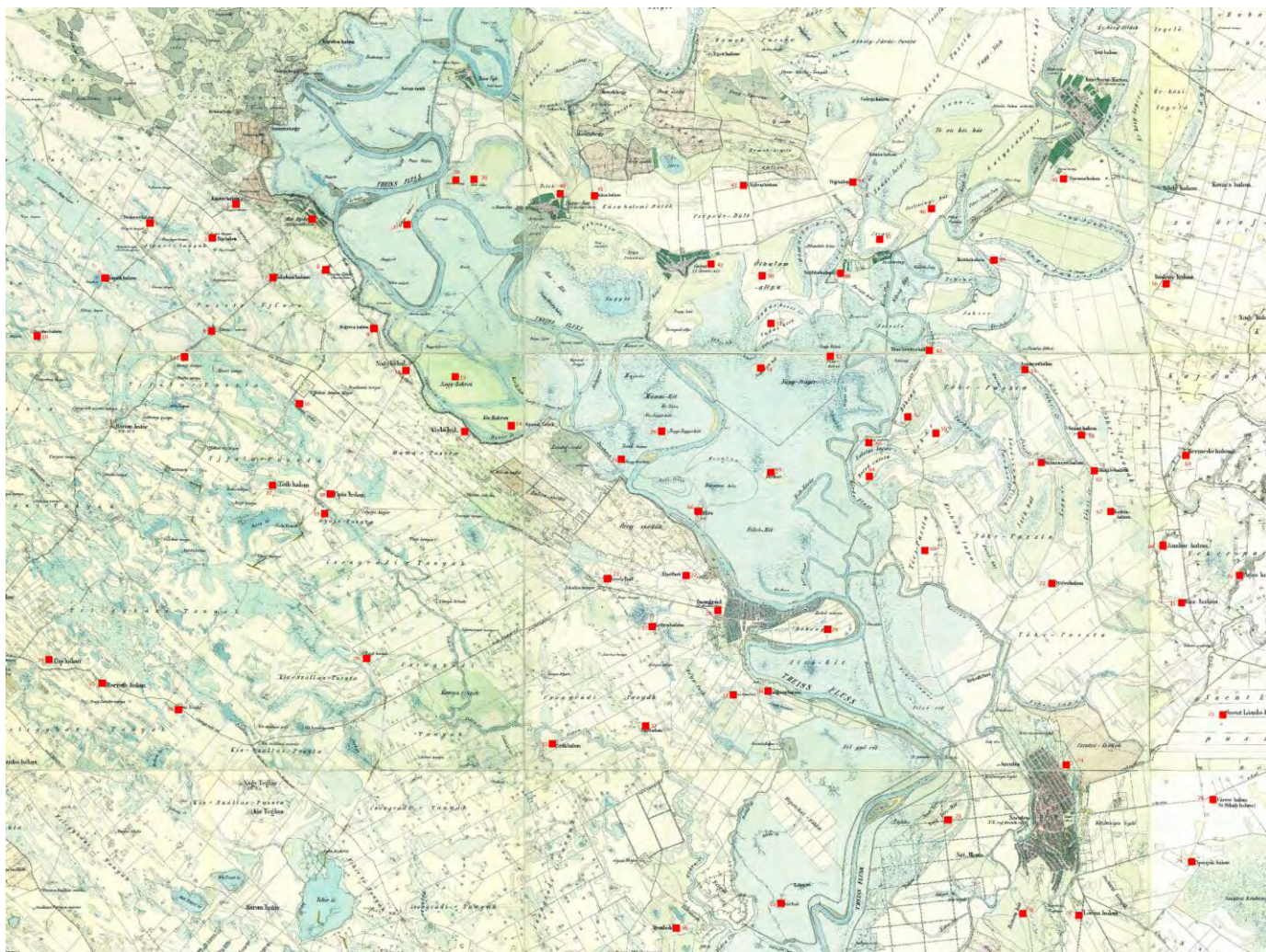
4. kép
Pilis-Alpári-homokhát

5. kép

Magaslatti helyek, útvonalak Csongrád környékén az I. katonai felmérésen

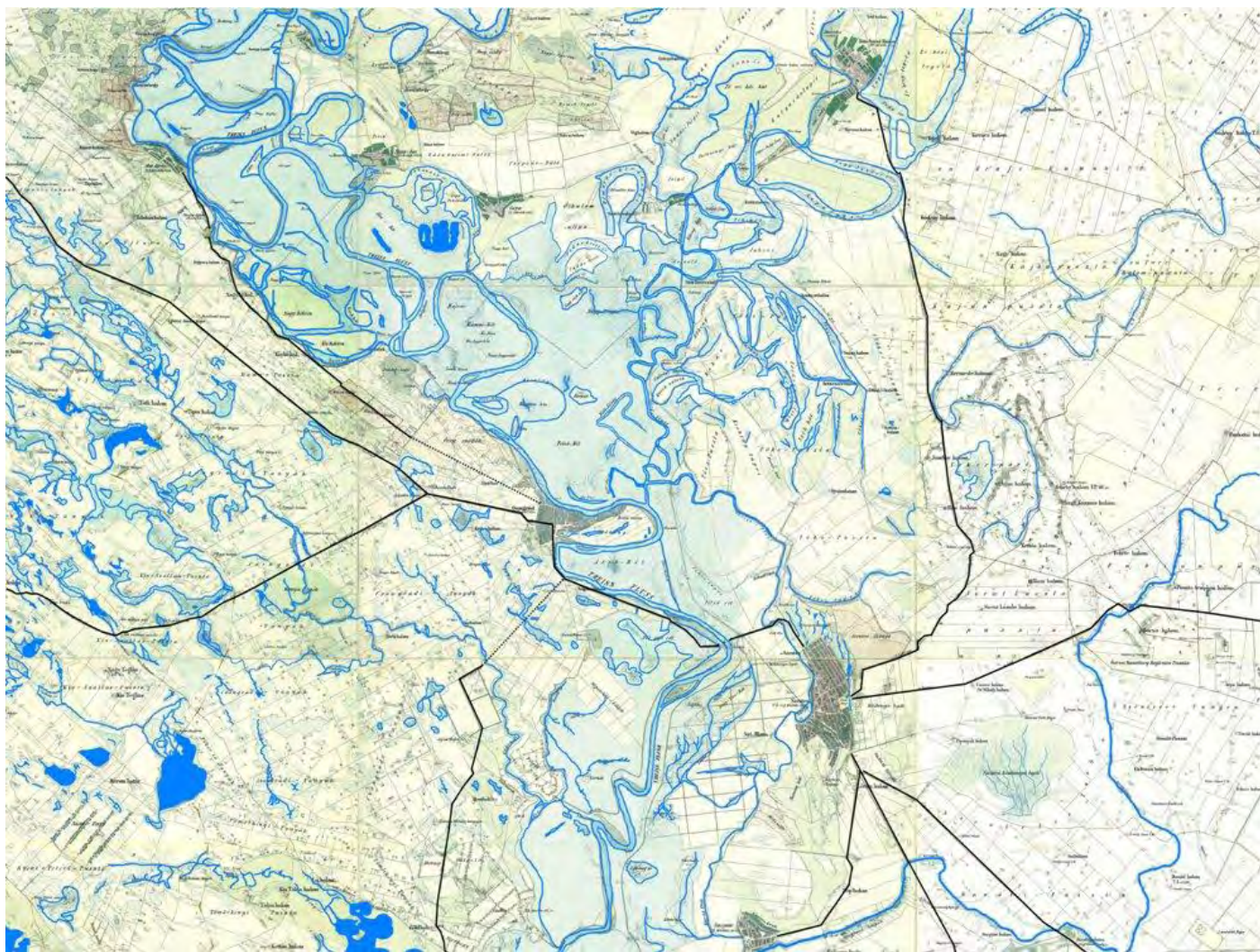
Palinkas halom (1), Uy Falu (2), Nagy Kőves halom (3), Kőves határ (4), Homok halom (5), Mamay w.h. (6), Hedies halom (7), Keseu halom (8), Csongrád városa (9), Kettős halom (10), Vit halom (11), Gedeu halom (12), Szuniogos halom (13)
Korhanhalom (15), Sás (16), Csipa (17), Vigh halom (18), Szelevény (19), Szeleu halom (20), Tsib Sár (21), Wadas kert (22), Teés (23), Elleyes (24), Szentés városa (25)

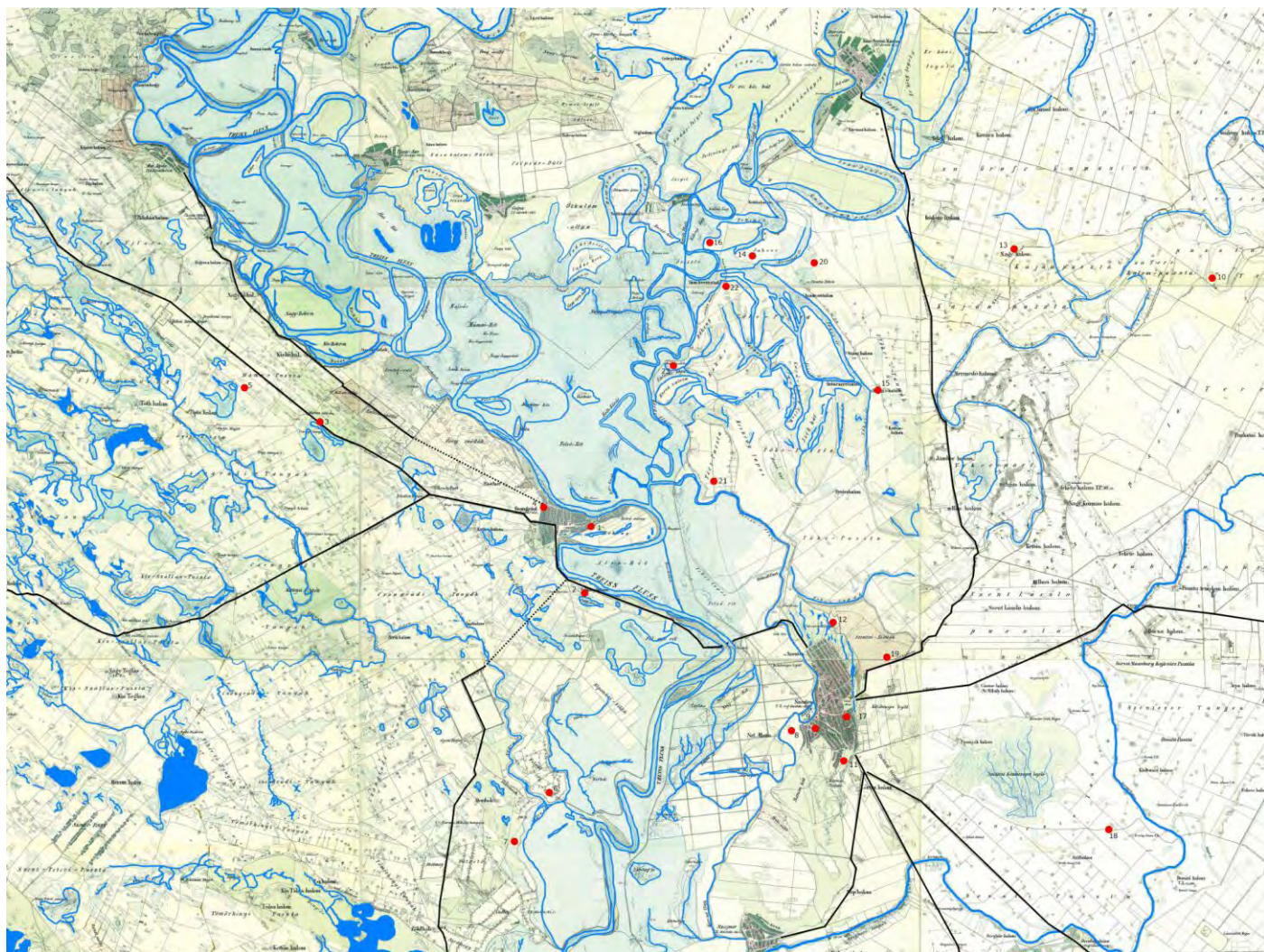
6. kép
Kiemelkedő területek Csongrád környékén a II. katonai felmérésen

Kántor-halom (1), Alsó Alpár (2), Pap halom (3), Demeterhalom (4), Püspök halom (5), Puszta-Ujfalu (6), Pálincás halom (7), Fegyves halom (8), Ujfalusi csárda (9), Dicritus halom (10), Abonyi tanya (11), Nagykö halom (12), Nagy Bokros (13), Kis Bokros (14), Kiskő halom (15), István erdő (16), Tóth halom (17), Pipis halom (18), Gyója-Puszta (19), Nagy Jogyerhát (20), Nagy Gombas (21), Első Part (22), Kesely Part (23), Pap halom (24), Horváth halom (25), Bagi tanya (26), Ketteshalom (27), Csongrád (28), Bökény (29), Czigányhalom (30), Szt. Vendelin (31), Paphalom (32), Pitrikhalom (33), Szt. Vendel (34), Várhát (35), Dombok (36)

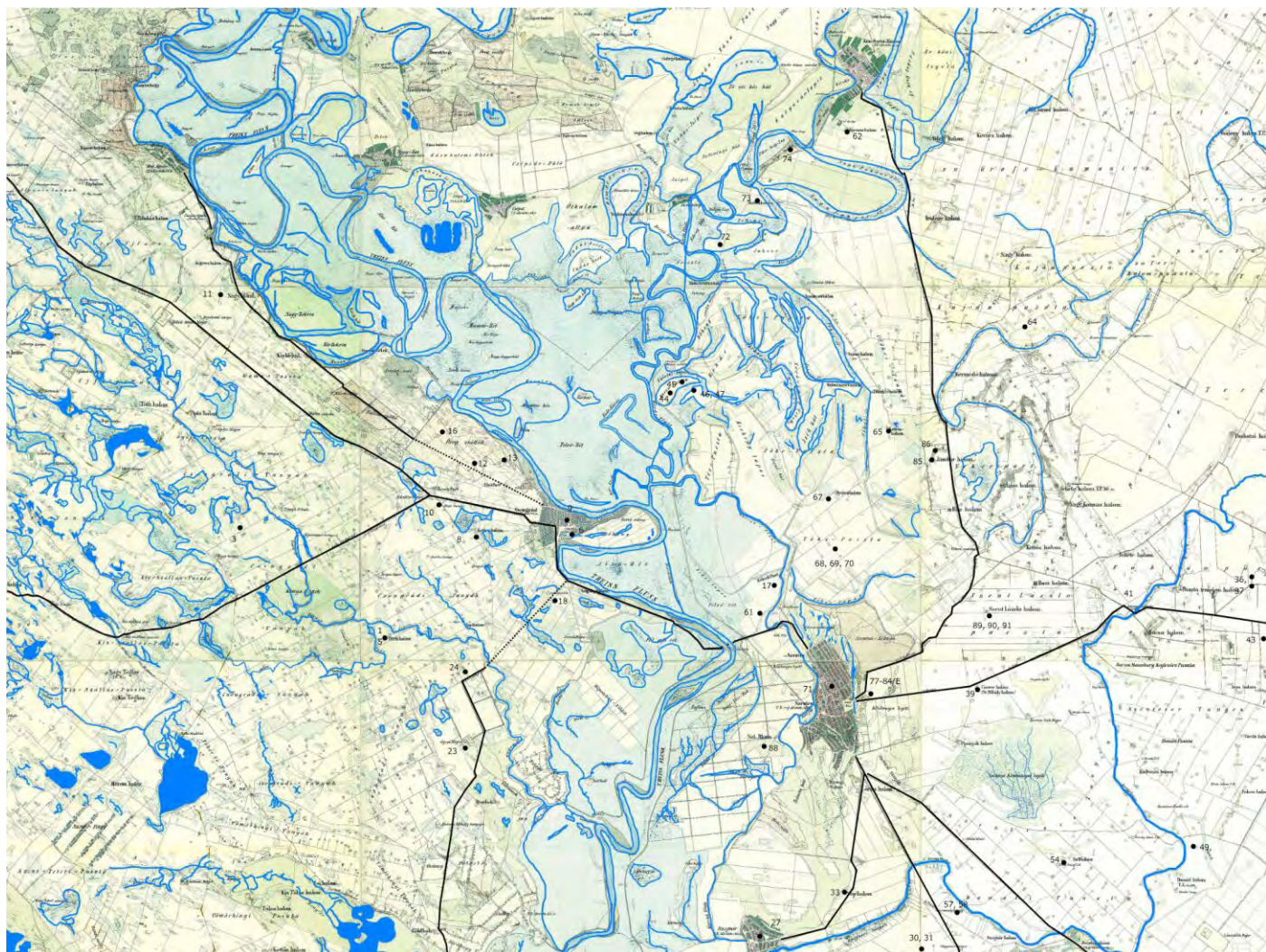
Kellem Bokros (37), Csomorkány (38), Pata állás (39), Tisza-Sas (40), Kása halom (41), Csépa (42), Haleszhalom (43), Véghalom (44), Hármashalom (45), Szelevényi hát (46), Sziget (47), Szőlőshalom (48), Kettőshalom (49), Öthalom-allya (50), Vadáz kert (51), Nagy Rókás (52), Tüszkevézs halom (53), Nagyszék hát (54), Szedreshalom (55), Gödény halom (56), Bökény (57), Szász halom (58), Rókás (59), Magos Zalota (60), Százszerihalom (61), Tökei halom (62), Mermedó halom (63), Hosszú Zalota (64), Várhát (65), Ellés (66), Kettőshalom (67), Jámbor halom (68), Técs-Puszta (69), Ágos halom (70), Ráz halom (71), Dynieshalom (72), Szent László halom (73), Szentes (74), Nagy-Técs-hát (75), Bánom hát (76), Lőrincz halom (77), Cántor halom/St. Mihály halom (78), Piponyák halom (79)

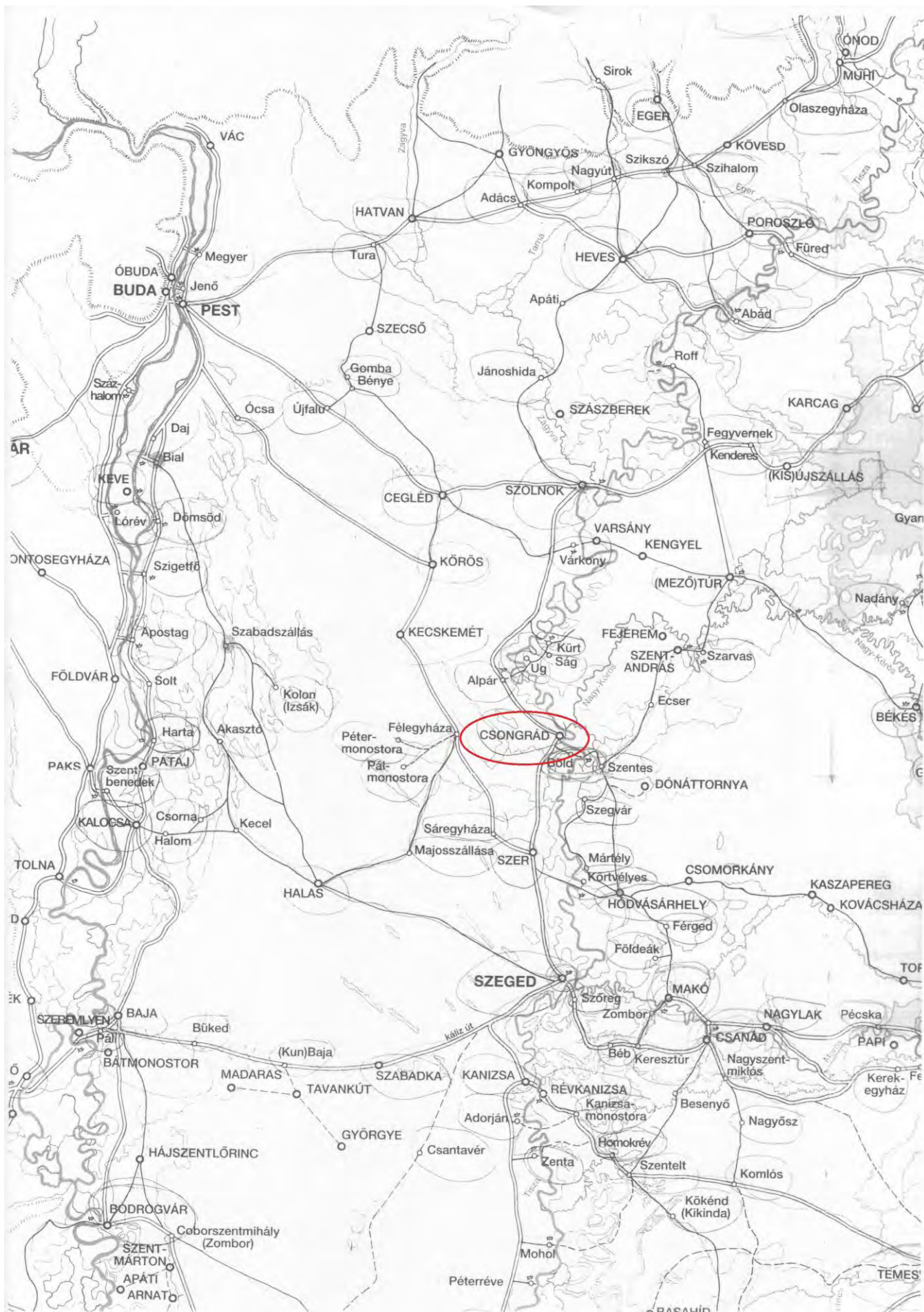
7. kép
Csongrád környékének vízrajza és az itt áthaladó útvonalak

8. kép
7-8. századi avar lelőhelyek Csongrád környékén

9. kép
10-11. századi lelőhelyek Csongrád környékén

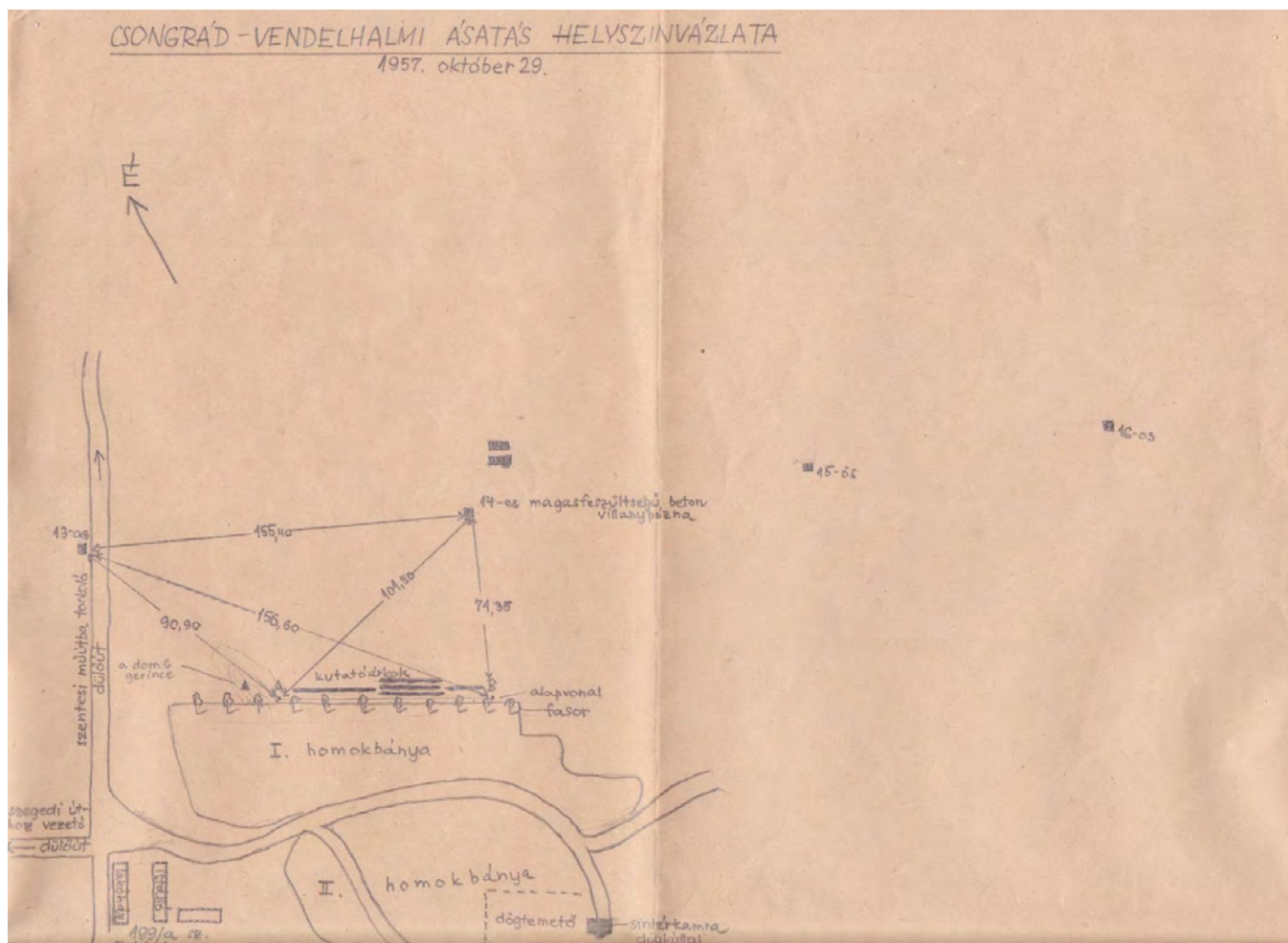
10. kép
Az Alföld úthálózata a 14-16. században

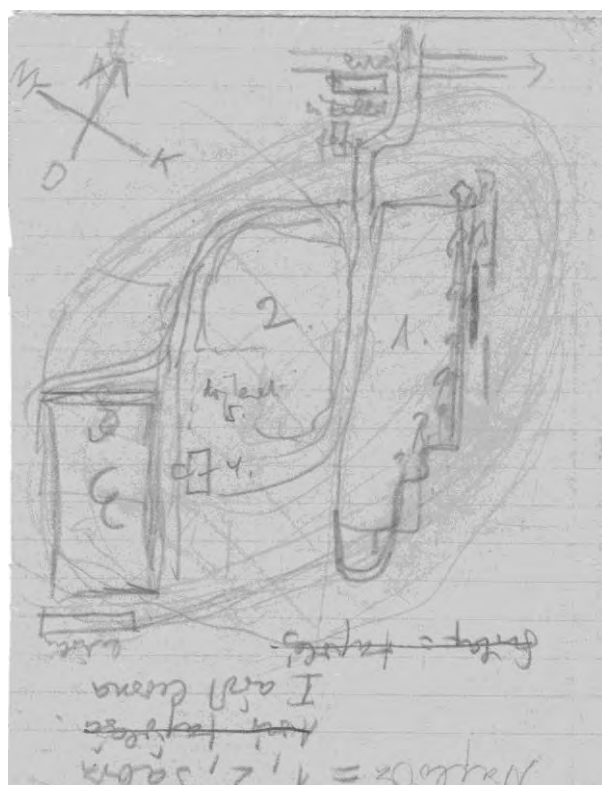
11. kép
Vendelhalom környezete az I. katonai felmérésen

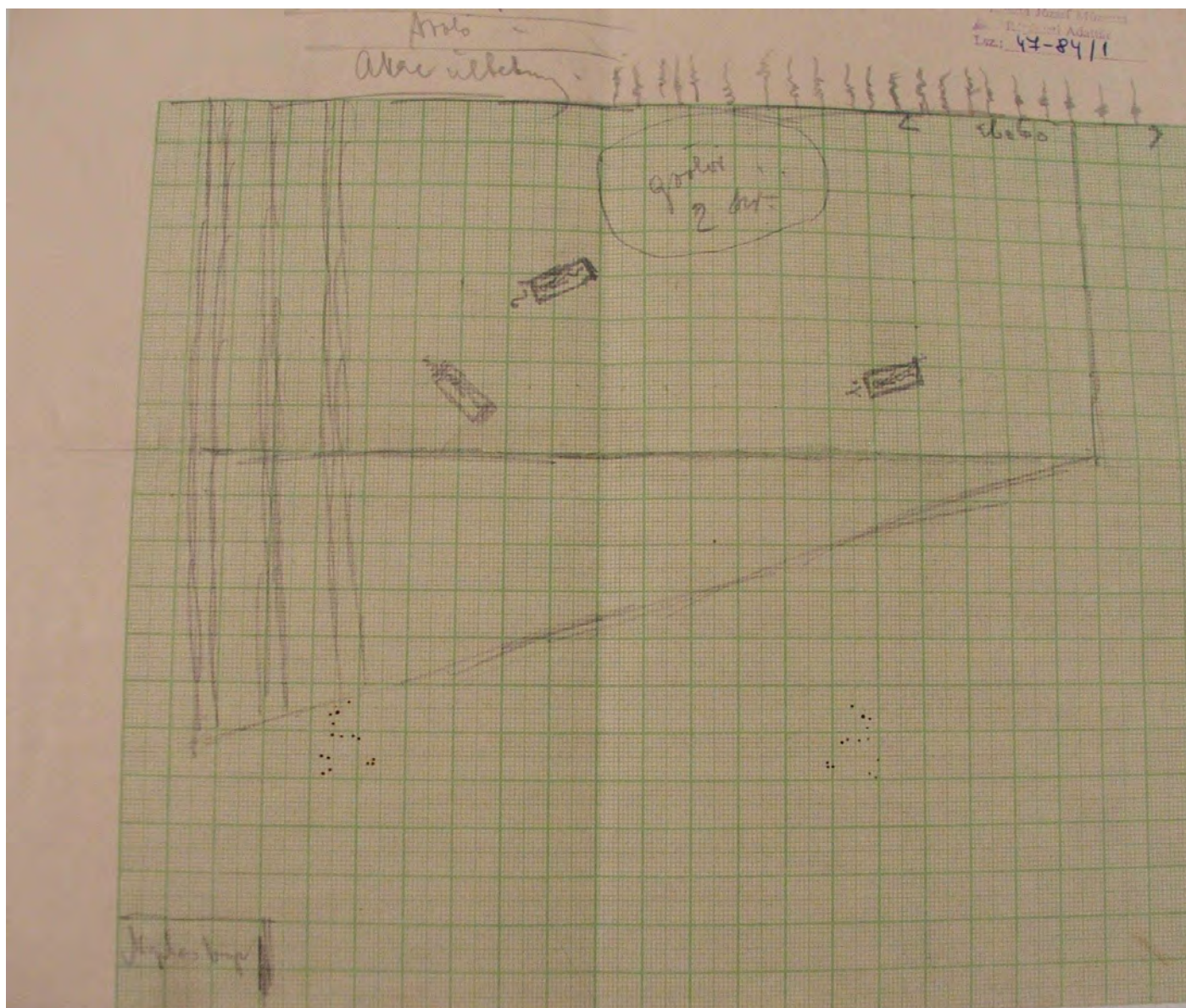
12. kép
Vendelhalom a II. katonai felmérésen

13. kép
Az 1957-es ásatás helyszínrajza

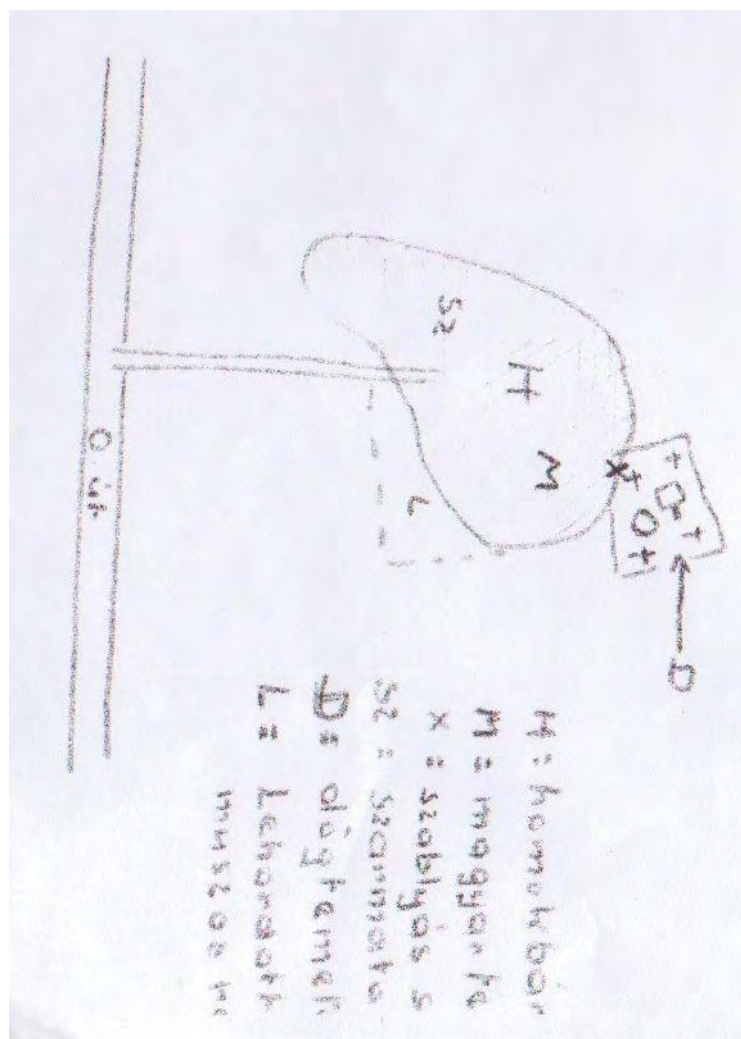

14. kép
A homokbányák elhelyezkedése Dienes István 1957-es jegyzetén

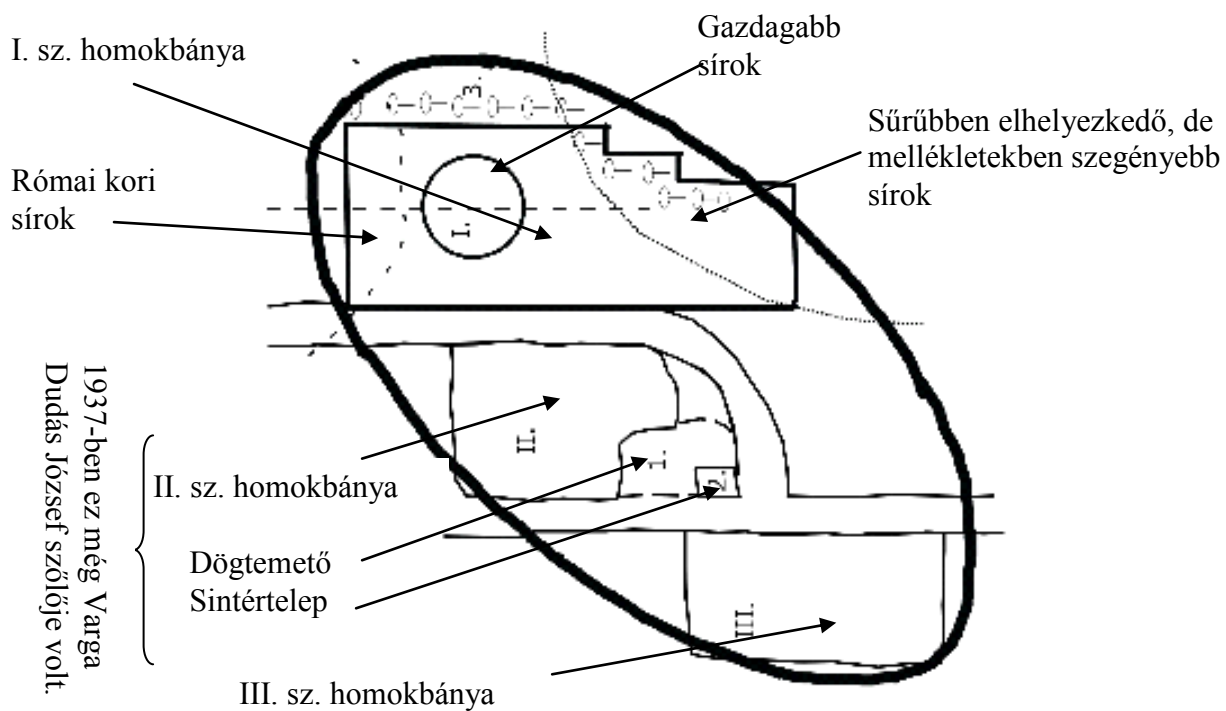

15. kép
Exterdre Tibor ásatási helyszínrajza 1938-ból

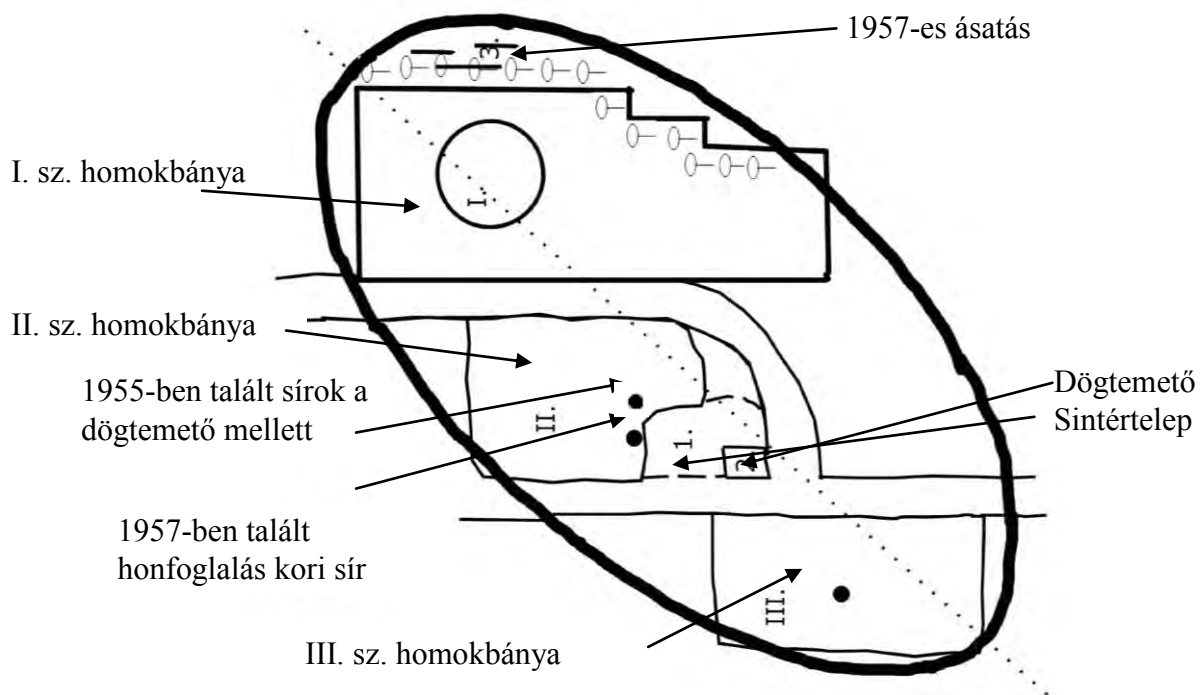

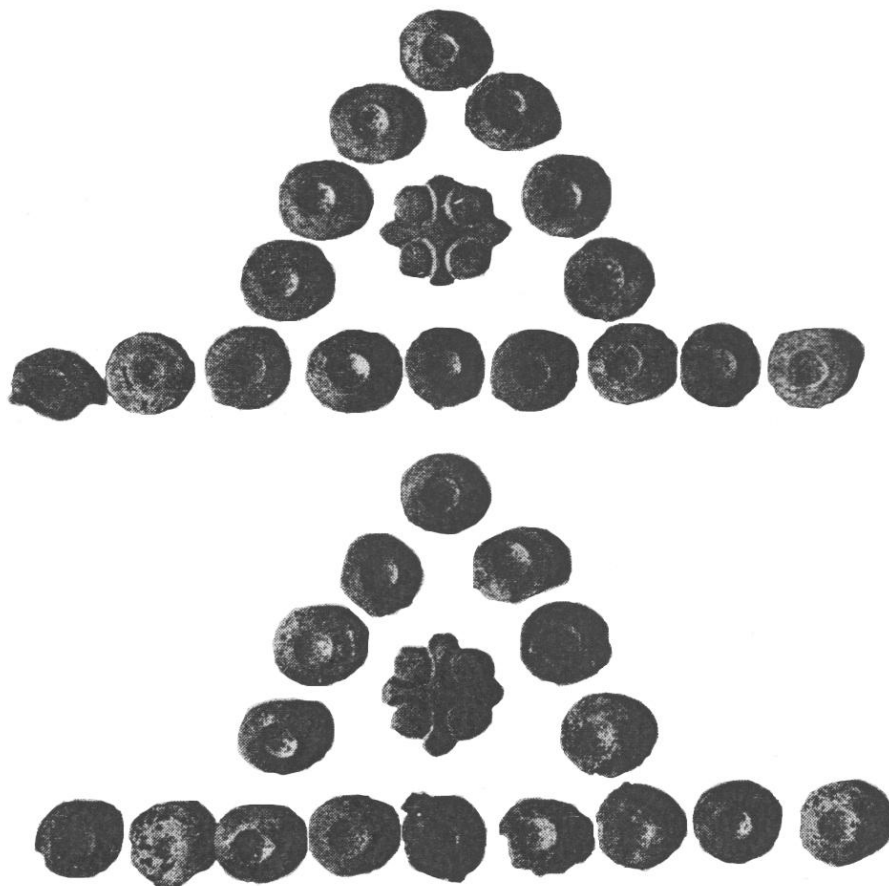
17. kép
Az 1955-ös ásatási naplóban talált vázlat

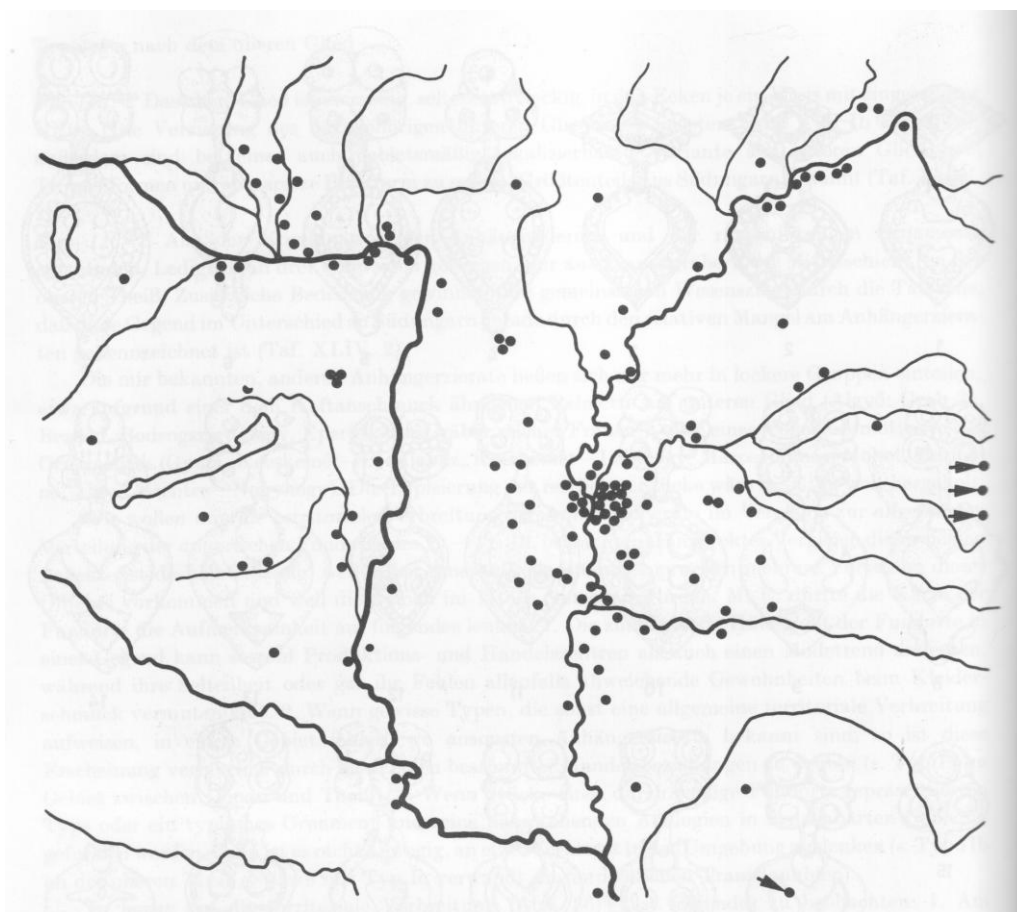
18. kép
Dienes István és az 1937-es megfigyelések alapján készített rajz

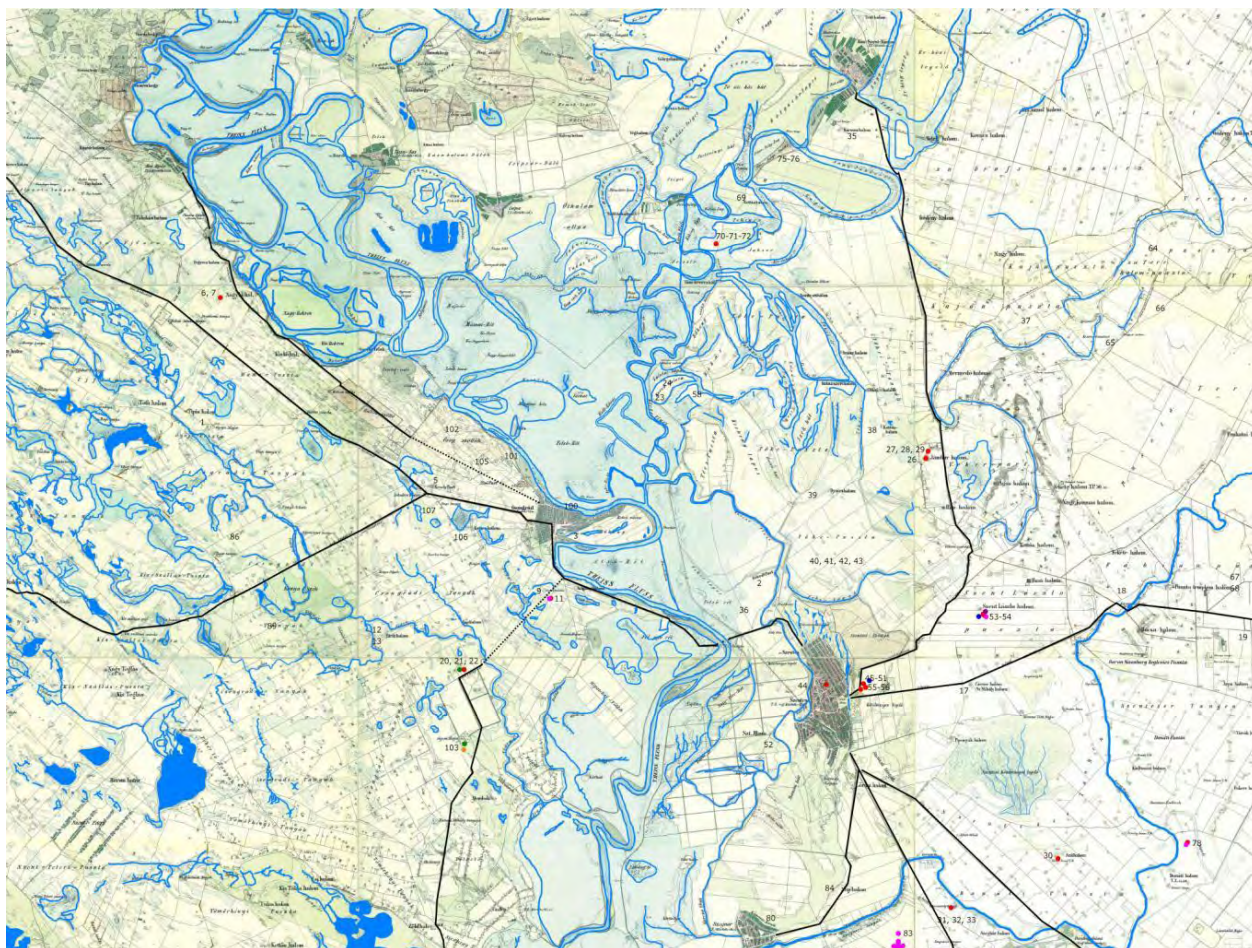
19. kép
Az 1957-es ásatás helyszíne Dienes István alapján

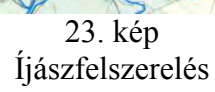
20. kép
A veretek elhelyezkedése a csizma orrán

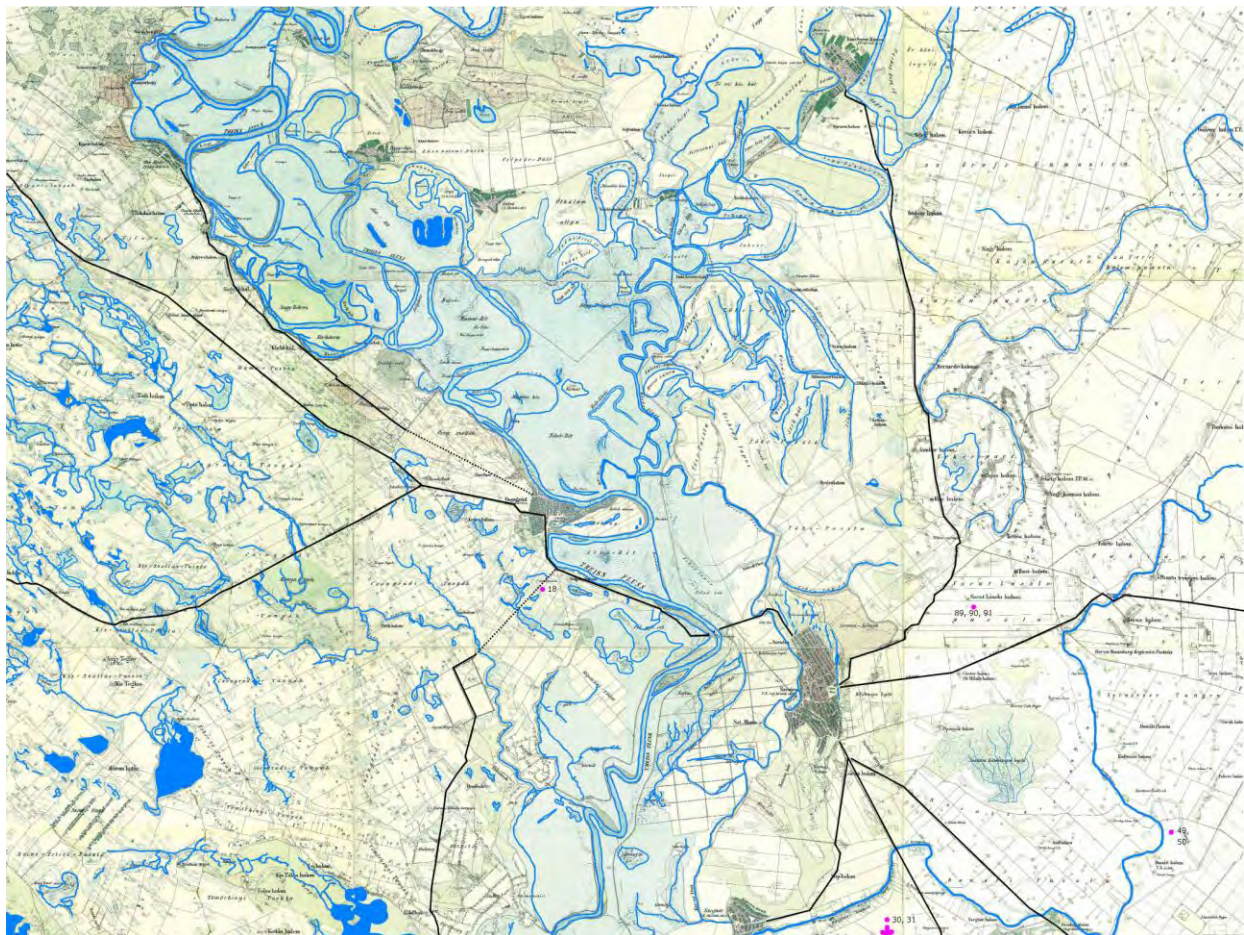

21. kép
A kéttagú csüngős veretek elterjedési térképe (Bálint Csanád)

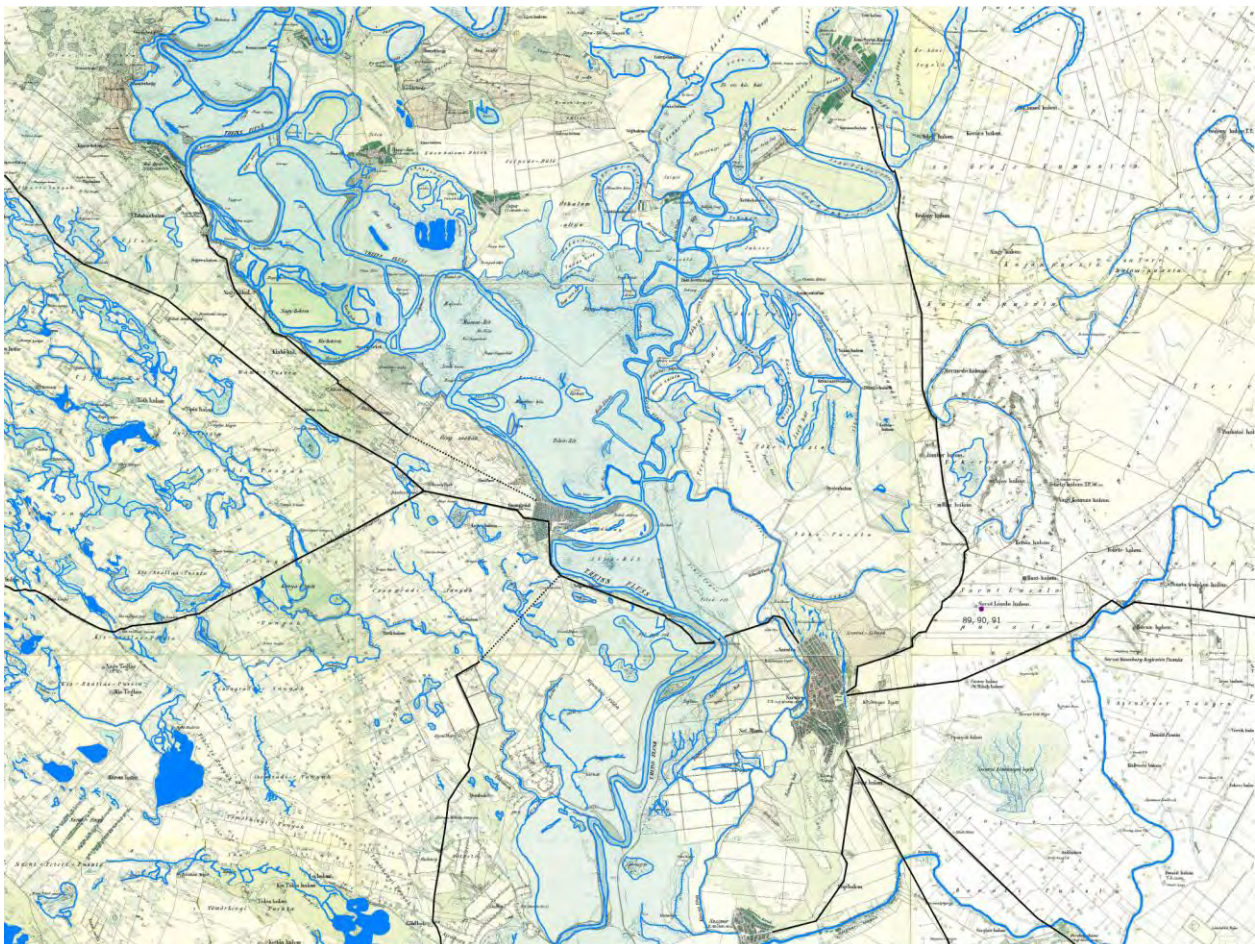

22. kép
Fegyveres lelőhelyek

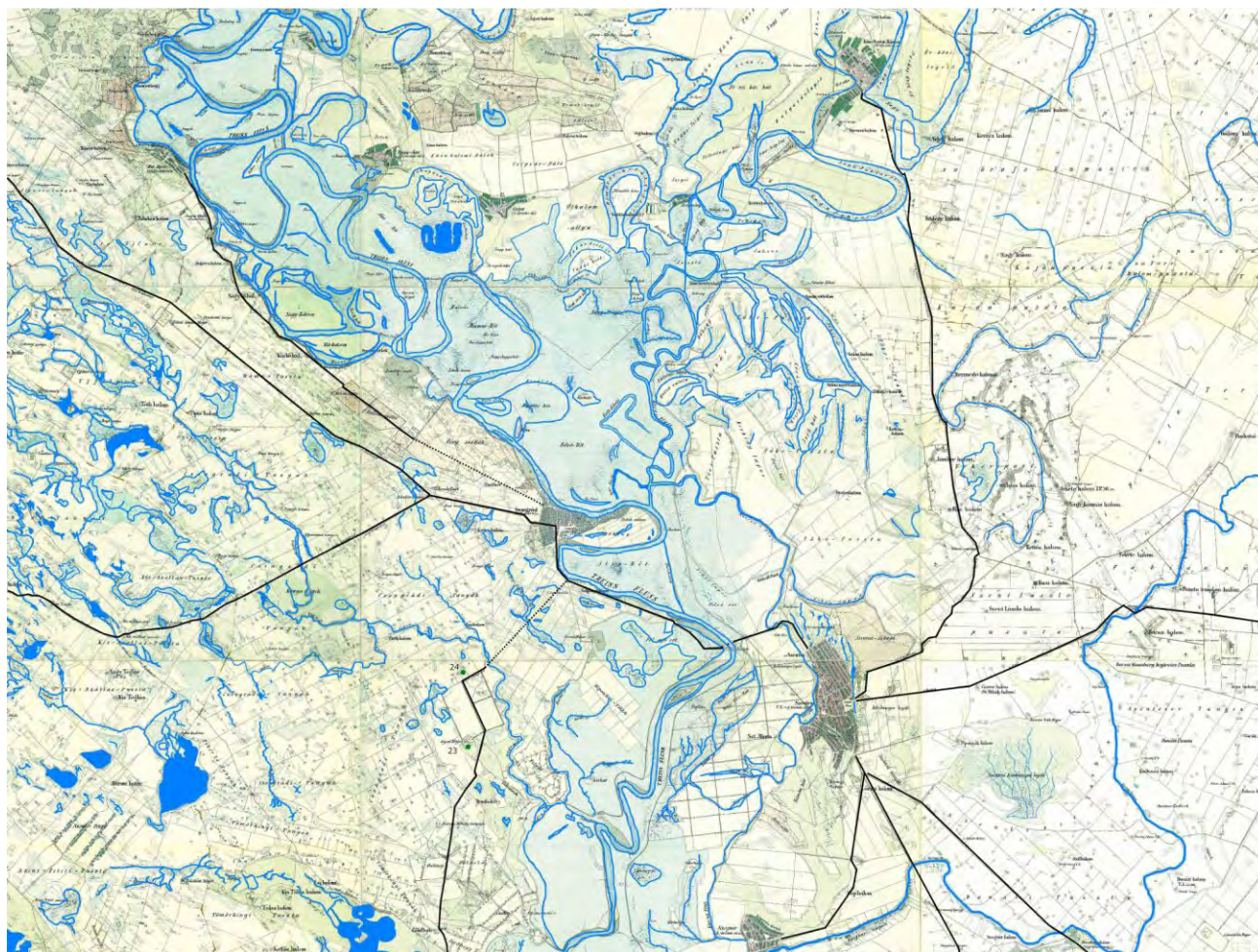

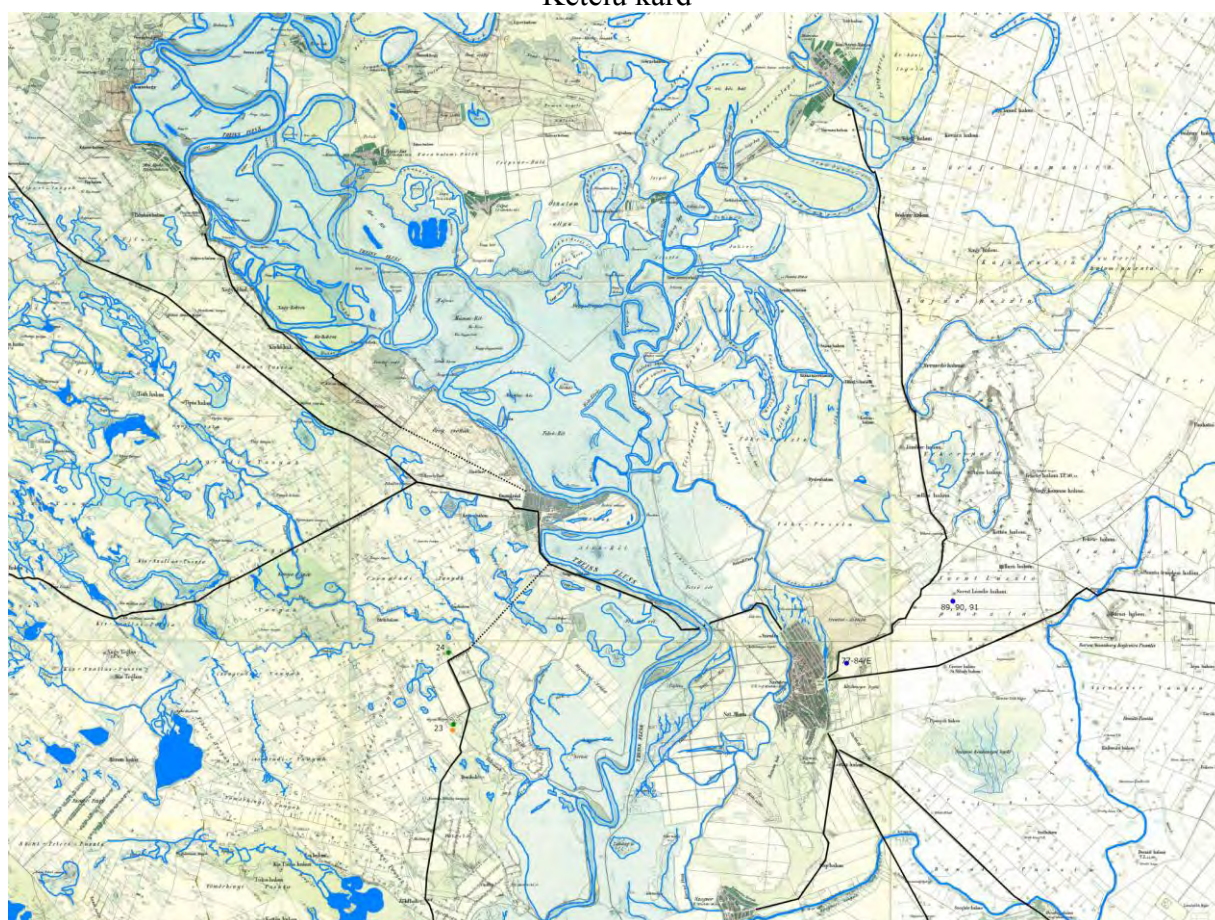
24. kép
Szablyák

25. kép
Szablyamarkolatú kard
82

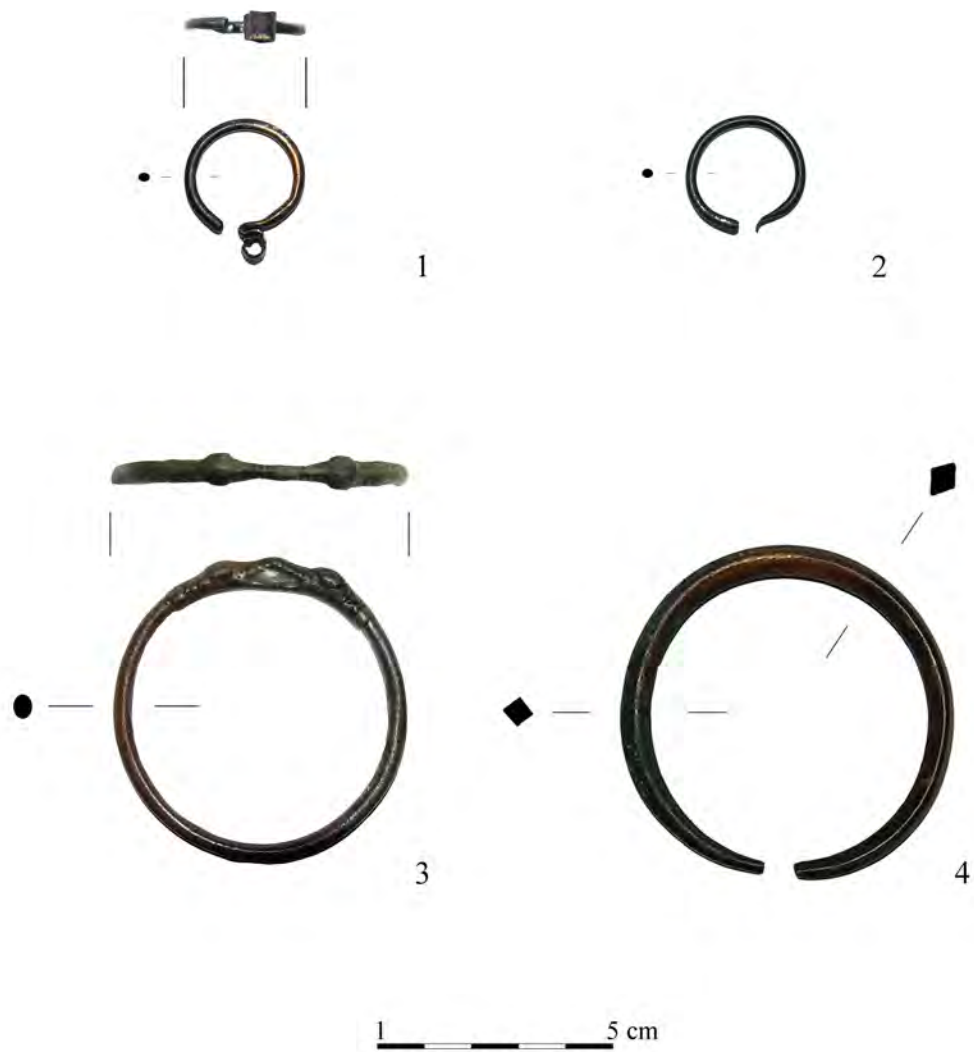
26. kép
Kételű kard

27. kép
Fokos, balta, lándzsa
83

10. Táblák

1. sár

1. tábla

4. sír

1

2

3

4

5

1 5 cm

2. tábla

10. sír

5. sír

7. sír

3. tábla

17. sír

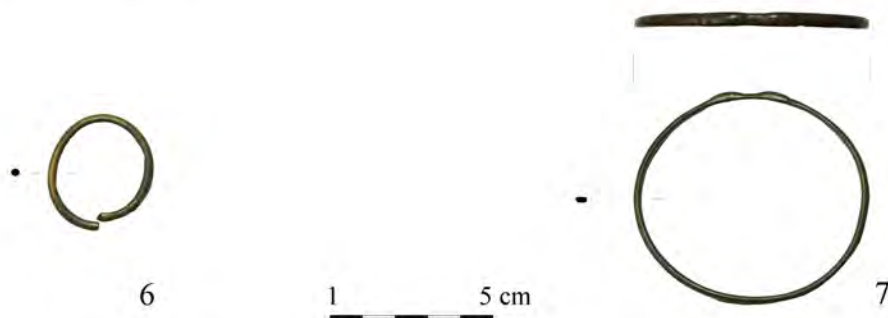
18. sír

20. sír

19. sír

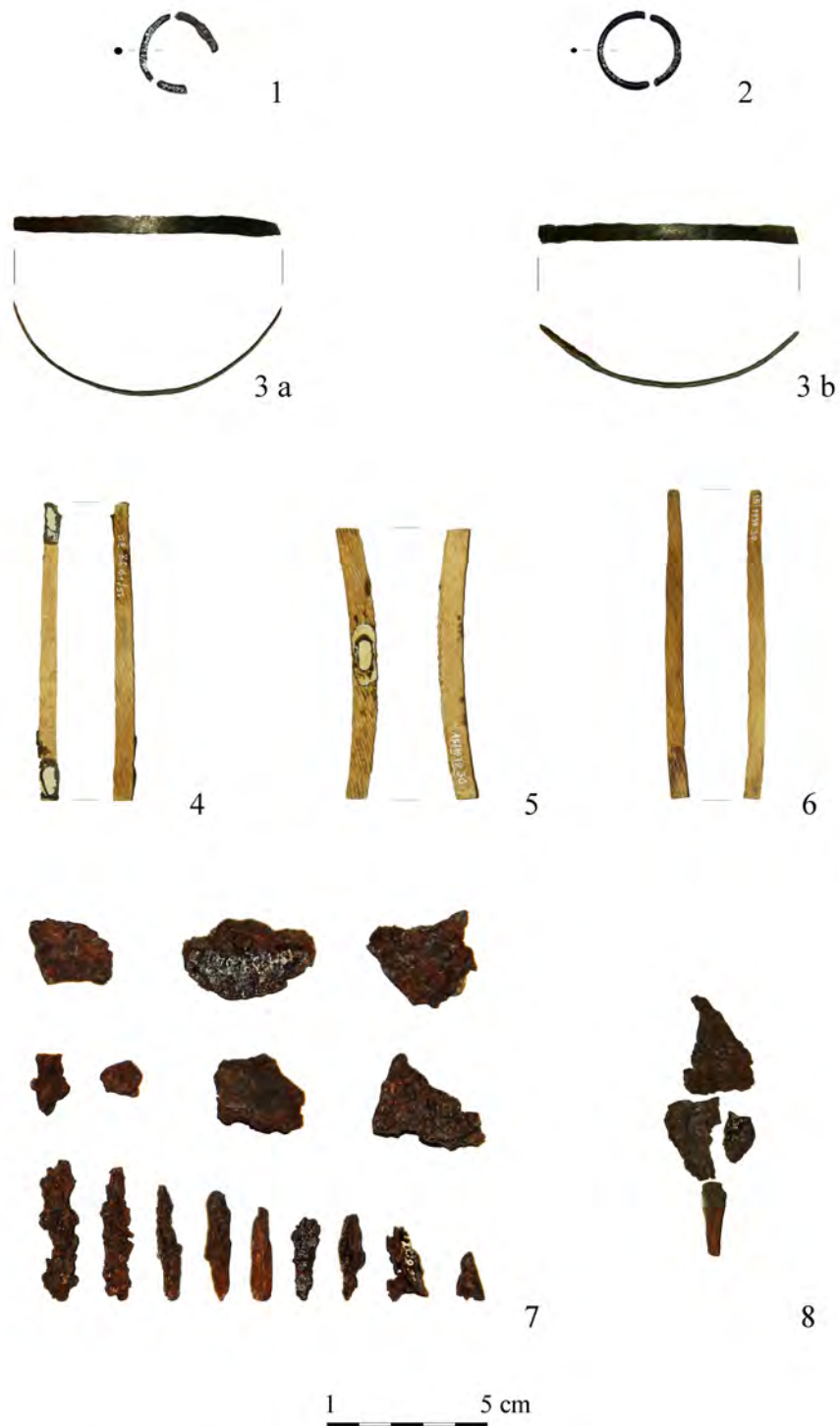

4. tábla

5. tábla

26. sír

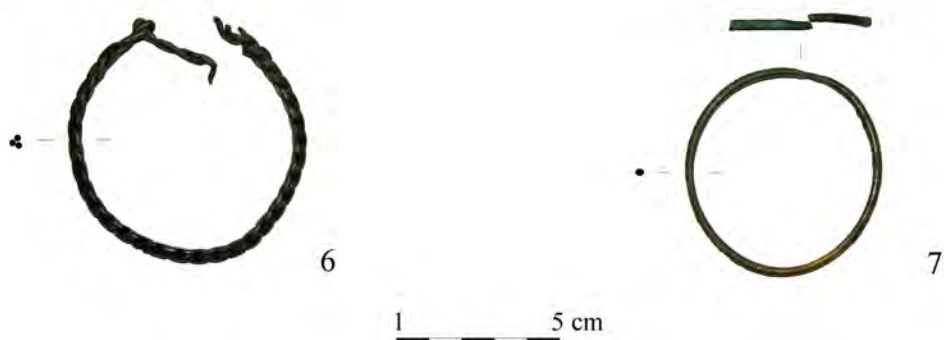

6. tábla

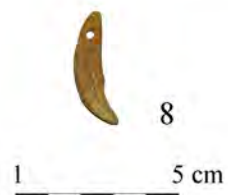
28. sír

29. sír

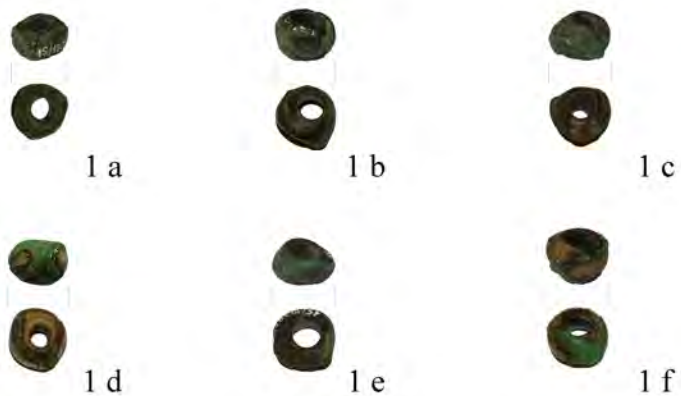

39. sír

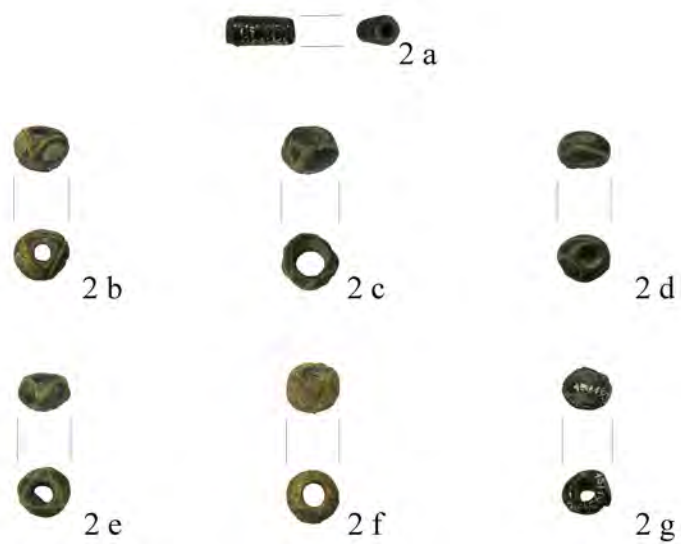
7. tábla

43. sír

1 5 cm

28. sír

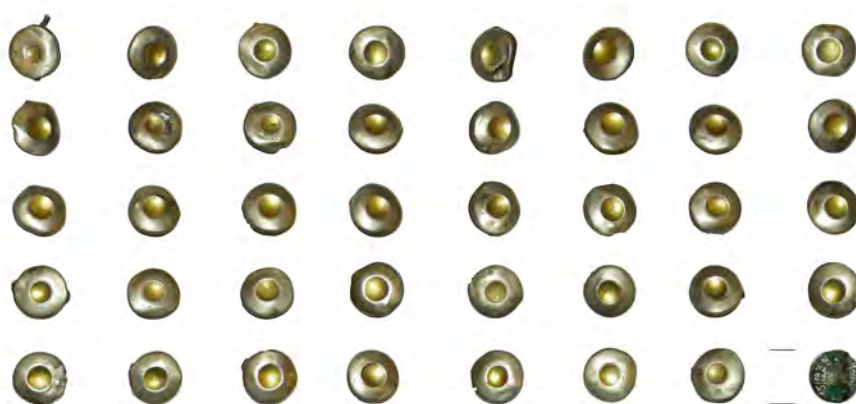
1 5 cm

8. tábla

38. sír

1

2

1 5 cm

9. tábla

Szórvány

10. tábla

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]